

**T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi**

**İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE SOSYAL AĞ KULLANIM DÜZEYLERİNİN
ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARI İLE
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Muhammet TORAMAN

Danışman: Doç. Dr. Yalın Kılıç TÜREL

Elazığ, 2013

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı

Muhammet Toraman'ın hazırlamış olduğu İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeylerinin Ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile İlişkisinin İncelenmesi başlıklı tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve .....sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından ..... tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda yüksek lisans/doktora tezini oy birliği/oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

İmza

1: Doç. Dr. Yalın Kılıç TÜREL

2: Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan ÖZDEMİR

3: Yrd. Doç. Dr. Tuncay Yavuz ÖZDEMİR

4: Yrd. Doç. Dr. Ferhat BAHÇECİ

5: Yrd. Doç. Dr. Filiz VAROL

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve ..... sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mukadder BOYDAK ÖZAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Yalın Kılıç TÜREL danışmanlığında hazırlamış olduğum "İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeylerinin Ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile İlişkisinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans/doktora tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Muhammet TORAMAN

...../...../.....

ÖNSÖZ

Tez çalışmalarım boyunca bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım danışman hocam Doç. Dr. Yalın Kılıç TÜREL'e teşekkürlerimi borç bilirim. Fikir ve önerileriyle bana yol gösteren ve destekleyen sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Tuncay SEVİNDİK'e ve Yrd. Doç. Dr. Ahmet BAŞAL'a teşekkür ederim. Ayrıca, araştırmanın incelenmesine getirdikleri katkı ve önerilerinden dolayı değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Filiz VAROL'a teşekkür ederim.

Destekleriyle yanımda olan ve çalışmamın ortaya çıkmasında büyük katkıları bulunan sevgili arkadaşlarım Ebru POLAT'a, Yunus BALTA'ya, Burcu POLAT'a ve Bahaddin KAVRAT'a teşekkür ederim.

Hayatım boyunca bana her zaman her anlamda destek olan, inanan, sevgi ve sabırlarıyla güç veren, fedakârlık gösteren sevgili aileme en içten sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Muhammet TORAMAN

Elazığ, 2013

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeylerinin Ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile İlişkisinin İncelenmesi

Muhammet TORAMAN

Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı
Elazığ, 2013, Sayfa: XV+88

İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanımı günümüz İnternet dünyasında göze çarpmakta olan önemli kavramlardandır. İnternet bağımlılığının, bilinçsiz İnternet kullanımı ve sosyal ağ kullanımının da iletişime ve paylaşımaya duyulan ihtiyacın neticesinde ortaya çıktığı görülmektedir. Her iki kavramın da eğitim dünyasında büyük bir etki oluşturduğu ve bu bağlamda araştırmalar için problem durumu teşkil ettiği görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim kademesinde yer alan öğrencilerin İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerinin akademik başarıya etkisinin belirlenmesidir.

Araştırmaya ilişkin örneklem grubu, İstanbul ilinde bulunan dokuz ortaöğretim kurumunun 10., 11. ve 12. sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrencilerden seçilmiştir. Katılımcıların İnternet bağımlılığı düzeylerini belirlemek için Young (1996) tarafından geliştirilmiş olan İnternet bağımlılığı ölçeği, sosyal ağ kullanım düzeyinin belirlenmesin de ise araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçekler örneklem grubundaki öğrencilere dağıtılmış ve 1800 adet anketten 1302 âdeti geçerli sayılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler, istatistiksel veri çözümleme programlarıyla çözümlenmiştir.

Araştırmaya 664 kız ve 638 erkek öğrenci katılmıştır. Katılımcıların sosyal ağlara bağlanma nedenleri arasında en çok göze çarpan davranış şekillerinin %75 oranında “arkadaşlarla iletişim” amaçlı olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin kız

öğrencilere kıyasla İnternet bağımlılığı düzeylerinin daha yüksek olduğu, İnternet bağımlılığı düzeyi arttıkça akademik başarı seviyesinin düştüğü fakat sosyal ağ kullanım düzeyinin akademik başarıyı etkilemediği görülmektedir. Araştırmanın sonucunda, Türkiye'de ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin İnternet bağımlılığı seviyesinin ortalama düzeyde ancak problemlerle davranışlar seviyesine yakın bir düzeyde olduğu görülmektedir. Sosyal ağ kullanım seviyesinin de ortalama düzeyde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan sosyal ağ kullanımının İnternet bağımlılığına etkisi olduğu ve dolayısıyla sosyal ağların kontrolsüz kullanımının önüne geçmek amacıyla eğitim amaçlı olası kullanımları konusunda öğrencilerin ve öğretmenlerin bilinçlendirilmesi önemlidir.

Anahtar Kelimeler: İnternet Bağımlılığı, Sosyal Ağ, Akademik Başarı, Ortaöğretim

ABSTRACT

Master of Arts Thesis

Investigation of the Relationship of Secondary School Students' Academic Achievement with Internet Addiction and Social Networking Use Levels

Muhammet TORAMAN

**Firat University
Institute of Educational Science
Department Of Computer and Instructional Technologies Education
Elazığ, 2013; Page: XV+88**

Nowadays, Internet addiction and social networking use are the two of the most important concepts in the world of the Internet. It is seen that Internet addiction arises as a result of unconscious Internet use and social networking arises as a result of the need to communicate and share. Both concepts have a huge influence in world of education and are subjects of many studies in the field. This study aims to investigate the relationship of secondary school students' academic achievement with Internet addiction and social networking use levels.

The universe and the sample group of the study consisted of 10th, 11th and 12th grade students in Istanbul. In data collection process, Internet addiction scale developed by Young (1996) and social networking use scale developed by the researcher. Scales were distributed to the students in the districts and 1302 were accepted as valid from 1800 questionnaires. The data obtained from these questionnaires were analyzed with statistical data analysis programs.

The study consisted of 664 female and 638 male students. The most significant reason for students to use social networking was to communicate with their friends (75%). It was determined that Internet addiction level of male students are higher than that of female students and academic achievement levels decrease as the Internet addiction levels increase. However, it was determined that level of social networking use does not affect academic achievement. Based on the results of this study, it was seen

that Internet addiction level in Turkey among the sample population of this study was at an average level but at a level close to the level of problematic behavior. Moreover, level of social networking use was at the average level. It was also found that social networking have an influence on the Internet Addiction. For this reason, it is important to raise the awareness of teachers and students about the possible uses of social networking for educational purposes in order to prevent the uncontrolled use of these sites.

Key Words: Internet Addiction, Social Networking, Academic Achievement,
Secondary Education

İÇİNDEKİLER

BEYANNAME	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar LİSTESİ	XI
GRAFİKLER LİSTESİ	XIII
EKLER LİSTESİ	XIV
KISALTMALAR	XV
BİRİNCİ BÖLÜM	1
I. GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sayıtlar	6
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM	8
II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	8
2.1. Bağımlılık	8
2.1.1. İnternet Bağımlılığı	8
2.1.2. İnternet Bağımlılığının Belirtileri	10
2.1.3. İnternet Bağımlısı Kişilerin Özellikleri	12
2.1.4. İnternet Bağımlılığının Tedavisi	13
2.2. Çevrimiçi Sosyal Ağlar	16
2.2.1. Web 2.0 Teknolojisi	17
2.2.2. Sosyal Ağ Sitelerinin Özellikleri	18
2.2.3. Sosyal Ağ Sitelerinin Eğitsel Açından Önemi	23
2.2.4. Sosyal Ağlar ve Bağımlılık	25

2.3.	Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	26
2.4.	Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	29
	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	32
III.	YÖNTEM	32
3.1.	Araştırmanın Modeli	32
3.2.	Çalışma Grubu	32
3.3.	Veri Toplama Araçları	33
3.4.	Verilerin Analizi	35
	DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	36
IV.	BULGULAR VE YORUM	36
4.1.	Kişisel Bilgi Formu Verilerine İlişkin Bulgular	36
4.2.	İnternet Bağımlılığı Ölçeğine Yönelik Bulgular	41
4.3.	Sosyal Ağ Kullanım Düzeyi Ölçeğine Yönelik Bulgular	41
4.4.	Araştırmanın Alt Amaçlarına İlişkin Bulgular	42
4.4.1.	Katılımcıların Cinsiyetlerinin, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi	42
4.4.2.	Katılımcıların Aile Aylık Gelir Durumunun, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi	44
4.4.3.	Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Okul Türünün (Genel, Meslek, Anadolu), İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi	47
4.4.4.	Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Alan Türünün (Sayısal, Sözel, Eşit Ağırlık), İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi	49
4.4.5.	Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyinin, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi	52
4.4.6.	Katılımcıların Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumunun, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi	54
4.4.7.	Katılımcıların Bilgisayar Kullanmaya Başlama Süresinin, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi	56
4.4.8.	Katılımcıların Günlük Bilgisayar Kullanma Süresinin, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi	59
4.4.9.	Katılımcıların Günlük İnternet Kullanma Süresinin, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi	62

4.4.10. Ortaöğretim Kademesindeki Öğrencilerin Sosyal Ağ Kullanım Düzeyleri ile İnternet Bağımlılığı Düzeyleri Arasındaki İlişki	65
4.4.11. Öğrencilerin Akademik Başarı Notları ile İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyleri Arasındaki İlişki	66
BEŞİNCİ BÖLÜM	70
V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	70
KAYNAKLAR	76
EKLER	85
ÖZGEÇMİŞ	88

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Demografik Özelliklere İlişkin Bilgiler.....	33
Tablo 2. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Değer Aralıkları	34
Tablo 3. Sosyal Ağ Kullanım Düzeyi Ölçeği Değer Aralıkları	35
Tablo 4. İBD Aralıklarına İlişkin Dağılımlar	41
Tablo 5. SAKD Aralıklarına İlişkin Dağılımlar	41
Tablo 6. Cinsiyete Göre İBD Bağımsız Gruplar t-Testi Sonucu	42
Tablo 7. Cinsiyete Göre İBD Dağılımı	43
Tablo 8. Cinsiyete Göre SAKD Bağımsız Gruplar t-Testi Sonucu	43
Tablo 9. Cinsiyete Göre SAKD Dağılımı	44
Tablo 10. Aile Aylık Gelir Durumuna Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	45
Tablo 11. Aile Aylık Gelir Durumuna Göre İBD Dağılımları	46
Tablo 12. Aile Aylık Gelir Durumuna Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	46
Tablo 13. Aile Aylık Gelir Durumuna Göre SAKD Dağılımları	47
Tablo 14. Okul Türüne Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	48
Tablo 15. Okul Türüne Göre İBD Dağılımları	48
Tablo 16. Okul Türüne Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	49
Tablo 17. Okul Türüne Göre SAKD Dağılımları	49
Tablo 18. Alan Türüne Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	50
Tablo 19. Alan Türüne Göre İBD Dağılımları	50
Tablo 20. Alan Türüne Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	51
Tablo 21. Alan Türüne Göre SAKD Dağılımları	51
Tablo 22. Sınıf Düzeyine Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları.....	52
Tablo 23. Sınıf Düzeyine Göre ve İBD Dağılımı	53
Tablo 24. Sınıf Düzeyine Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 25. Sınıf Düzeyine Göre SAKD Dağılımı	54
Tablo 26. Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre İBD Bağımsız Gruplar t- Testi Sonucu	54
Tablo 27. Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre İBD Ortalamaları.....	55

Tablo 28. Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre SAKD Bağımsız Gruplar t-Testi Sonucu	55
Tablo 29. Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre SAKD Ortalamaları.....	56
Tablo 30. Bilgisayar Kullanmaya Başlama Süresine Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	57
Tablo 31. Bilgisayar Kullanmaya Başlama Süresine Göre İBD Dağılımları	57
Tablo 32. Bilgisayar Kullanmaya Başlama Süresine Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	58
Tablo 33. Kaç Bilgisayar Kullanmaya Başlama Süresine Göre SAKD Dağılımları.....	59
Tablo 34. Günlük Bilgisayar Kullanma Süresine Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	60
Tablo 35. Günlük Bilgisayar Kullanma Süresine Göre İBD Dağılımları.....	60
Tablo 36. Günlük Bilgisayar Kullanma Süresine Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	61
Tablo 37. Günlük Bilgisayar Kullanma Süresine Göre SAKD Dağılımları.....	62
Tablo 38. Günlük İnternet Kullanma Süresine Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	63
Tablo 39. Günlük İnternet Kullanma Süresine Göre İBD Dağılımları.....	63
Tablo 40. Günlük İnternet Kullanma Süresine Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	64
Tablo 41. Günlük İnternet Kullanma Süresine Göre SAKD Dağılımları.....	65
Tablo 42. Akademik Başarı Düzeyine Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	67
Tablo 43. Akademik Başarı Düzeyine Göre İBD Dağılımları.....	67
Tablo 44. Akademik Başarı Düzeyine Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları	68
Tablo 45. Akademik Başarı Düzeyine Göre SAKD Dağılımları.....	69

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Katılımcıların Aile Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımları	36
Grafik 2. Katılımcıların Bilgisayara Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımları	37
Grafik 3. Katılımcıların Bilgisayar Kullanmaya Başlama Sürelerine Göre Dağılımları	37
Grafik 4. Katılımcıların Bilgisayarı Kullandıkları Ortamlara Göre Dağılımları	37
Grafik 5. Katılımcıların Günlük Bilgisayar Kullanma Sürelerine Göre Dağılımları	38
Grafik 6. Katılımcıların İnternete Bağlanma Ortamlarına Göre Dağılımları	38
Grafik 7. Katılımcıların Günlük İnternet Kullanma Sürelerine Göre Dağılımları	39
Grafik 8. Katılımcıların İnternet Kullanma Amaçlarına Göre Dağılımları	39
Grafik 9. Katılımcıların Sosyal Ağları Kullanma Sebeplerine Göre Dağılımları.....	40
Grafik 10. Katılımcıların Akademik Başarı Notlarına Göre Dağılımları	40
Grafik 11. Katılımcıların Herhangi Bir Sosyal Ağ Sitesine Üye Olma Durumlarına Göre Dağılımları	41
Grafik 12. SAKD ile İBD Arasında İlişkiyi Veren Dağılım Grafiği	66

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Ek 2. İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Ek 3. Sosyal Ağ Kullanım Düzeyi Ölçeği

KISALTMALAR

BÖTE	: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
E-Posta	: Elektronik Posta
FATİH	: Fırsatları Arttırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
İBD	: İnternet Bağımlılığı Düzeyi
İGK	: Ulaştırma Bakanlığı İnternet Geliştirme Kurulu
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
PİK	: Patolojik İnternet Kullanımı
RSS	: Yeni eklenen içeriğin kolaylıkla takip edilmesini sağlayan özel bir XML dosya formatı
SAKD	: Sosyal Ağ Kullanım Düzeyi
Tablet PC	: Tablet Bilgisayar
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WEB	: İnternet Ağı

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde son yıllarda yaşanan gelişmelere paralel olarak teknoloji kullanımı her alanda hızla artmaktadır (Çuhadar ve Dursun, 2010). Günümüzde özellikle bilgisayar ve İnternet kullanımı oldukça yaygınlaşmıştır (Arısoy, 2009). Bu teknolojik gelişmelerin yansımaları, bireylerin yaşamlarını ciddi bir şekilde etkilemektedir. (Aksüt, Özer, Gündüz ve Kaşıkçı, 2008). İnternet sayesinde, zamandan ve mekândan bağımsız olarak iletişim, eğitim, bankacılık gibi alanlarda ihtiyaçlar giderilebilmektedir. Fakat yaşantımızı kolaylaştıran İnternet aynı zamanda bilinçsiz kullanıldığında birtakım sorunları beraberinde getirmektedir (Muslu ve Bolışık, 2009). Diğer bir deyişle, İnternet hayatın başlıca odak noktası haline geldiğinde, insan hayatını olumsuz etkileyerek bağımlılık gibi sorunlar ortaya çıkabilir (Karaman ve Kurtoğlu, 2009). Olumsuz etkilere neden olabilecek İnternet kullanımı ülkemizde özellikle 2000’li yıllardan itibaren araştırmalara konu edilmeye başlanmış; son yıllarda ise konuyla ilgili gerçekleştirilen çalışma sayısı artmıştır.

Cengizhan’a (2005) göre İnternet, bireylere sınırsız imkânlar sağlayan ve milyarlarca bilgisayarı birbirine bağlayarak dünyamızı çevreleyen önemli bir ağ teknolojisidir. İş yerlerinden evlere okullara kadar, İnternet hemen her yerde, günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş durumdadır. İnternet’in bireyler tarafından aşırı kullanımı ile ilgili olarak çeşitli araştırmalar bu durumu *İnternet bağımlılığı* (Young, 1996), *patolojik İnternet kullanımı* (Davis, 2001) ve *İnternet davranış bağımlılığı* (Wang, 2001) gibi terimlerle ifade edilmiştir. Bunlar arasında en yaygın kullanıma sahip olan ise *İnternet bağımlılığı* terimidir.

İnternet bağımlılığı, genel olarak birey tarafından aşırı İnternet kullanma isteğine karşı konulamaması, İnternet’e bağlı olmadan geçirilen zamanın önemsiz hissedilmesi, bu süre içerisinde bireyin aşırı gerginlik ve saldırganlık göstermesi ve bireyin yaşantısının iş, sosyal ve aile yönünden zarar görmesi şeklinde tanımlanabilir (Young, 1996).

Arısoy'a (2009) göre, Türkiye'de İnternet bağımlılığı açısından en fazla risk taşıyan grup teknolojiyi daha iyi kullanan gençler ve çocuklardır. Bilgi Toplumu İstatistikleri sonuçlarına göre (DPT, 2011) ülkemizde bilgisayar ve İnternet kullanım oranının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24 yaş aralığındaki genç gruptur. Ülkemizdeki İnternet kullanımı sonucu yaşanan değişimlerin özellikle çocuklar, gençler ve toplumumuzdaki aile yapısı üzerindeki olası sosyal etkilerini araştırılması amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinde Bilişim ve İnternet Araştırma Komisyonu kurulmuştur (TBMM, 2012).

Bireylerin, stres atmak, vakit geçirmek, günlük gelişmeleri takip etmek, oyun oynamak gibi çeşitli amaçlarla kullandıkları sosyal ağlar her geçen gün yaşamımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmektedir. Ofcom (2008) tarafından yapılan çalışmada, sosyal ağları en çok kullananların 16-24 yaş aralığındaki kişilerin olduğu, bu gruptaki bazı gençlerin mesaj kontrolü için girdikleri sitede amaçlarından uzaklaşarak web sitelerinin farklı özellikleri üzerinde vakit harcadıkları sonucuna ulaşmıştır. Ofcom (2008) ayrıca bu durumun bu yaş grubundaki bireylerin çalışma sürelerinin azalmasına yol açtığını ve bazı bireylerde ise sosyal ağ sitelerine bağımlı hale gelmeye sebep olduğu tespit etmiştir. Bu sonuçtan hareketle, kullanıcılarına günlük gelişmeleri takip etmek, oyun oynamak gibi hizmetlerden daha fazlasını sunan sosyal ağ sitelerinin kullanımının gençlerde İnternet bağımlılığına sebep olup olmadığını belirlemek önemlidir.

Cengizhan (2005) İnternet kullanma sıklığının aşırı olduğu okul çağındaki gençlerde, bu durumun öğrencileri psikolojik, bedensel ve sosyal yönden olumsuz etkileyebileceğini ve bu olumsuzluğun akademik başarılarına yansiyebileceğini dile getirmiştir.

İnternet bağımlılığı ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda özellikle İnternet'te geçirilen süre üzerinde durulmaktadır (Kubey ve diğerleri, 2001; Niemz ve diğerleri, 2005; Young, 1997; 1999). Yapılan çalışmalarda, İnternet bağımlısı kullanıcıların bu ortamı kullanım sürelerini sınırlandıramadıkları ve bağımlı olmayanlara göre kayda değer ölçüde fazla olduğu ve İnternet bağımlılığı ve İnternet kullanım süreleri arasında doğru orantılı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (Cengizhan, 2003; Günüş, 2009). İnternet'te geçirilen sürenin artmasındaki nedenlerden biri de sayıları ve kullanıcıları

çok hızlı bir şekilde artan Facebook ve Twitter gibi sosyal ağ siteleridir. Bu tür ortamlar ülkemizde gençlerin fazla zaman geçirdikleri ve kullanımlarını kontrol altına alamadıkları sosyal ağ ortamlarıdır (Kaya, 2011). Sosyal ağ sitelerinin kontrolsüz kullanımının doğrudan ve/veya dolaylı yoldan İnternet bağımlılığını arttırdığı sonucuna ulaşılabilir. İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ sitelerinin kontrolsüz kullanımının özellikle çocuk ve gençlerin zaman yönetimini ve dolayısıyla akademik performansını da olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) İnternet Erişim Projesiyle (2004-2007) birlikte okullara İnternet bağlantısı sağlanmıştır. 2010 yılında hayata geçirilen Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi ile proje kapsamındaki okullarda öğrenim gören öğrencilere Tablet PC dağıtmaya başlanmıştır (Alkan, Bilici, Temizhan ve Çiçek, 2011) ve öğrencilerin kablosuz İnternet bağlantısı bulunan alanlarda İnternet'e bağlanmaları olanaklı hale gelmiştir. Dolayısıyla İnternet'e erişim kolaylığının artmasıyla birlikte, İnternet ve sosyal ağ kullanımının kontrollü bir çizgide yürütülüp yürütülmediği, olası risklerin tespit edilmesi ve asgari düzeye çekilmesi için mevcut durumun analiz edilmesi büyük önem arz etmektedir.

1.1. Araştırma Problemi

İnternet bağımlılığı noktasında özellikle çocuklar ve gençler risk grubundadır. Sosyal ağların kullanım süreleri düşünüldüğünde de çocuk ve gençlerin bu ağlarda daha fazla zaman geçirdikleri bilinmektedir. Bu nedenle İnternet bağımlılığı ve sosyal ağların bu gruptaki çocukların akademik performansını nasıl etkilediğini tespit etmek önemli bir araştırma konusu olarak nitelendirilebilir. Bu durumun tespiti, alınacak önlemlerin bilimsel veriler ışığında belirlenmesi ve akademik performanstaki olası düşüş problemlerinin ortadan kaldırılması bakımından önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, ortaöğretim kademesinde yer alan öğrencilerin İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerinin akademik başarıya etkisinin belirlenmesidir.

Bu genel amaca dayalı olarak aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin cinsiyetlerine göre;

- a. İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
  - b. Sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
2. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumuna göre;
  - a. İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
  - b. Sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
3. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türüne (Genel, Meslek, Anadolu) göre;
  - a. İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
  - b. Sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
4. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin öğrenim gördükleri alan türüne (Sayısal, Sözel, Eşit Ağırlık) göre;
  - a. İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
  - b. Sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
5. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre;
  - a. İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
  - b. Sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
6. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olma durumuna göre;
  - a. İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
  - b. Sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
7. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin bilgisayar kullanmaya başlama süresine göre;
  - a. İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
  - b. Sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
8. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin günlük bilgisayar kullanma süresine göre;
  - a. İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
  - b. Sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
9. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin günlük İnternet kullanma süresine göre;
  - a. İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
  - b. Sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

10. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyleri ile İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
11. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin akademik başarı notları ile;
  - a. İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
  - b. Sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüzde İnternet hemen hemen her alanda yaygın olarak kullanılmakta; kullanıcı sayısı ve kullanım sıklığı giderek artmaktadır. Bireylerin İnternet kullanımlarının artması bilgiye ulaşma, bilgiyi paylaşma ve sosyal ağları genişletme gibi pek çok farklı ve yararlı amaca hizmet edebilmektedir. Burada İnternet'i kontrollü olarak kullanma, belirli amaçlar çerçevesinde bu teknolojiden faydalanma durumu söz konusudur. Ayrıca çevrimiçi teknolojilerin her yaş grubunda kontrolsüz kullanılması, özellikle ergenlik dönemindeki bireylerin çeşitli sorunlar yaşamasına sebep olabilmektedir.

İnternet bağımlılığı, insan makine etkileşimi içerisinde dünyayı çepeçevre saran bir sorundur. Daha net bir ifadeyle İnternet bağımlılığı, genel olarak birey tarafından aşırı İnternet kullanma isteğine karşı konulamaması, İnternet'e bağlı olmadan geçirilen vaktin önemini yitirmesi, İnternet'e bağlı olunmadığı zamanlarda gereğinden fazla gerginlik ve saldırganlık göstermesi ve kişinin hayatının iş, sosyal ve aile yönünden tahrip olmasıdır (Young, 1996) . Bu sorunun, özellikle gençlerde daha çok ön plana çıktığını dünyada ve ülkemizde yürütülen çeşitli araştırmalar göstermektedir. (Ör: Işık, 2007; Young ve Case, 2004). Ülkemizin nüfus dağılımına bakıldığında, gençlerin bu dağılımda oldukça önemli bir yer kaplaması, İnternet bağımlılığı ile ilgili çalışmaların sayısının artırılmasının ülkemiz açısından son derece gerekli olduğu açıktır. Son zamanlarda özellikle gençler arasında yaygın olarak kullanılmaya başlanan Facebook, Twitter ve benzeri sosyal ağların yaygınlaşması, bir bakıma İnternet bağımlılığını daha da üst düzeye çıkaracak bir yapı olarak algılanabilir. Buna ek olarak, ülkemizde eğitimde teknoloji kullanımının artırılmasına yönelik olarak sürdürülen çalışmalar ve bu yöndeki projeler de gençleri teknoloji kullanımına daha da teşvik etmektedir. Bu kullanımın kontrol altına alınması ve bağımlılık düzeyine gelmemesi için atılacak her türlü bilimsel adım, sorunun çözümüne kayda değer katkı sağlayabilecektir.

Milli Eğitim Bakanlığının, 2004-2007 yılları arasında yürütülen İnternet Erişim Projesiyle okullara İnternet bağlantısı sağlanmaya çalışılmıştır (MEB, 2004). Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesiyle birlikte de öğrencilerin İnternet’te geçirdikleri zamanın arması beklenen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternet başında aşırı zaman geçirilmesi doğrudan İnternet bağımlılığı olarak tanımlanmamasına karşın; yapılan çalışmalar, harcanan zaman ve bağımlılık arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir (Cengizhan, 2005).

Gençler arasında İnternet’te daha fazla vakit geçirilmesine yol açan unsurlardan bir tanesi de, daha önceden belirtildiği gibi sosyal ağların kullanılmasıdır. Ulaştırma Bakanlığı İnternet Geliştirme Kurulu’nun (İGK) 2011 yılında 9-16 yaş grubu çocuklar üzerinde yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan çocukların tamamının bir sosyal ağ sitesi olan Facebook kullanıcısı oldukları tespit edilmiştir. Bu veriler, özellikle gençler açısından sosyal ağların kullanımı söz konusu olduğunda, İnternet’te geçirilen zamanın artacağını ve sosyal ağlardaki kullanımın özellikle kontrolsüz olması durumunda olası İnternet bağımlılığını tetikleyeceğini göstermesi açısından son derece önem arz etmektedir.

Son yıllarda özellikle ergenlik çağına girmiş gençlerde İnternet ve sosyal ağların yoğun bir şekilde kullanıldığı bilinmekteyken, gençlerin yaşam tarzını büyük ölçüde değiştiren bu durumun, onların akademik başarıları üzerinde ne gibi etkiler oluşturacağı konusu henüz netlik kazanmamıştır. Bu bağlamda, “İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeylerinin Ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile İlişkisinin İncelenmesi” konulu çalışmanın, bilimsel veriler ışığında mevcut durumun ve olası risklerin net bir fotoğrafının ortaya konulması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar

- Araştırmada kullanılacak anketleri, araştırmanın hedef katılımcıları olan ortaöğretim öğrencilerinin samimi ve doğru bir şekilde cevaplandıkları kabul edilmiştir.
- Veri toplama araçlarının, İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeyini çalışmanın amacına uygun olarak belirleyebileceği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Yapılan araştırma;

- İstanbul ili Avrupa Yakasında bulunan dokuz okul ile sınırlıdır.
- 2011-2012 Eğitim Öğretim yılı Bahar döneminde 10, 11 ve 12. sınıflarda öğrenim gören ve bu araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrenciler ile sınırlıdır.
- Araştırma sonuçları kişisel bilgi formu, İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeyi ölçeklerinden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

İnternet Bağımlılığı: İnternet bağımlılığı İnternet'in aşırı kullanılması, bu kullanma isteğinin önüne geçilememesi, sadece İnternet başında geçirilen zamanın önemli görülmesi, yoksun kalındığında aşırı sinirlilik hali ve saldırganlık oluşması ve kişinin iş, sosyal ve ailevi hayatının giderek bozulmasıdır (Griffiths, 1996).

Sosyal Ağ: Genel olarak çevrimiçi ortamda, bireylerin genel amaçlar çerçevesinde birbirleriyle etkileşim kurmasını ya da görüşlerini paylaşmasını kolaylaştıran topluluk biçimleridir (Mahajan, 2009).

Akademik Başarı: Öğrencinin bulunduğu okul, sınıf ve derse göre belirlenmiş standartlara ulaşmada göstermiş olduğu ilerlemedir (Bilgin, 1990; Çelenk, 2003).

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde kuramsal olarak sırasıyla "bağımlılık", "çevrimiçi sosyal ağlar", "yurtiçinde yapılan araştırmalar" ve "yurtdışında yapılan araştırmalar" konuları sunulmuştur.

2.1. Bağımlılık

Bağımlılık kavramı, alan yazında farklı araştırmacılar tarafından tanımlanmıştır. Bu kavram olumsuz durumları ifade etmek için kullanılır ve bir madde ya da davranışı kullanmayı bırakamama veya kontrol edememe şeklinde tanımlanır (Egger ve Rauterberg, 1996). Şahin (2007:5) bağımlılığı, herhangi bir maddenin tedavi amaçlı olmaksızın, fizyolojik bir gereksinime yanıt vermeden, giderek artan miktarda kullanması olarak tanımlamış ve bağımlılıktaki üç temel unsuru şu şekilde sıralamıştır;

- Her durum ve koşulda maddenin alınması için engellenemeyen bir arzu ve isteğin bulunması,
- Devamlı olarak kullanılan dozun artırılması zorunluluğu (tolerans),
- Kullanılan maddeye ve onun etkilerine karşı psikolojik ve fizyolojik gereksinimin hissedilmesi (yoksunluk).

Bağımlılık kavramı klasik anlamda alkol, esrar, kokain, eroin gibi kimyasal madde kullanımını içerse de kimyasal madde kullanımına dayanmayan kumar oynama, alışveriş yapma, aşırı yeme, televizyon izleme, bilgisayar oyunu oynama gibi davranış tabanlı bağımlılıklara tıp literatüründe rastlanmaktadır (Arısoy, 2009; Griffiths, 1999). Bağımlılık modern dünyada artık sadece esrar, eroin, alkol vb. klasik örneklerin dışına çıkmaktadır. İnsan-makine etkileşimine dayalı bağımlılıklar günümüzün araştırma konularındandır.

2.1.1. İnternet Bağımlılığı

Bilimsel olarak 1995’li yıllarda incelenmeye başlanan İnternet bağımlılığı; temelde İnternet başında gereğinden fazla zaman geçirmeyi ifade etmektedir (Simkova ve Cincera, 2004). Young (1996) ise İnternet bağımlılığını, genel olarak birey

tarafından aşırı İnternet kullanma isteğine karşı konulamaması, İnternet'e bağılı olmadan geçirilen vaktin önemini yitirmesi, İnternet'e bağılı olunmadığı zamanlarda gereğinden fazla gerginlik ve saldırganlık göstermesi ve kişinin hayatının iş, sosyal ve aile yönünden tahrip olması şeklinde tanımlanabileceğini dile getirmiştir.

Genelde bağımlılık kavramı, klasik anlamda alkol, esrar, kokain, eroin gibi kimyasal madde kullanımını içerir. Kimyasal olmayan bağımlılıkların bağımlılık yaratıp yaratmadığını belirlemenin yolu, alkol-madde bağımlılığı için saptanmış olan klinik ölçütlerle karşılaştırılmasıdır. Gözlemler esas alınarak oluşturulan İnternet bağımlılığı tanı kriterleri çoğunlukla madde bağımlılığına benzer özellikler göstermektedir (Young, 1996).

Bağımlılık kavramı ile ilgili alan yazın incelendiğinde, bu kavramın özellikle psikolojik ve fiziksel olarak iki şekilde ele alındığı görülmektedir.

Fiziksel Bağımlılık: Vücudun maddeye karşı yeni bir denge oluşturduğu ve alınmadığı zaman yoksunluk belirtileri görülen fizyolojik durum olarak tanımlanır, çoğu zaman psikolojik belirtiler bu duruma eşlik eder.

Psikolojik Bağımlılık: Maddeyi almaya devam etme arayışı ile kendini gösterir. Tütün, morfin ve kokain güçlü psikolojik bağımlılık yapan maddelerdendir (Uzday, 1996).

Yukarıda bağımlılığın fiziksel ve psikolojik boyutu ifade edilmiştir. Ancak, alan yazında bağımlılık konusunda bir sınıflama daha vardır. Bu teknolojik bağımlılıktır.

Teknolojik Bağımlılık: İnsan-makine etkileşimini içeren ve kimyasal olmayan (davranışsal) bağımlılıklardır. Bu bağımlılıklar pasif (örneğin, televizyon) ya da aktif (örneğin, bilgisayar oyunları) olabilir (Griffiths, 1995).

Yukarıda ifade ettiğimiz boyutlar açısından çalışmamızda incelenecek *İnternet bağımlılığı*, öncelikli olarak insan makine etkileşimine dayalı olduğu için “teknolojik bağımlılık” türü olarak ifade edilmelidir (Cengizhan, 2005). Griffiths (1995), İnternet'i aşırı kullananların aslında bağımlı olmadıklarını fakat İnternet'i diğer bağımlılıklarının tatmini için uygun bir ortam olarak kullandıklarını dile getirmektedir. Diğer bir ifadeyle Griffiths, gerçek İnternet bağımlılarıyla, İnternet'i diğer bağımlılıklarını tatmin etmek için kullananlar arasında bir ayırımın yapılmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır.

2.1.2. İnternet Bağımlılığının Belirtileri

Kişilerin İnternet bağımlılığı düzeylerinin ve İnternet bağımlısı olup olmadıklarının ölçülmesi ile ilgili farklı ölçüm şekillerinin ve yaklaşımların bulunduğu bilinmektedir. Örneğin; Young (1996) İnternet bağımlılığını geliştirdiği özel bir test ile Cengizhan (2005) ise, bağımlılığı ifade eden maddelerden oluşan ölçek aracılığı ile ölçmeyi tercih etmiştir.

Cengizhan (2005), uzmanların İnternet bağımlılığını teşhis etmek için belirledikleri bazı davranış ve durumları aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Her gün İnternet'e bağlanmak, bağlı iken zamanın farkında olmamak, sorulduğunda ise inkâr etmek,
- Herkese e-posta adresi, Facebook, Twitter, Skype kullanıcı adı, sohbet odası adları vs. vermek veya dağıtmaya çalışmak,
- İnternet dışı uğraşlara ilginin azalması/kaybolması,
- Sosyal faaliyetlerde azalma, dostları tarafından anlaşılama duygusu,
- Spor faaliyetlerinden uzaklaşma ve kondisyon kaybı,
- İş verimliliğinin düşmesi,
- Sürekli uykusuz kalma ve yorgunluk,
- Alışverişlerin İnternet üzerinden yapılması,
- Aile fertlerine yeterli zamanı ayıramama nedeni ile aile bağlarının zayıflaması,
- Günlük yaşamdaki diğer iş ve kişilerin, İnternet ortamındaki çevrimiçi yaşama engel olduğu düşüncesi,
- Bilgisayar kullanımı nedeniyle eşler arasında anlaşmazlık ve sorun çıkması.

Kimberly Young, David Greenfiel ve Maressa Hecht Orzack, İnternet Bağımlılığını bir hastalık olarak kabul eden ve tedavi yöntemleri geliştirmeye çalışan tanınmış psikolog ve psikiyatristlerdir. Bu araştırmacılara göre, hastalığı teşhis etmekte kullanılacak; çoğunlukla kumar, alkol bağımlılığı araştırmalarında kullanılan modellerden türetilmiş listeler vardır (Ekinci, 2002).

Young (1996) İnternet bağımlılığı ile ilgili geliştirmiş olduğu ölçekte aşağıdaki kriterleri dikkate almıştır:

- İnternet ile ilgili aşırı zihinsel uğraş (sürekli olarak İnternet'i düşünme, İnternet'te yapılan aktivitelerin hayalini kurma, İnternet'te yapılması planlanan bir sonraki etkinliği düşünme, vb.),
- İstenilen keyfi almak için giderek daha fazla oranda İnternet kullanma ihtiyacı duyma,
- İnternet'i kullanımını kontrol etme, azaltma ya da tamamen bırakmaya yönelik başarısız girişimlerin olması,
- İnternet kullanımının azaltılması ya da tamamen kesilmesi durumunda huzursuzluk, çökkünlük ya da kızgınlık hissedilmesi,
- Başlangıçta planlanandan daha uzun süre İnternet'te kalma,
- Aşırı İnternet kullanımı nedeniyle aile, okul, iş ve arkadaş çevresiyle sorunlar yaşama, eğitim veya kariyer ile ilgili bir fırsatı tehlikeye atma ya da kaybetme,
- Başkalarına (aile, arkadaşlar, terapist, vb.) İnternet'te kalma süresi ile ilgili yalan söyleme,
- İnternet'i problemlerden kaçmak veya olumsuz duygulardan (örn: çaresizlik, suçluluk, çökkünlük, kaygı) uzaklaşmak için kullanma.

Young'ın (1996) İnternet bağımlılığını teşhis etmede önerdiği tanı kriterleri, davranışsal bağımlılığa dayanan kriterler bütününden oluştuğu ve deneylerle sınanabildiği için son derece yararlıdır. İnternet bağımlılığı konusundaki araştırmalarda çoğunlukla Young'ın kriterleri referans almış ya da o kriterlerden yola çıkarak oluşturulan soru listeleri kullanılmıştır (Mikowski, 2005).

İnternet bağımlılığı üzerine çalışan bir başka araştırmacı Griffiths (1999) de bağımlılık için altı ölçüt belirlemiştir:

- *Dikkat çekme (Salience)*: Belirli bir eylem, kişinin yaşamında en önemli şey haline geldiğinde oluşur. Bu durum kişinin düşüncelerine, duygularına ve davranışlarına hâkim olur. Örneğin, İnternet kullanıcıları İnternet'te değilken bile bir sonraki İnternet kullanacakları zamanı düşünürler.

- *Ruh Hali Değişimi (Mood Modification)*: Bu durum, belirli bir etkinlik ile uğraşma sonucu kişinin belirttiği öznel deneyimleriyle ilgili olup, bir baş etme stratejisi olarak görülebilir. Örneğin, birey İnternet'e bağlandığında kişide bir canlanmanın oluşması.
- *Tolerans (Tolerance)*: Öncekilere benzer etkinin oluşması için, belirli eylemin miktarının arttırılma sürecidir. Örneğin, bir İnternet kullanıcısının başlangıçta daha az sürede yaşadığı ruh haline erişebilmesi için İnternet'te geçirdiği zamanı arttırması gerekmesi.
- *Yoksunluk Belirtileri (Withdrawal Symptoms)*: Bunlar belirli bir eylem devam etmediğinde ya da aniden kesildiğinde ortaya çıkan hoş olmayan duygular ya da fiziksel etkilerdir. Örneğin, bir İnternet kullanıcısının İnternet'e girmesi engellendiğinde, kişide titreme, huysuzluk ve sinirlilik hallerinin oluşması.
- *Çatışma (Conflict)*: Bağımlı kişiler ile çevresindekiler arasındaki iş, sosyal yaşam, hobi ve ilgiler ile alakalı çatışmaları ya da kişinin kendi iç çatışmalarını kapsar.
- *Nüks Etme (Relapse)*: Belirli bir etkinliğin daha önceki örüntüleriyle tekrar oluşması eğilimi olup, yıllar süren kaçınma ya da kontrolden sonra tekrar bağımlılığın en uç düzeyine dönülmesidir.

2.1.3. İnternet Bağımlısı Kişilerin Özellikleri

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak insan hayatında ortaya çıkan en belirgin etki giderek artan İnternet kullanım süresidir. Hatta kimi bireyler kitle iletişim aracı kullanma noktasında çok isteklidirler ve kendilerini bu araçları kullanmaktan alamaz gibi görünürler (Wang, 2001). Bu durum İnternet'in bağımlılık noktasında aynı esrar, eroin, alkol gibi kontrolsüz bir istek uyandırdığının açık bir göstergesidir. İnternet'le tanışan birey sayısının artması ve ortalama İnternet'e kullanım sürelerinin de artması İnternet bağımlılığı riskinin de buna paralel olarak artabileceğini düşündürmektedir.

İnternet'te kimi uygulamalar, kullanıcılara kimliklerini gizleyebilme imkânı sağladığı için, özgüveni az ve sosyal yönden zayıf bireyler İnternet ortamında kendilerine sanal kimlikler oluşturabilmektedirler (Kurtaran, 2008). Dolayısıyla

İnternet, bu tür bireylere sosyal hayattaki olumsuz ve beğenmedikleri yönlerini kapatma imkânı sunmaktadır. Bu durum da İnternet’i, benzer sorunları olan bireyler için daha cazip hale getirmektedir. Bu durum beraberinde bazı sorunları da getirmektedir. Bunlardan bir tanesi olası sağlık sorunlarıdır. El bileği rahatsızlıkları, boyun kaslarında tutulma, gözlerde yorulma, uyku saatlerinin azalması, aile ilişkilerinde zayıflama, verim azlığı ve başarısızlık gibi sorunlar İnternet’i aşırı kullanan bireylerde gözlenebilen sorunlardır (Cengizhan, 2005). Diğer bir deyişle, İnternet bağımlılığı bireylerin hem kendilerinde sağlık açısından sorunlar oluşturmakta hem de bireyin arkadaşları ve ailesi gibi sosyal çevresindeki insanlara doğrudan ya da dolaylı zarar verebilmektedir.

Toplumsal, yakın arkadaş ve akraba ilişkilerinde zayıflık gibi olumsuz etkiler İnternet bağımlısı olan bireylerin öne çıkan özellikleri olarak görülmektedir. Young’ın (1996) aşırı İnternet kullanımı ölçütleriyle karşılaştırılan katılımcılar, kişiliklerini cesur, dışa dönük, açık fikirli ve iddialı olarak tanımlamışlardır. Buna ek olarak bu katılımcıların birçoğu sıkıntılı ve yalnız olduklarını ve özgüven eksikliği ile endişe hissettiklerini bildirmişlerdir (Beard, 2005). Dolayısıyla bireyler yaşadıkları psikolojik sorunlarını ortadan kaldırmak için bir anlamda İnternet’i bir vasıta olarak görmektedirler.

2.1.4. İnternet Bağımlılığının Tedavisi

Alan yazında İnternet bağımlılığında depresyondakine benzer şekilde bazı olumsuz bilişlerin rol oynadığını ve İnternet bağımlılığının hayatta başarısız olunan bir takım alanları telafi etme amacıyla ortaya çıkan bir davranış örüntüsü olduğu iddia edilmiştir. Bu bağlamda İnternet’in aşırı kullanımının ödüllendirici bir davranış olarak kabul edilebileceği ve öğrenme mekanizmaları aracılığıyla bazı olumsuz duygularla (korku, huzursuzluk, hayal kırıklığı, vb.) mücadele etmeye yarayan etkisiz bir strateji olarak kullanılabilmesi öne sürülmüştür (Davis, 2001). Bu doğrultu da İnternet bağımlılığını azaltacak ya da ortadan kaldıracı bir takım tedavi adımları ve önerileri belirlemeye çalışmışlardır. Davis’in (2001) önerdiği, 11 haftalık bir bilişsel-davranışçı tedavi protokolü şöyledir;

- Kişinin İnternet’ten uzak kalıp kalamadığının tespiti,
- Bilgisayarın yerinin değiştirilmesi ve diğer insanların bulunduğu yere nakli,
- Diğer insanlar ile beraber İnternet’e bağlanması,

- İnternet'e bağlanma zamanını değiştirmesi,
- İnternet defteri oluşturması,
- Persona (maske, yapmacıklık) kullanımına son vermesi,
- Arkadaşlarından ve yakınlarından İnternet ile ilgili problemleri olduğunu saklamaması,
- Spor aktivitelerine katılması,
- İnternet tatillerinin verilmesi,
- Otomatik dūřüncelerin ele alınması,
- Gevşeme egzersizleri,
- İnternet'e bağlanma sırasında hissedilenlerin not edilmesi,
- Yeni sosyal becerilerin kazandırılmasıdır.

Young (1999), İnternet bağımlılığının bilişsel-davranışçı tedavisinde İnternet'i kullanmaya yasak getirmenin uygun bir çözümlü olmadığı için İnternet'in pek çok alanda kullanılmasının gerekli olduğunu ve tedavisinin yasak getirmekten ziyade İnternet kullanımının kontrol altına alınması şeklinde olması gerektiğini dile getirmiştir. Bir başka deyişle, bireyi İnternet bağımlısı yapan şey bireyin İnternet'i belirli amaçlarla kontrollü olarak fazla kullanması değil; kontrolsüz olarak İnternet basında geçirilen zamanın fazlalığıdır denilebilir. Arısoy (2009), İnternet bağımlılığının tedavisinde kullanılan çeşitli bilişsel-davranışçı teknikleri şu şekilde özetlemiştir:

- İnternet kullanımını tam zıt saatlere kaydırmak,
- Dış durdurucular (external stoppers) kullanmak,
- İnternet kullanımıyla ilgili hedefler belirlemek,
- Özellikle belli bir işlevden uzak durmaya çalışmak,
- Hatırlatıcı kartlar kullanmak,
- İnternet yerine yapmak istediklerini not edebileceği kişisel bir defter kullanmak,
- Bir destek grubuna girmek,
- Aile terapisi.

Yukarıda basit zaman ayarlama tekniklerini gösteren ilk üç maddenin, bağımlılığının tedavisinde yetersiz kaldığı durumlarda, daha katı önlemlerin alınmasına

ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tür durumlarda, tedavinin amacı kişinin güçlenmesini sağlamak ve çeşitli baş etme stratejileri geliştirmesi sağlanarak bağımlılığının üstesinden gelmesine yardımcı olmaktır. Kişinin uygun baş etme stratejilerini kazanması sağlanırsa, kişi olumsuz olaylarla baş etmek için İnternet’i bir çözüm olarak kullanmaya ihtiyaç duymayacaktır. Fakat her bağımlılık türünde olduğu gibi, İnternet bağımlılığının tedavisinde de tedavinin başında hastanın İnternet’e girmek için daha çok istekli olacağı göz ardı edilmemelidir. Çünkü İnternet kullanımı kontrol altına alınmaya çalışılan bireyler, uzun süre İnternet’e bağlanmaktan büyük bir zevk almışlar ve İnternet bu bireylerin hayatlarında önemli bir role sahip olmuştur. Bu nedenle birden bire İnternet olmadan yaşamaya alışma konusunda zorlanmaları doğaldır (Arısoy, 2009). Diğer bir ifadeyle, bağımlılığı ortadan kaldırmak ve/veya azaltmak tedavi şekli ve yöntemi ne olursa olsun aniden gerçekleşmeyecek bir durumdur ve dolayısıyla İnternet bağımlılığının ortadan kaldırılmasında tedavinin zamana yayılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Çocuklara doğru kuralları öğretmek, başta anne-babaya düşmektedir (Yalçın, 2006). Bu durum ailenin, çocuklarının İnternet bağımlısı olması riskini azaltmada maksimum fayda sağlayabileceğinin bir göstergesidir. Çocuk ve gençlerin bilgisayar ve İnternet imkânlarından doğru, etkin ve verimli bir şekilde yararlanması sağlanırken, güvenlikleri de her zaman ön planda tutulmalıdır. Bu nedenle ilgili devlet kurum ve kuruluşlarının konuya daha fazla önem vermesi, öğretmenlerin, anne ve babaların konuyla ilgili olarak bilgi sahibi olmaları, çocuklarımızın ve gençlerimizin eğitilmeleri ve takip edilmeleri gerekmektedir (Canberk ve Sağıroğlu, 2007). Young (1999), güçlü bir aile desteğinin kişinin İnternet bağımlılığı problemini aşmasına yardım edebileceğini belirtmiş ve aşağıdaki önerilerde bulunmuştur;

- Aileyi İnternet’in bağımlılık yapabileceği konusunda eğitme,
- Bağımlı kişiyi davranışları nedeniyle suçlamalarını azaltma,
- Kişiyi İnternet üzerinden psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaya yöneltmiş olan daha öncesine ait ailevi çatışmaların açık bir şekilde konuşula bilmesini sağlama,

- Aileyi bağımlı kişinin tedavisine (yeni hobiler edinmesi, uzun bir tatile çıkarılması, duygularını dinleyebilmesi konusunda) yardımcı olmaları için cesaretlendirme.

Ebeveynler, İnternet'in çocukları için zengin eğitim olanakları sağlayacağı düşüncesiyle, başlangıçta evlerinde İnternet bağlantısı olmasının doğru olacağını düşünmüşlerdir. Fakat çocuklarının İnternet'i, kendilerinin başlangıçta düşündüğü amaçlarının dışında kullandığını fark etmişlerdir. Çocuklar genellikle İnternet'i oyun oynamak, arkadaşlarla anlık ileti paylaşmak, sohbet odalarında gezinmek için kullanmışlar ve bu amaçlar için uzun saatler İnternet'in başından kalkmamışlardır. İnternet kullanımı gençlerde ve çocuklarda yeterli denetime tabi tutulmadığı için, yeterli bilinç düzeyine sahip olmayan çocuklar ve gençlerde İnternet kullanımı zamanla bir sorun haline almaktadır. En iyi denetimin aileden başladığı düşünüldüğünde, ebeveyn ve çocuk ilişkisi ve ebeveynlerin bilgisayar kullanımı konusunda bilgili ve bilinçli olması oldukça önemlidir.

2.2. Çevrimiçi Sosyal Ağlar

Sosyal ağ siteleri genel olarak çevrimiçi ortamda, bireylerin genel amaçlar çerçevesinde birbirleriyle etkileşim kurmasını ya da görüşlerini paylaşmasını kolaylaştıran topluluk biçimleri olarak tanımlanmaktadır (Mahajan, 2009). Donath ve Boyd (2004), sosyal ağ sitelerinin; bireyler arasındaki güçlü bağların artışından ziyade zayıf bağların oluşturulmasına ve kullanıcıların sosyal kazanımlarının arttırılmasına yönelik servisler olduklarını vurgulamışlardır. Bu saptama da belirtilen sosyal ağ sitelerinin sosyal bağların güçlenmesine katkısından ziyade, sosyal kazanımların artmasına dikkat çekilmesi kayda değerdir. Grant (2008), çoğunlukla ergenler ve yetişkinler tarafından kullanılan Facebook, Myspace, Youtube, Weblogs ve Wiki gibi sosyal ağların, bireyler tarafından araştırma ya da bilgi edinme amaçlı değil, daha çok günlük yaşamlarının bir uzantısı olarak, arkadaşlarına kendi hayatlarını açmak, kendilerini diğerlerine tanıtmak için kullanıldığına dikkat çekilmektedir.

Tüm dünyada geniş bir kullanıcı kitlesine hitap eden ve büyük bir hızla yayılan sosyal ağ siteleri, ülkemizde de gençlerin İnternet'te uzun zaman geçirdikleri ve kullanımlarını sınırlayamadıkları ortamlardandır (Kaya, 2011). Karaca (2007), gençlerin gerçek yaşamda ortak ilgilere sahip bireylerle bir araya gelme imkânlarının azalması

nedeniyle kendisiyle aynı fikir, duygu ve düşünceleri paylaştığı bireylerle bağlantı kurma ihtiyacını sanal sohbet ve sanal topluluklara katılarak sağlamaya çalıştığını belirtmektedir. Bir başka deyişle gençlerin artık sosyalleşme ihtiyaçlarını, çevrimiçi sosyal ağlarda gerçekleştirmeye eğilimli oldukları söylenebilir.

Karaca'ya (2007) göre iletişim kadar sanal ortamda yoğun olarak kullanılan sohbet ve oyun unsurları da sosyalleşmenin önemli unsurlarıdır. İnternet bağımlılığıyla ilgili çalışmalarda, sohbet uygulamalarının bağımlılık için bir risk faktörü olduğu ve bağımlı bireylerin bağımlı olmayanlara nazaran sohbet uygulamalarında daha fazla zaman geçirdiği belirlenmiştir. Çevrimiçi oyunlar da tıpkı sohbet uygulamaları gibi İnternet bağımlılığının nedeni olarak gösterilmektedir. İnternet bağımlısı bireylerin bağımlı olmayanlara göre, İnternet'i kullanım amacı olarak daha çok çevrimiçi oyunları tercih ettikleri belirtilmektedir (Günüç, 2009). Dolayısıyla, sosyal ağ siteleri ve çevrimiçi oyunlar gibi İnternet'in sunduğu olanaklar bir süre sonra bireylerde bağımlılık yapıcı bir soruna dönüşebilmektedir.

2.2.1. Web 2.0 Teknolojisi

İnternet ve web teknolojisinin bilgiye erişim alanında yetersiz kalmasıyla, kullanıcıları da bilgi üretimi sürecine dâhil edecek dinamik bir web yapısının gerekliliği ortaya çıkmış (Çekinmez, 2009) ve bu anlayışın bir sonucu olarak 2000'li yıllarda web kavramı gelişerek web 1.0'dan web 2.0'a geçiş sağlanmıştır (Zafarmand, 2010). İlk olarak 2005 yılında Tim O'Reilly tarafından ortaya atılan bir kavram olan web 2.0; web günlükleri, viki'ler, sınıflama yapıları kullanan kişisel konu etiketleri, RSS ve web'e dayalı güncel hizmetler gibi bileşenleri kapsamaktadır (Sağsan, 2007).

Web 2.0, ikinci nesil İnternet hizmetlerini, toplumsal iletişim sitelerini, vikileri, iletişim araçlarını, yani İnternet kullanıcılarının ortaklaşa ve paylaşarak yarattığı sistemi tanımlayan bir teknoloji olarak da tanımlanabilir (Web 2.0, 2011). Mazman (2009) web 2.0'ın "kullanıcı temelli içeriğin vurgulandığı, veri ve içerik paylaşımının yapıldığı ve işbirliğinin desteklendiği bir platform" olduğunu belirtmektedir.

Önceleri statik içerikli olan standart web siteleri, günümüzde web 2.0 konsepti ile dinamik bir hale getirilebilmektedir (Mestçi, 2009). Bu sayede kullanıcılar etkileşimli bir şekilde İnternet'ten yararlanma imkânı bulmuşlardır. Böylece web sitelerindeki bilgi akışı çift yönlü olarak gerçekleşmeye başlamıştır (Zafarmand, 2010).

Web 2.0 konsepti ile hazırlanan web siteleri diğer web sitelerinden bazı özellikleriyle ayrılır. Bu özellikler, sosyal birer ağ özelliğine sahip olmaları, kullanıcı odaklı ve şık bir tasarıma sahip olmaları ve kullanıcılarına daha kaliteli servis ve hizmet sağlamalarıdır (Mestçi, 2009). Temel özellikleri etkileşim, iş birliği ve paylaşım olan web 2.0 araçları bu özellikleriyle sosyal yazılımlar olarak adlandırılır (Mazman, 2009).

Web 2.0 araçları kullanıcıların teknik engellerle karşılaşmadan içerik yayınlamalarına izin vermektedir (Mazman, 2009). Bu sayede İnternet, kullanıcıların kendi oluşturdukları içerikleri paylaştığı bir ortam haline gelmiştir (Onat ve Alikılıç, 2008). Yani bu araçları kullanmak ve etkileşim içerisine girmek ve paylaşımlar yapmak için kişinin bilgisayar ve İnternet kullanımı konusunda üst düzey bir bilgi ve beceriye ihtiyacı yoktur. Bu durum web 2.0 araçlarının insanlar tarafından kullanılmasını kolaylaştırmaktadır. Sosyal ağ siteleri de web 2.0 teknolojilerindeki gelişmeye paralel olarak gelişmiş ve günümüzdeki kullanıcı dostu ve interaktif yapısını almıştır. Web 2.0 teknolojilerini barındıran ve etkili bir şekilde kullanan sosyal ağ siteleri, resim, video, fotoğraf, bağlantı gibi birçok içeriğin paylaşımına izin vermekte ve milyonlarca kullanıcıyı kendisine çekmektedir.

2.2.2. Sosyal Ağ Sitelerinin Özellikleri

İnsanların sosyal ağ sitelerine üye olmalarının ve onları yoğun bir şekilde kullanmalarının pek çok nedeni bulunmaktadır. En önemli nedenlerden bir tanesi, sosyal ağ sitelerinin, insanları bu siteleri daha fazla kullandırmaya özendirilen ve cezbeden birtakım özelliklere sahip olmalarıdır. Üyelik temelli olarak tasarlanan bu ortamlar, özel ya da genel olarak gruplanabilen mesajlar ve resimler ile yenilikçi bir iletişim biçimi sunmaktadırlar (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009). Sosyal ağ sitelerinde kullanıcılar, oluşturdukları profiller ile birlikte kendi kişisel bilgilerini de paylaşabilir, tanıdıkları diğer kişilerin alanlarını ziyaret edebilir, çoklu ortam içerikleri yayımlayabilir, paylaşabilir ve bunları etiketleyebilir, diğerlerinin içeriklerine erişebilir, ortak ilgi ya da ihtiyaca bağlı olarak alt gruplara katılabilir ya da kendi gruplarını oluşturabilirler (Lockyer ve Patterson, 2008). Özkan ve McKenzie (2008), sosyal ağların genel özelliklerini şöyle özetlemişlerdir;

- Birçoğu kullanıcıya e-posta, sohbet (chat), anlık mesajlaşma (instant messaging), blog oluşturma (blogging), dosya, video, fotoğraf paylaşımı gibi çeşitli hizmetler sağlayarak, kullanıcıların etkileşimini kolaylaştırır.
- Kullanıcıların, veritabanını tutar ve böylece kullanıcılar kolaylıkla arkadaşlarını bulabilir, topluluklar oluşturabilir ve kendileri ile ortak ilgiye sahip bireyler ile paylaşımda bulunabilirler.
- Kullanıcıya çevrimiçi olarak kendi profilini oluşturma imkânı verir ve kendi sosyal ağlarını ortaya koymalarını sağlar.
- Büyük bir çoğunluğu ücretsizdir.
- Birçoğu kullanıcıdan gelen dönüte göre yeni özellikler eklerle ve geliştirirler. Aynı şekilde açık kaynaklı versiyonları ise kullanıcın kendi uygulamalarını geliştirerek bu uygulamaları sahip oldukları web sitelerine entegre etmelerine olanak sağlar.
- Kullanıcının kendi erişim ve gizlilik kurallarını kendisinin düzenlemesini sağlar. Kullanıcıların hangi derecede, ne kadar ve ne paylaşmak istediklerine karar vermesine olanak sağlar.
- İçerik, konu ya da ilgi alanına dayalı ilk nesil çevrimiçi topluluklara odaklanmaktan çok birey temelli kişisel çevrimiçi topluluklara odaklanır.

Kim, Jeong ve Lee (2010) dünya genelinde milyonlarca üyesi olan sosyal ağ sitelerinin bazı temel özelliklerini şu şekilde sıralamıştır;

- *Kişisel profil:* Birçok sosyal web sitesi kullanıcılarına kişisel profil oluşturma ve profillerini düzenleme imkânı sağlar. Fakat kişisel profillerde yer alan bilgi türleri siteden siteye farklılık gösterir. Ayrıca, bazı siteler kullanıcıların bilgilerine kimlerin (sadece arkadaşlar, herkes vb.) erişebileceğini belirlediği kişisel gizlilik ayarları sunarlar.

Örnek olarak, bir sosyal ağ sitesi olan Twitter, kullanıcının sadece isim ve konum bilgilerini içeren sade bir kişisel profil sayfasına sahipken başka bir sosyal ağ sitesi olan Facebook profilleri daha ayrıntılı bilgiler içerir. Facebook

profillerinde kullanıcı bilgilerine "temel bilgiler", "kişisel bilgiler", "iletişim bilgileri", "eğitim ve iş bilgileri" başlıkları altında yer verir.

- *Çevrimiçi bağlantılar kurma:* Birçok sosyal ağ sitesi kullanıcılarına arkadaşlarıyla bağlantı kurma olanağı sağlar. Sosyal ağ siteleri kullanıcılarının arkadaşlarına kullanıcıların e-posta adres defterlerini kullanarak ulaşma imkânı sağladığı gibi, arkadaş tavsiye motoru ve anahtar sözcük arama motoru sayesinde kullanıcılarına arkadaşlarıyla bağlantı kurma imkânı tanır.

Facebook, MySpace, LinkedIn benzeri birçok site, kullanıcılarına diğer kişilerden gelen arkadaşlık isteklerini bildirir ve eğer kullanıcı gelen isteği kabul ederse iki kullanıcı çevrimiçi arkadaş olabilir ve birbirlerinin kişisel profillerini görüntüleyebilirler. Twitter gibi bazı siteler ise kullanıcıların arkadaş listelerine yeni üyeler (takipçi) eklemek için böyle bir istek göndermez.

- *Çevrimiçi gruplara katılma:* Sosyal ağ siteleri kullanıcılarına yeni çevrimiçi gruplar oluşturma ve gruplara üye olma imkânı da sağlarlar. Gruba üye olan ve olmayan kullanıcılar gruplarda paylaşılan içeriği görüntüleyebilir. Fakat grupta sadece grup üyeleri paylaşımında bulunabilir. Facebook, MySpace, Flickr benzeri sitelerde kullanıcılar tarafından oluşturulan binlerce grup bulunmaktadır.
- *Çevrimiçi iletişim kurma:* Sosyal web siteleri kullanıcılarına, arkadaşları ve diğer kullanıcılarla çevrimiçi iletişim kurmak için çeşitli hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetlerden bazıları e-posta, anlık mesajlaşma, halka açık ya da özel bildiri panosu servisleridir.

Ayrıca web siteleri, kullanıcıların güncellemeleri ve bildirimlerini de e-mail ve metin mesajları ile kullanıcıların arkadaşlarına bildirilir. Örneğin Twitter kullanıcıları, mobil cihazları ya da Twitter hesapları aracılığıyla arkadaşlarına 140 karakterlik mesaj gönderebilirler. Facebook kullanıcıları "duvar" adı verilen küçük bildiri panosuyla tüm arkadaşlarının görebileceği mesajlar yayınlatabilirler.

- *Kullanıcılar tarafından oluşturulan içeriğin paylaşımı:* Birçok sosyal web sitesi kullanıcılarına fotoğraf, resim, müzik, video, yer imleri ve metin gibi çeşitli içerikleri paylaşma hizmeti sunar. Diğer kullanıcılar paylaşılan içerikleri

görüntüleyebilir, içeriklere yorum yazabilir ve kendi arkadaşlarıyla paylaşabilirler.

- *Kullanıcıları sitede tutma:* Sosyal ağların çoğu, kullanıcıların bu sitelerde daha çok zaman geçirmesini ve sıklıkla bu sitelere giriş yapmalarını sağlayacak çeşitli özelliklerle donatılmıştır. Sosyal ağların kullanıcıların hizmetine sunduğu uygulamalar ve oyunlar, kullanıcıları bu sitelerde uzun sürelerde tutma amacına hizmet etmektedir.

Facebook, Youtube, Flickr, Myspace gibi kişisel bilgi, resim, video, içerik ve profil paylaşımı vb. amaçlarla ortaya çıkan sosyal ağ sitelerinin kolay kullanılabilirliğiyle sürekli çoğalan bilgilerin hızla güncellenebilmesi, analiz edilebilmesi ve paylaşılabilirliği kullanıcıların büyük ilgisini çekmiş hem bu uygulamaların sayısı, hem de kullanıcılarının sayıları günden güne artarak yayımları hızlanmıştır (Ajjan ve Hartshorne, 2008). Dahası sosyal ağ siteleri mevcut kullanıcılarını kendisine bağlayan ve potansiyel kullanıcıların da kendilerini kullanmaya teşvik edecek bir takım özellikleri kendilerine ekleyerek kullanıcı sayılarını arttırmayı başaramaktadırlar.

Günümüzde sosyal ağ ortamlarının, ülke başkanlarından profesörlere, işçilerden öğrencilere geniş bir yelpazede kullanıcısı bulunmaktadır. Yapılan çalışmada, sosyal ağ sitelerinin büyük oranda iletişim amaçlı kullanılması alan yazında yer alan kuramsal bilgileri destekler nitelikte olmuştur. Pahl ve Pevalin (2005) gençler için 10'lu yaşların sonlarında ve 20'li yaşlarda arkadaşlıkların çok önemli olduğunu, bu nedenle iletişim kurmanın, bu yaştaki bireyler arasında oldukça önemli bir ihtiyaç olarak görüldüğünü belirtmişlerdir. Bu bağlamda sanal ortamın, arkadaş edinme ve onlarla iletişim kurma ihtiyacının karşılanmasına yönelik sunduğu özellikler, gençleri bu ortamları kullanmaya teşvik etmektedir.

Web ortamının en popüler sosyal ağ siteleri Facebook, Twitter, Myspace ve LinkedIn olarak sıralanabilir.

Facebook: Günümüzde birçok ülkede geniş bir katılımcı kitlesine hitap eden Facebook, 2004 yılında sadece Harvard Üniversitesi öğretmen adaylarının özel bir iletişim ağı olarak tasarlanmıştır. 2005 yılından itibaren ise Facebook herkesin kullanabildiği bir sosyal ağ sitesi haline gelmiştir (Boyd ve Ellison, 2007).

Facebook, kullanıcılara kendilerini ifade edebilecekleri bir profil sayfası sunmaktadır. Kullanıcılar bu profil sayfalarına fotoğraflarını yükleyebilir, cinsiyet, doğum günü, siyasi görüş, dini inanç bilgilerini paylaşabilirler. Ayrıca kullanıcılar profil sayfalarında iletişim ve adres bilgileri, ilişki durumlarını, hobiler ve ilgi alanları, arkadaş listelerini, eğitim ve iş durumlarını, bildikleri yabancı dillerle ilgili bilgileri de sergileyebilirler.

Kullanıcılar Facebook'ta grup kurabilir, mevcut gruplara katılabilir, birbiriyle mesajlaşabilir, sanal hediyeler gönderebilir, sohbet (chat) yapabilir, fotoğraf ve video paylaşabilir, paylaşılan video ve fotoğraflara yorum yazabilir ve oyun oynayabilirler.

Belirli bir ülke ile sınırlandırılmayıp küresel boyutta kullanıcılarına hizmet sağlayan sosyal ağ sitelerinin Türkiye'de en yaygın kullanılanı ve en çok bilineni Facebook'tur (Gülbahar. Kalelioğlu ve Madran, 2010). Türkiye, 32 milyonu aşkın kullanıcıyla Facebook'ta en aktif 7. ülke olarak yer almaktadır ve İnternet kullanıcılarının %88'inin Facebook kullandığı bilinmektedir (Facebook, 2013).

Dünya genelinde 1 milyar 100 milyondan fazla üyesi bulunan ve her geçen gün dünya genelinde kullanıcı sayısını arttıran Facebook, Türkiye'de ağırlıklı olarak 18-24 yaş aralığının oluşturduğu bir kullanıcı profiline sahiptir (Socialbakers, 2013).

Kullanıcılarına farklı dil desteği sunan Facebook bu sayede farklı coğrafyalarda bulunan ve farklı dilleri konuşan insanlara iletişim kurma imkânı sunmaktadır (Zafarmand, 2010).

Myspace: İnternet kullanıcılarına sosyalleşme ortamı sunan çevrimiçi topluluklardan biri de Myspace'dir. MySpace sanal ortamda kullanıcı denetiminde iletişim ve arkadaşlıklar kurulabilen, kişisel profillerin, blogların, grupların, resimlerin, müzik ve videoların barındırılabilceği bir sosyal iletişim web sayfasıdır. Kullanıcılar Myspace hesaplarına, fotoğraf ve kişisel bilgi eklenebilir. Bu eklenen bilgi "privacy" ayarları tarafından korunmaktadır, dolayısıyla kullanıcılar profillerinin içeriklerini istediği kişilerle paylaşabilir (Myspace, 2011).

Myspace sosyal ağına katılanlar kendileri için canlı, hayat dolu ve karmaşık bir duvar oluşturup kendi yazıları, fotoğrafları ve videolarını bu duvar yoluyla arkadaşları ile paylaşmaktadırlar. Tam Facebook'un aksine Myspace kullanıcıları kendi sayfalarının

formatını, profillini, arka görünümünü (background) kendi isteklerine göre değiştirebilmektedir (Zafarmand, 2010).

LinkedIn: 2003 yılında iş dünyasına yönelik kurulmuş bir sosyal ağ sitesidir. Site dünya çapında 100 milyondan fazla profesyonel kullanıcıya hitap etmekte ve Türkçe dâhil pek çok dilde hizmet vermektedir (LinkedIn, 2011).

LinkedIn kullanıcılarının, güvenilir ilişki ve gruplardan oluşan bir ağda buluşmasına, karşılıklı fikir alışverişinde bulunmasına, öğrenmesine, anlaşmalar yapmasına, farklı imkânlar ve ihtiyaca uygun işler/çalışanlar bulmasına ve kararlar almasına yardım etmek üzere hizmetler sunmaktadır (LinkedIn, 2011).

LinkedIn kullanıcıları, site içindeki arama fonksiyonları ile birçok kişi ve kurumla iletişim kurabilirler. Sitede yayınlanan kaliteli iş ilanlarıyla iş bulabilirler. Ayrıca sitedeki gruplar sayesinde uzmanlık alanlarıyla ilgili spesifik konular hakkında bilgi edinebilir, soru-cevap forumları ile uzmanlardan bilgi alabilirler.

Twitter: 2006 yılında kurulan Twitter kısa bir sürede sosyal medyanın en popüler araçlarından biri haline gelmiştir (Twitter, 2011). Bir sosyal ağ ve mikroblog sitesi olan Twitter kullanıcılarına tvît (tweet) adı verilen 140 karakterlik metinler yazma imkânı vermektedir. Kullanıcıların yazdığı tvît herkes tarafından görülebilir. Kullanıcılar istemeleri durumunda tvîtlerini sadece arkadaşlarının görebileceği şekilde sınırlandırabilirler. Ayrıca kullanıcılar başka Twitter kullanıcılarının takipçisi olabilirler.

Twitter kullanıcıları, Twitter'ın web sitesine uyumlu harici uygulamalar (akıllı telefonlar gibi) ile de giriş yapma imkânına sahiptirler (Twitter, 2011). Twitter kullanımını 2009 yılının sonlarına doğru inanılmaz bir şekilde artış göstermiştir. Twitter'ın bu denli yoğun kullanılan bir platform haline gelmesinde televizyonun büyük bir etkisi olmuştur. Siyasetçi, gazeteci, şarkıcı ve aktörler Twitter'da takip edilen kişiler haline gelmişlerdir (Zafarmand, 2010).

2.2.3. Sosyal Ağ Sitelerinin Eğitsel Açıdan Önemi

Web 2.0 teknolojilerinin kullanıldığı blog, wiki, podcast, sosyal ağlar klasik web uygulamalarının aksine içeriğin iletilmesinden ziyade, daha çok sosyal bağlanabilirliğin üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu ağlarda kullanıcı katılımı ve etkileşimleri önemli

olduğundan sosyal ve aktif öğrenme için gerekli bilgi paylaşımı ve işbirliği oldukça iyi bir şekilde desteklenebilmektedir (Ajjan ve Hartshorne, 2008). Varol ve Türel (2003), web ortamında gerçekleştirilen eğitimler sayesinde birçok kişinin eğitim almasının, iletişim ve bilişim araçlarıyla mümkün olacağını belirtmişlerdir. Çeşitli çalışmalarda, öğrencilerin kendi akademik yönlerini geliştirmeleri için, öğrenme süreçlerinde sosyal ağları daha anlamlı kullanmaları için bu ağların sosyal yönünün irdelenmesi gerektiği üzerinde durulmuş ve özellikle ortaöğretim öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı becerilerinde bu ortamların etkisi vurgulanmıştır (Özkan ve McKenzie, 2008).

Sosyal ağların beraberinde getirdiği etkileşim olanakları ile artık geleneksel olarak İnternet aracılığıyla yalnızca içeriğe erişme ve bu bilgiyi kullanma ikinci plana itilmiştir. Bireyler için özellikle de ergen ve genç yetişkinler için, bilgi oluşturmak ve aynı zamanda bilgiyi paylaşmak amacıyla sosyal ağlar vasıtasıyla daha işbirlikçi öğrenme ortamlarının oluşturulmasının öğrenci ve öğretmenler arasında daha etkili bir iletişim sağlayacağı ve buna paralel olarak da öğretmenlerin öğrencilerini daha iyi tanıyacakları ifade edilmektedir (Grant, 2008). Nitelikli bir eğitim, belirlenen hedefler doğrultusunda ve istenen düzeyde bir başarıyı elde etmek için donanımlı öğrencilerin yetiştirilmesi ile mümkündür (Baturay ve Türel, 2012). Günümüzün eğitim anlayışında ön plana çıkan işbirlikli ve proje tabanlı öğrenme, web 2.0 araçlarını öğrencilerin ve öğretmenlerin etkili bir biçimde kullanmaları ile gerçekleşebilir. Dahası web 2.0 araçları bireyselleştirilmiş bir başka deyişle kişiye-öğrenciye özgü eğitim anlayışına da hizmet edebilecek özelliklere de sahiptirler.

Lee ve McLoughlin (2008), web 2.0 araçları ve bu araçlar kapsamındaki sosyal ağların pedagojik araçlar olarak düşünülebileceği ifade etmiş ve eğitsel bağlamda bu araçların sağlayabileceği olası yararları aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- *Sosyal destek ve bağlanabilirlik:* MySpace, Facebook ve Friendster gibi sosyal ağ uygulamaları bireylerin ağlar oluşturmasını desteklemekte, ayrıca bu ağlar arasında bağ kurmalarını sağlamaktadır. Bu ortamlarda bireyler bir yandan dijital yeterliliklerini arttırırken diğer yandan informal öğrenme, yaratıcılık, kendini ifade etme ve kimlik arayışı gibi eylemlerin içindedirler.
- *İşbirlikli bilgi keşfi ve paylaşımı:* Birçok sosyal ağ uygulaması ile veri paylaşımı oldukça kolay bir hale gelmektedir. Böylelikle benzer ilgilere sahip bireyler

birbirlerinden öğrenebilmekte ve ortamda sürekli gelişen web tabanlı bilgi kaynaklarına katkıda bulunabilmektedirler.

- *İçerik oluşturma:* Sosyal ağ ortamlarında bireyler bir yanda bilginin üreticisi diğer yandan tüketicisi rolü oynarlar. Herkes kendi ihtiyaçlarına ya da diğerlerinin ihtiyaçlarına göre içerik oluşturabilir, organize edebilir, derleyebilir ve paylaşabilir.
- *Bilgi ve enformasyon kümelemesi ve içerik modifikasyonu:* Sosyal ağ uygulamalarının yapısındaki çeşitli RSS, podcast (ses dosyası) ve vodcast (görüntü ve ses dosyası) gibi özellikler ile üreticinin verdiği bilgiden çok tüketicinin istediği bilgiyi alması, yani içeriğin öğrenenin isteğine göre alınıp tüketilmesi söz konusu olmaktadır.

Günümüzde eğitim ortamlarında bilgisayar ve İnternet teknolojilerinin kullanılması gittikçe yaygınlaşmaktadır (Basal, 2012). Bu teknolojilerden bir tanesi olan sosyal ağ siteleri, doğru ve etkili bir metotla kullanıldığında öğrenciler hem mekândan ve kurumsal sınırlandırmalardan bağımsız olacak hem de özerkleşerek kendi öğrenmelerinde daha aktif ve daha sorumlu hale geleceklerdir. Bu durumun sağlanabilmesi için, öğrencilerin içerik belirlemede ve bu içeriğe ulaşmada kullanacakları araçları seçmede daha özgür bırakılarak öğrenmelerinin kişiselleştirilmesi ve öğreticilerin ise öğrencilerin kullanmaya gönülsüz olduğu bir aracı zorla öğrencilere kullandırmamaları ve esnek olmaları gerekmektedir (Lee ve McLoughlin, 2008). Sosyal ağ sitelerinin eğitim amaçlı olarak kullanılması planlanırken, bu sitelerin kontrolsüz olarak kullanıldığında aynı zamanda İnternet bağımlılığını tetikleyeceği de göz ardı edilmemelidir.

2.2.4. Sosyal Ağlar ve Bağımlılık

Sosyal ağlar “insanların bireysel profillerini sergiledikleri, başka kullanıcılara bağlantılar verdikleri ve onlarla iletişime geçtikleri çevrimiçi ortamlar” olarak tanımlanabilir (Gross, 2004). Diğer bir ifadeyle sosyal ağlar, insanların birbirleriyle iletişime geçmesini sağlayan bir tür sanal ortamdır (Das ve Sahoo, 2011) ve bireylerin iletişim kurmak için en çok tercih ettiği kanal haline gelmiştir (Kraut ve diğerleri, 1998; Çetin, 2009). Bunun nedeni hem sosyal ağların insanların birbirleriyle iletişim kurma ihtiyacına çok kolay teknolojik bir çözüm sunması, hem de bireylerin daha fazla vakit

geçirmelerini sağlamak amacıyla her geçen gün yeni özelliklerle geliştirilmesi olabilir (Kim, Jeong ve Lee, 2009).

Üye profili çok geniş bir yelpazeye sahip sosyal ağlarda, bireylerin geçirdiği zaman açısından da çok büyük bir artış görülmektedir (Gülbahar, Kalelioğlu ve Madran, 2010). Bireyler artık sosyal ağları sadece iletişim kurmak için değil aynı zamanda oyun oynamak, gündemden haberdar olmak ve vakit geçirmek gibi pek çok nedenle kullanmakta; bu da her geçen gün, bu ağlarda geçirilen zamanın artmasını tetiklemektedir. Bu ağlarda geçirilen zaman kontrolsüz bir şekilde olduğunda bireyler üzerinde negatif bir etki doğurması ve bağımlılığı tetiklemesi olasıdır. Yapılan bir çalışmada Facebook ve Twitter gibi sosyal ağ sitelerini kullanan katılımcıların %30'unun uykularını terk ederek hesaplarını kontrol ettikleri, %53'ünün ise sosyal ağlardaki gündemi takip etmek için sabah uyandıklarında sosyal ağlara girdikleri ve hatta 25 yaş altındakilerin arkadaş grubundakilerin neler yaptığını öğrenmek için uykusuz kaldıkları belirtilmiştir (Retrevo, 2010). Sosyal ağların kontrolsüz kullanımı, 20'li yaşların başlarında olan bireyleri sosyal ağlara bağımlı hale getirir ve akademik hayatlarına ayıracakları zamanları sınırlandırır (Ofcom, 2008).

Bu ağları en fazla kullananların gençler olduğu düşünüldüğünde (Lenhart, Madden, Macgill ve Smith, 2007; Ofcom, 2008), henüz geleceğe yönelik kariyer planlamalarının başlarında olan bu bireyler için çok değerli olan zamanın etkisiz bir şekilde kullanılması, onların ilerideki yaşamlarında sorunlar yaratabilir. Bu yaş gruplarında akademik başarının geleceğe doğrudan etki ettiği düşünüldüğünde, sosyal ağ sitelerinin kontrolsüz ve bilinçdışı kullanımının nedenlerinin ve kullanma sürelerinin tespit edilmesinin, bu durumun önlenmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir.

2.3. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Işık (2007), 563 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmada öğrencilerin İnternet'te harcadıkları günlük sürenin 109 dakika olduğunu belirtmiştir. Çalışmada, İnternet'te günlük olarak 0-60 dakika arası zaman geçirenlerin %50,8, 61-120 dakika arası zaman geçirenlerin %19,5 ve 121 dakikadan fazla zaman geçirenlerin oranı ise %29,7 olarak bulunmuştur.

Balta ve Horzum (2008), "Bilgisayara Giriş" dersini İnternet üzerinden alan öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeylerinin; cinsiyet ve İnternet'e bağlı kalma saatine

bağlı olarak değişip değişmediğini incelemişlerdir. Araştırmada cinsiyet yönünden erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre İnternet bağımlılığı düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Haftada “8 saatten fazla” İnternet’e bağlı kalanların İnternet bağımlılık düzeylerinin, haftada “8 saatten az” İnternet’e bağlı kalan öğrencilerden daha yüksek olduğu araştırmada elde edilen bir diğer bulgudur.

Sosyal medya alışkanlıklarını ortaya koymak için 350 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, çalışmaya katılan öğrencilerin %85,9’unun sosyal ağ sitelerini kullandığı (Facebook, Netlog, Myspace, Orkut, Yonja vb.) belirlenmiştir (Vural ve Bat, 2010). Aynı çalışmanın bulgularına göre katılımcıların %53,6’sının günde 1-3 saat, %17,9’unun 3-5 saat ve %8,2’sinin 5 saatten fazla İnternet’te zaman geçirdiği bulunmuştur. Sosyal ağ siteleri kullanım verileri incelendiğinde ise kullanıcıların %55,2’sinin sosyal ağları her gün kullandığı, %28,8’inin haftada 3-4 gün bu sitelerde aktif oldukları tespit edilmiştir.

Bicen ve Çavuş (2010) tarafından, öğrencilerin en çok tercih ettikleri sosyal ağ sitelerinin ele alındığı çalışmada, katılımcıların %4’ünün İnternet’te günde bir saatten az, %6’sının bir saat, %10’unun iki saat, %15’inin üç saat ve %65’inin ise dört saatten fazla zaman geçirdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların sosyal ağ tercihleri ise; %38 Facebook, %38 Live Spaces, %11 My Space, %12 Hi5 ve %1 Orkut olarak sıralanmıştır.

Çetin’in (2009) 180 üniversite öğrencisi ile Facebook’un yeni ilişkiler kurma ve mevcut ilişkileri sürdürmede alternatif sosyal mekânlar olma özelliğinin etkinliğinin sorgulandığı araştırmada, her bir katılımcının 81-100 kişi aralığında arkadaşına sahip olduğu tespit edilmiştir. Arkadaş listesinde yer alan arkadaş sayısının 80 kişinin altında bulunduğunu belirtenlerin %5,6 ve 200 kişinin üzerinde olduğunu belirtenlerin oranının ise %15’tir.

Büyük çoğunluğunu (%70) 18-25 yaş arasında olan üniversite öğrencilerinin oluşturduğu (%74), Facebook üyesi 606 katılımcıya uygulanan çevrimiçi bir ankette bireylerin çoğunluğunun Facebook’a günde birkaç defa girdiği, her girdiklerinde yaklaşık yarım saat Facebook’ta kaldığı ve katılımcıların %94 gibi büyük bir bölümünün Facebook’ta yer alan çeşitli gruplardan en az birine üye olduğu ortaya çıkmıştır (Mazman, 2009).

Facebook kullanıcılarından anket yoluyla veri toplanarak gerçekleştirilen çalışmada 488 Facebook kullanıcısının bu sosyal ağ sitesini, en fazla arkadaşlarıyla bağlantıya geçmek ($\bar{x}=3,82$), arkadaşlarının profillerine ve resimlerine bakmak ($\bar{x}=3,55$) ve arkadaşlarına mesaj göndermek ($\bar{x}=3,52$) için kullandıkları ortaya çıkmıştır (Yurtkoru, 2009).

2011 yılında Ulaştırma Bakanlığı İnternet Geliştirme Kurulu (İGK) tarafından 9-16 yaş grubu çocukların sosyal paylaşım sitelerini kullanım alışkanlıklarını belirlemeye yönelik yapılan çalışma Türkiye'nin üç büyük ilinde 524 çocuk ile yapılan yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların hepsi Facebook kullanıcısı olduklarını, %99'u da en sık kullandıkları sosyal paylaşım sitesinin Facebook olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların %43,1'i her gün bir kere, %23,7'si her gün bir kereden fazla, %24'ü de haftada bir kereden fazla sosyal paylaşım sitesini kullandıklarını; %84'ü şimdiki arkadaşlarıyla, %30,7'si de eski arkadaşlarıyla iletişim kurmak için sosyal ağları kullandıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların sosyal ağ kullanma nedenlerinden biri de %32,3 oranında "sosyal paylaşım sitesinde neler olduğunu görmek", bir başka deyişle sosyal ağ sitelerinde olanları merak etmeleridir. Bu sonuçlar, Facebook kullanım yaşının ilköğretim çağına kadar düştüğünü ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun her gün en az bir kere siteye girdiklerini göstermektedir. Araştırmaya katılan çocukların %48'i, tanımadığı kişilerden arkadaşlık teklifi aldığı anda önce profiline bakıp sonra inanırsa kabul ettiğini belirtmiştir. %37'si ise tanımadığı kişilerden gelen tüm arkadaşlık isteklerini reddettiğini belirtmiştir. Tüm arkadaşlık isteklerini kabul edenlerin oranı ise %13'tür. Liseye gidenler ilköğretime gidenlere göre daha yüksek oranla sosyal paylaşım sitesinde tanımadığı kişilerden gelen arkadaşlık tekliflerini kabul etmektedir. Araştırmaya katılan çocukların %44'ü kişisel bilgilerin sosyal paylaşım sitesinde paylaşılmasını güvenli bulurken, %40'ı ise güvensiz bulmaktadır. %16'sı ise bu paylaşımın güvenli olup olmadığını bilmediğini belirtmiştir. Çocukların %36'sı sosyal paylaşım sitelerinde geçirdikleri zamanın kendilerini olumsuz etkilediğini belirtmiş, bu düşüncenin de liseye gidenlerde ilköğretime gidenlere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyal paylaşım sitelerinde harcadıkları zamanın kendilerini hangi açılardan olumsuz etkilediği sorusuna ise çocukların %60,3'ü derslerine yeterince zaman ayıramadığını, %24,3'ü arkadaşlarına yeterince zaman ayıramadığını, %21,2'si ailesine yeterince zaman ayıramadığını, %16,9'u sosyal

paylaşım sitelerinde yaşına uygun olmayan bilgi/içerik ile karşılaştığını, %10,1'i de gerçek yaşamdaki sosyal etkinliklere yeterince zaman ayıramadığını söylemiştir.

İGK (2011) tarafından yapılan araştırma da cinsiyet ve yaş'a göre ortaya çıkan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Erkeklerin kızlara göre;

- kişisel bilgilerin sosyal paylaşım sitesinde paylaşılmasını daha fazla güvenli bulduğu,
- sosyal paylaşım sitesinde kişisel bilgilerin gizliliğini korumaya yönelik kuralları daha az bildikleri,
- sosyal paylaşım sitesinde tanımadığı kişilerden gelen arkadaşlık taleplerini daha çok kabul ettikleri,
- sosyal paylaşım sitesinde ebeveynlerle arkadaş olma durumunun daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Yaş büyüdükçe çocukların,

- sosyal paylaşım sitelerindeki arkadaş sayılarının arttığı,
- sosyal paylaşım sitesine her girişte harcanan ortalama sürenin arttığı,
- sosyal paylaşım sitesinde ebeveynlerle (anne-baba ile) arkadaş olma oranının azaldığı belirlenmiştir.

Yaşla birlikte sosyal ağlardaki arkadaş sayısının ve geçirilen sürenin artması, okullardaki derslerin zorlaşması, lise öğrencilerinin ilköğretim öğrencilerine göre; sosyal ağlarda geçirdikleri sürenin kendilerini daha çok olumsuz etkilediğini düşünmelerinin nedenleri olabilir.

2.4. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Morahan-Martin ve Schumacher (2000), 277 üniversite öğrencisinde Patolojik İnternet Kullanımı (PİK) olarak adlandırdıkları davranışı inceledikleri çalışmada katılımcıların %27,7'sinin hiçbir belirti (semptom) göstermediğini, %64,7'sinin sınırlı belirti gösterdiğini ve sadece örneklemin %8,1'inin patolojik kullanıcı olduklarını tespit etmişlerdir. Patolojik kullanıcı davranışı sergileyen katılımcılar incelendiğinde,

erkeklerin kadınlara göre daha fazla patolojik İnternet kullanıcısı olduğunu belirlemişlerdir. Buna ek olarak, patolojik kullanıcıların haftada ortalama 9-16 saat, sınırlı belirti gösterenlerin 3-7 saat, belirti göstermeyenlerin ise ortalama 2,5 saatlerini İnternet'e ayırdıkları çalışmanın bulguları arasındadır.

572 üniversite öğrencisi ile yapılan bir başka çalışmada, katılımcıların %9'unun psikolojik olarak İnternet bağımlısı olduğu, İnternet bağımlısı olduğunu belirten grubun ise diğer katılımcılara kıyasla İnternet'te iki kat daha fazla zaman geçirdiği ortaya çıkmıştır (Kubey, Lavin ve Barrows, 2001).

Niemz, Griffiths ve Banyard (2005) tarafından Britanya'da 371 üniversite öğrencisinin katılımıyla yapılan çalışmada katılımcıların % 18,3'ünün patolojik İnternet bağımlısı olduğu belirlenmiştir. İnternet bağımlılarının benlik saygılarının düşük, sosyal ilişkilerinin sınırlı olduğu saptanmış olmasına rağmen böyle bir durumun hem bağımlılığın bir sonucu hem de bağımlılığın nedeni olabileceği yargısına varılmıştır.

Shapira ve arkadaşlarının (2000), 6 ay ve 6 aydan daha uzun süreli problemlili İnternet kullanım davranışı gösteren 18 yaş ve üstündeki 20 kişiyle yaptıkları çalışmada, İnternet kullanımı, zorunlu kullanım (eğitim ve iş amaçlı kullanım) ve zorunlu olmayan kullanım (zevk/eglençe ve kişisel amaçlı) olarak ikiye gruba ayrılmıştır. Araştırma sonucunda, zorunlu İnternet kullanım ortalamasının haftada 2,8 saat, zorunlu olmayan İnternet kullanım ortalamasının ise haftada 27,9 saat olduğu ortaya çıkmıştır.

286 üniversite öğrencisiyle çevrimiçi anket aracılığıyla gerçekleştirilen diğer bir çalışmada, Facebook kullanıcılarının günde ortalama 10-30 dakika arasında Facebook'ta vakit geçirdiği ve ortalama 150-200 arkadaşına sahip oldukları tespit edilmiştir. (Ellison, Steinfield ve Lampe, 2007).

İnternet bağımlılığıyla aile ve arkadaş ilişkilerinin ve akademik başarının ilişkisinin araştırıldığı diğer bir çalışmada, ergenlerin sanal dünyada kurdukları hayattan dolayı, aile ve arkadaşlarına karşı sorumluluklarından uzaklaştığı ve derslerine gerekli ilgiyi göstermedikleri ifade edilmiştir. Ergenlerin İnternet'te geçirdikleri zamanın artmasının mevcut başarısızlıklarını daha da derinleştireceği kanısına varılmıştır (Young ve Case, 2004).

Johansson ve Gotestam, 2004 yılında 12-18 yaş aralığında ki 3237 ergen üzerinde İnternet kullanımlarını, farklı İnternet aktiviteleri ile ilişkilerini ve aşırı

İnternet kullanım durumlarını incelemeyi amaçladıkları bir çalışmada, katılımcıların %2'sinin bağımlı olduğunu ve %8,7'sinin riskli grupta yer aldığını ortaya koymuşlardır. Buna ek olarak İnternet kullanım sıklığı, İnternet'e bağlanılan yer ve İnternet kullanım amaçlarının İnternet bağımlılığının belirlenmesinde temel değişkenler olduğu çalışmanın bulguları arasında yer almaktadır.

Yurtiçi ve yurt dışında yapılan çalışmalar ışığında İnternet bağımlılığının dünyada ve ülkemizde giderek artan bir sorun haline dönüştüğü görülmektedir. İnternet bağımlılığı toplumun her kesiminden bireyler için, özellikle de gençler için ciddi bir problem konumundadır. Sorunun bilimsel çalışmalar yapılarak daha net olarak ortaya konması, İnternet bağımlılığının ne düzeyde olduğu ve olası tedavi yöntemlerinin belirlenmesi son derece önemlidir. Bu noktada özellikle son dönemlerde gittikçe artan kullanıma sahip sosyal ağların, özellikle de bu ağların kontrolsüz kullanımının, İnternet bağımlılığına etkisinin de ortaya konulması gerekliliği açıktır. İnternet bağımlılığının ortaya çıkabileceği öğrencilerin akademik başarıya etkisinin de bu paralelde değerlendirilerek tespit edilmesi soruna çözüm getirme açısından bir gerekliliktir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmada kullanılan araştırma modeli, çalışma grupları, veri toplama araçları, betimsel uygulama süreci, verilerin analizi ve yorumlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Verilerin analizinde betimsel ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli, çok sayıda birimden elde edilen verileri özetlemeyi, verileri niteliklerine göre ayırmayı amaçlar (Büyüköztürk, 1993; Aktaran: Balcı, 1995). İlişkisel tarama modeli ise, verilerin birbirleriyle ilişkilerini ve bağlantılarını inceleyen araştırma modelidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2012).

İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerinin ortaöğretim öğrencilerinin akademik başarıları ile olan ilişkisini incelemeyi amaçlayan bu araştırma, betimsel bir nitelik arz etmektedir. Betimsel araştırmalarda olduğu gibi (Karasar, 2003: 77), araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılı bahar döneminde, ortaöğretim okullarının 10., 11. ve 12. sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise; İstanbul ili Avrupa Yakasında bulunan dokuz ortaöğretim kurumunun 10., 11. ve 12. sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrencilerden seçilmiştir. Bu ortaöğretim kurumlarının beşi Anadolu Lisesi, ikisi Meslek Lisesi diğer ikisi ise Genel Lise türündedir. Araştırmanın örnekleme seçimi, uygun (elverişli) örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, zaman, para ve iş gücü kaybını en asgari düzeye indirmeyi hedefleyen yöntemdir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2012, s.92).

Her okuldan en az 200 öğrencinin araştırmaya dâhil edilmesi planlanmış ancak anket formunu, eksik ve yanlış dolduranlar çıkarıldıktan sonra toplam 1302 öğrenciden toplanan verilerle araştırma yürütülmüştür. Araştırmaya 9. sınıfların dâhil

edilmemesinin nedeni ise bu öğrencilerin henüz alanlara (sayısal, sözel gibi) ayrılmamış olmalarıdır.

Tablo 1. Demografik Özelliklere İlişkin Bilgiler

Değişkenler	Seçenek	F	%
Cinsiyet	Kız	664	51,0
	Erkek	638	49,0
	Toplam	1302	100,0
Okul türü	Anadolu Lisesi	794	61,0
	Meslek Lisesi	265	20,4
	Genel Lise	243	18,7
	Toplam	1302	100,0
Okuldaki alan türü	Sözel	278	21,4
	Sayısal	534	41,0
	Eşit Ağırlık	490	37,6
	Toplam	1302	100,0
Sınıf	10. Sınıf	477	36,6
	11. Sınıf	545	41,9
	12. Sınıf	280	21,5
	Toplam	1302	100,0

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %51'inin kız ve %49'unun erkek öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcılar arasında cinsiyete göre dengeli bir dağılım söz konusudur. Katılımcıların öğrenim gördükleri okul türüne ilişkin dağılımları incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun (%61) Anadolu Lisesinde öğrenimlerine devam ettikleri görülmüştür. Meslek Lisesi ve Genel Lise türünde olan okullarda öğrenim gören katılımcıların yüzde olarak değerleri düşük olsa da, araştırmanın genel örneklem sayısı yüksek olduğu için dağılım sonuçlarını etkilememiştir. Alan türüne ilişkin dağılım incelendiğinde en yüksek katılım düzeyinin (%41) sayısal alan türünde sağlandığı Tablo 1'de görülmektedir. Katılımcıların %41,9'u 11. Sınıf, % 36,60'nın 10. Sınıf ve %21,50'sinin 12. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada üç ayrı veri toplama aracı kullanıştır. Bunlar: Kişisel bilgi formu, İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyi Ölçeği'dir. Ayrıca katılımcılara ait akademik başarı ortalamaları da analizlerde kullanılmak üzere okul idaresinden temin edilerek kişisel bilgi formu verilerine sonradan dâhil edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Bu form, öğrencilerin genel özelliklerinin belirlenmesi ve bu özelliklerin çalışmadaki diğer değişkenler üzerindeki etkilerinin incelenmesi

amacıyla oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda (Ek-1) toplam 16 madde bulunmaktadır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği: Öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeylerini ölçmek amacıyla Young (1996) tarafından geliştirilen İnternet Bağımlılığı ölçeği, beşli Likert tipinde toplam 20 maddeden oluşan tek boyutlu bir ölçektir (Ek-2). İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçe uyarlaması Bayraktar (2001) tarafından yapılarak Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısı ,91 olarak bulunmuştur (Bayraktar, 2001, Aktaran: Esen ve Siyez, 2011). Ancak ölçek mevcut haliyle kullanılmamış, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) alanından iki uzman ile Türkçe Eğitimi alanından bir uzman tarafından ölçeğin dil, kapsam ve görünüş geçerliliği yeniden incelenmiştir. Ölçekte yer alan üç madde, hedef kitle özellikleri dikkate alınarak yeniden yazılmıştır ve araştırma kapsamında ölçeğin Cronbach's Alpha değeri ,89 olarak hesaplanmıştır. İnternet bağımlılığı ölçeği sonuçlarını değerlendirmek için Young (1996) tarafından sunulan Tablo 2'de yer alan kriterler dikkate alınmıştır.

Tablo 2. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Değer Aralıkları

Puan Aralığı	Bağımlılık Düzeyi
20-49	Ortalamadasınız. Kontrollü kullanım.
50-79	Ortalamanın üstündesiniz. Kontrol altına alınmalı.
80-100	Ortalamanın çok üstündesiniz. İnternet Bağımlısı. Tedavi olmalı.

Sosyal Ağ Kullanım Düzeyi Ölçeği: Öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeylerini belirlemek amacıyla literatürde uygun bir ölçme aracı bulunamadığından araştırmacı tarafından yeni bir ölçek geliştirilmiştir. Bu amaçla, öncelikli olarak konuyla ilgili Türkiye'deki (Ör: Öztürk, 2011; Mazman, 2009) ve dünyadaki (Ör: Ellison, Steinfield ve Lampe, 2007) benzer çalışmalar incelenmiştir. Daha sonra, BÖTE Bölümü'nde öğrenim görmekte olan 40 tane son sınıf öğrencisinden sosyal ağ kullanımı ile ilgili madde önerileri yapmaları istenmiştir. Bu öneriler dikkate alınarak oluşturulan 50 soruluk madde havuzu yine BÖTE Bölümü'nde görev yapan beş öğretim üyesinin görüşleri alınarak yeniden düzenlenmiş ve beşli Likert tipinde toplam 25 maddeden oluşan ölçek elde edilmiştir. Bu ölçek 276 lise öğrencisi üzerinde pilot olarak uygulanmış ve madde analizleri yapıldıktan sonra güvenilirliği düşüren altı madde çıkarılarak ölçeğin 19 maddelik nihai formuna ulaşılmıştır (Ek-3). Ölçeğin Cronbach's Alpha değeri ,88 olarak hesaplanmıştır.

Sosyal ağ kullanım düzeyi ölçeğinde maddeler “1 (Hiçbir zaman)” ve “5 (Her zaman)” aralığında puanlanmış olup ve en düşük puan 19, en yüksek puan 95 olarak belirlenmektedir. Sosyal ağ kullanım ölçeğinin toplam puanlarının yorumlanmasında; *ölçeğin aralık genişliği=dizi genişliği/yapılacak grup sayısı [(95-19)/3=25,3]* formülü (Usta, Bozdoğan ve Yıldırım, 2007) ile hesaplanmıştır. Bu formüle göre hesaplanan değer aralıkları Tablo 3’de belirtilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Ağ Kullanım Düzeyi Ölçeği Değer Aralıkları

Puan Aralığı	Kullanım Düzeyi
19-44	Başlangıç Seviyesi
45-70	Orta Seviye
71-95	Yoğun Seviye

3.4. Verilerin Analizi

Geçerli anket formları tasnif edilerek elektronik ortama aktarıldıktan sonra bu formları dolduran öğrencilerin 2011-2012 Bahar Dönemi sonuna kadar olan akademik başarı ortalamaları okul müdürlüklerinden temin edilmiştir. Elde edilen veriler, istatistiksel veri çözümleme programlarıyla çözümlenmiştir. Verilerin betimsel analizi için frekans, yüzde, ortalama, standart sapma; ilişkisel analiz için iki gruplu karşılaştırmalarda bağımsız gruplar t-testi, ikiden fazla sayıdaki grupların karşılaştırılmasında ise varyans ve posthoc analizlerinden varyansların eşitliği durumunda Tukey testi, farklılığı durumunda ise Tamhane testi kullanılmıştır.

Değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi için Pearson Korelasyon katsayısı kullanılmıştır ve aralıklar 0.70-1.00 arasında olması, yüksek; 0.70- 0.30 arasında olması, orta; 0.30- 0.00 arasında olması, düşük düzeyde bir ilişki olarak tanımlanmıştır (Büyüköztürk, 2011, s.32). Korelasyon analizi sonucunda anlamlı ilişki elde edildiğinde de regresyon analizi yapılmıştır.

Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi ,05 olarak alınmıştır.

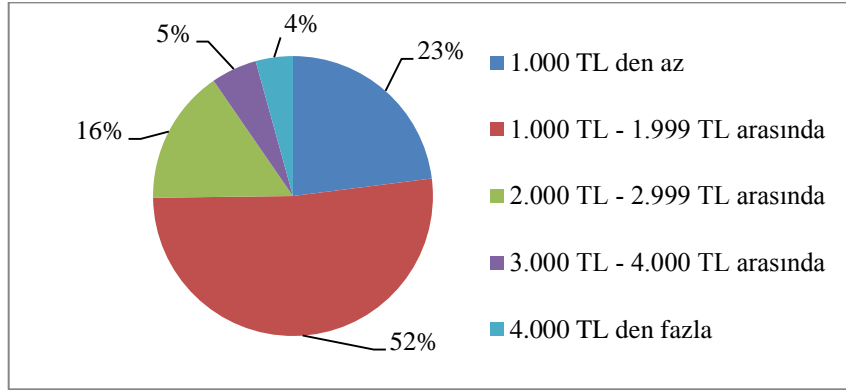
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR VE YORUM

İnternet Bağımlılığı Ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeylerinin Ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile İlişkisinin İncelendiği çalışmanın bu bölümünde, çalışmada kullanılan veri toplama araçları ile elde edilen nicel verilerin analizlerine ait bulgulara değinilmiştir. Bu noktada çalışmamızın araştırma soruları dikkate alınmış ve bulgular bu çerçevede değerlendirilmeye çalışılmıştır.

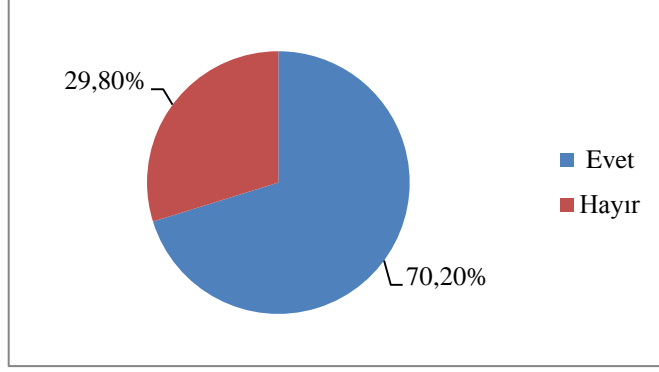
4.1. Kişisel Bilgi Formu Verilerine İlişkin Bulgular

Kişisel bilgi formunda öğrencilere; aile aylık gelir durumu, kişisel bilgisayara sahip olma durumu, bilgisayar kullanmaya başlama zamanı, bilgisayarın kullanıldığı ortam, günlük bilgisayar kullanım süresi, İnternet'e bağlanılan ortam, İnternet'te bağlı kalınan günlük süre, İnternet'i kullanma amacı, sosyal ağ sitelerini kullanma/kullanacak olma sebepleri ve sosyal ağ sitelerine üye olma durumu sorulmuştur. Her bir değişkene ilişkin veriler aşağıda sunulmuştur.

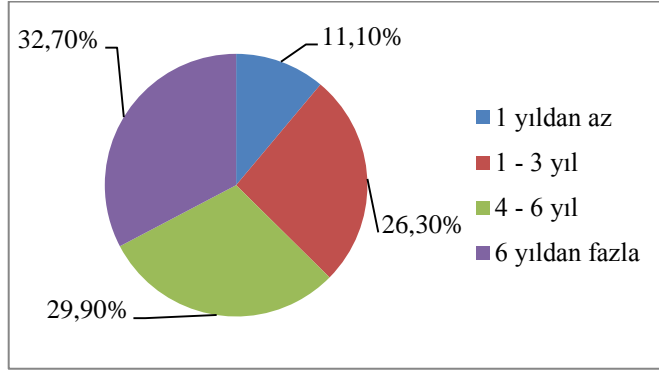
Grafik 1. Katılımcıların Aile Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımları

Katılımcıların ailelerinin aylık gelir dağılımları incelendiğinde 1000 ve 1999 TL arasında ailesinin aylık geliri olan katılımcıların oranının %51,8 olduğu Grafik 1'de görülmektedir.

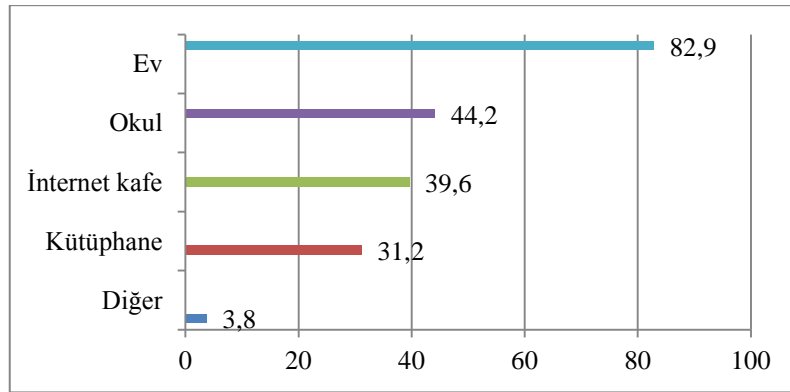
Grafik 2. Katılımcıların Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Grafik 2'ye göre katılımcıların çoğunluğu (%70,2) kendilerine ait kişisel bir bilgisayara sahip olduklarını belirtmiştir.

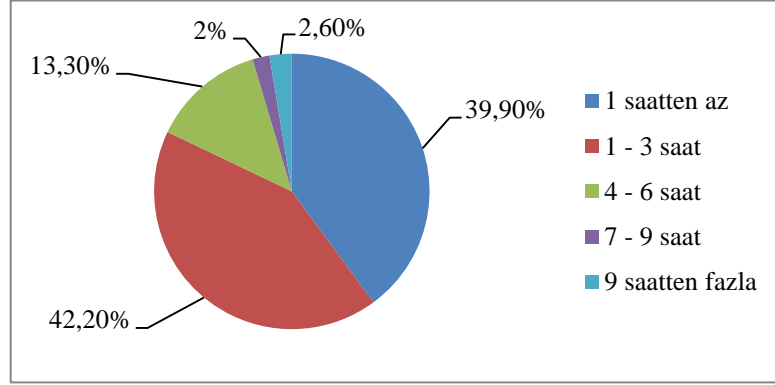
Grafik 3. Katılımcıların Bilgisayar Kullanmaya Başlama Sürelerine Göre Dağılımları

Grafik 3 incelendiğinde katılımcıların neredeyse tamamının (%89,9) bir yıldan uzun süredir bilgisayar kullandıkları görülmektedir.

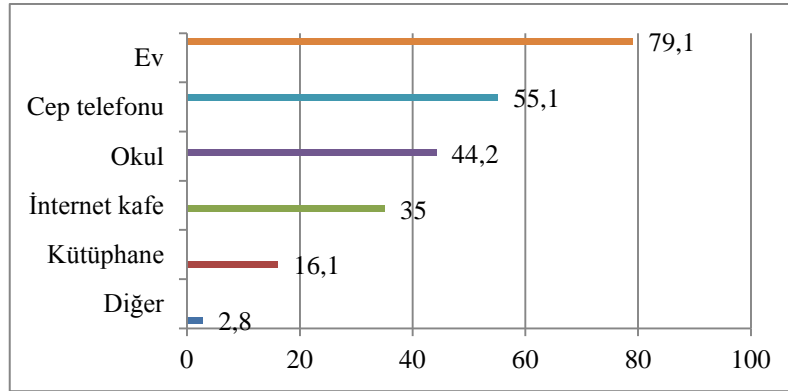
Grafik 4. Katılımcıların Bilgisayarı Kullandıkları Ortamlara Göre Dağılımları

Araştırma sonucunda katılımcıların %82,9'u evde, %44,2'si okulda, %39,6'sı İnternet kafede, %31,2'si kütüphanede ve %3,8'i ise diğer ortamlarda bilgisayarı kullandıkları belirlenmiştir.

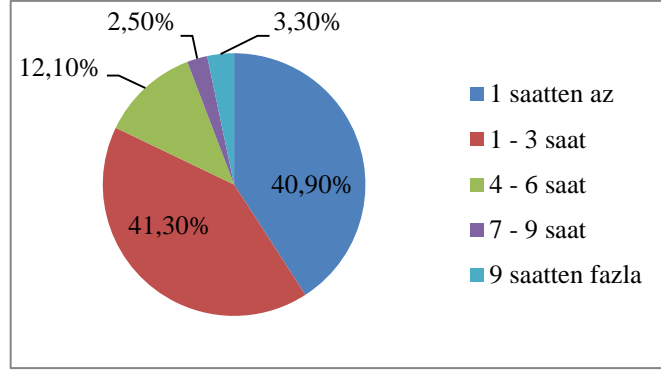
Grafik 5. Katılımcıların Günlük Bilgisayar Kullanma Sürelerine Göre Dağılımları

Katılımcıların çoğunluğu (%82,1) bilgisayarı gün içerisinde üç saat veya daha az kullandıklarını belirlenmiştir.

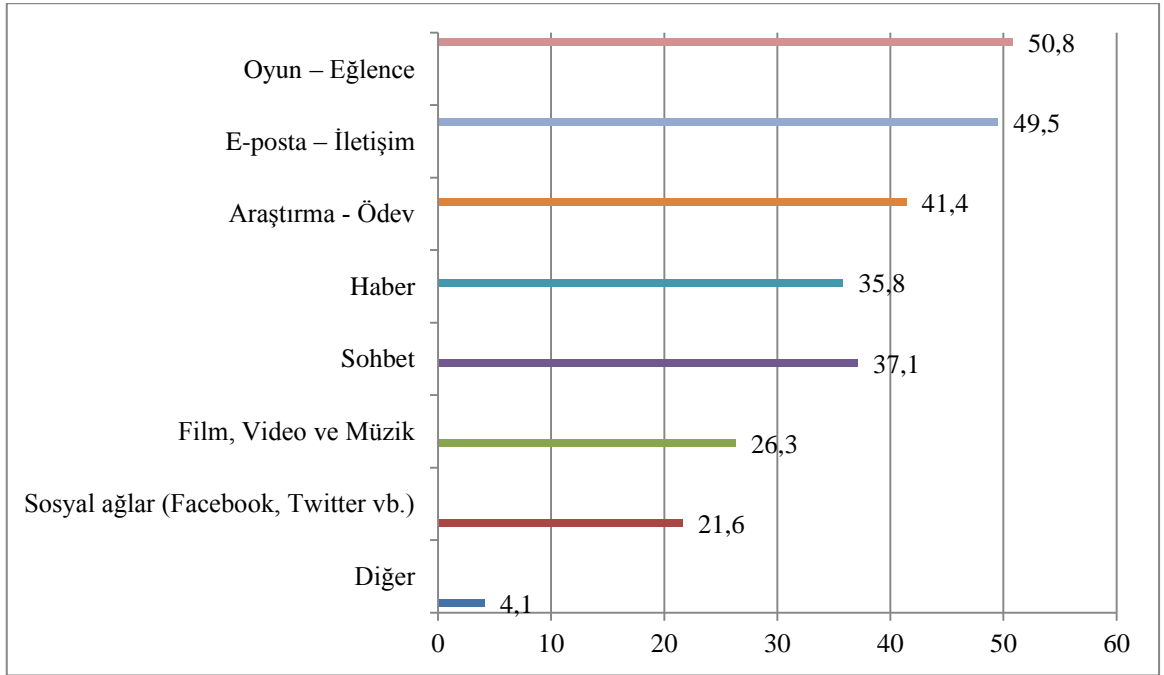
Grafik 6. Katılımcıların İnternet'e Bağlanma Ortamlarına Göre Dağılımları

Katılımcıların %79,1'i evden, %55,1'i akıllı telefonlardan İnternet'e bağlandıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda her üç öğrenciden birinin (%35) ise İnternet kafelerden İnternet'e bağlanmaları dikkat çekicidir.

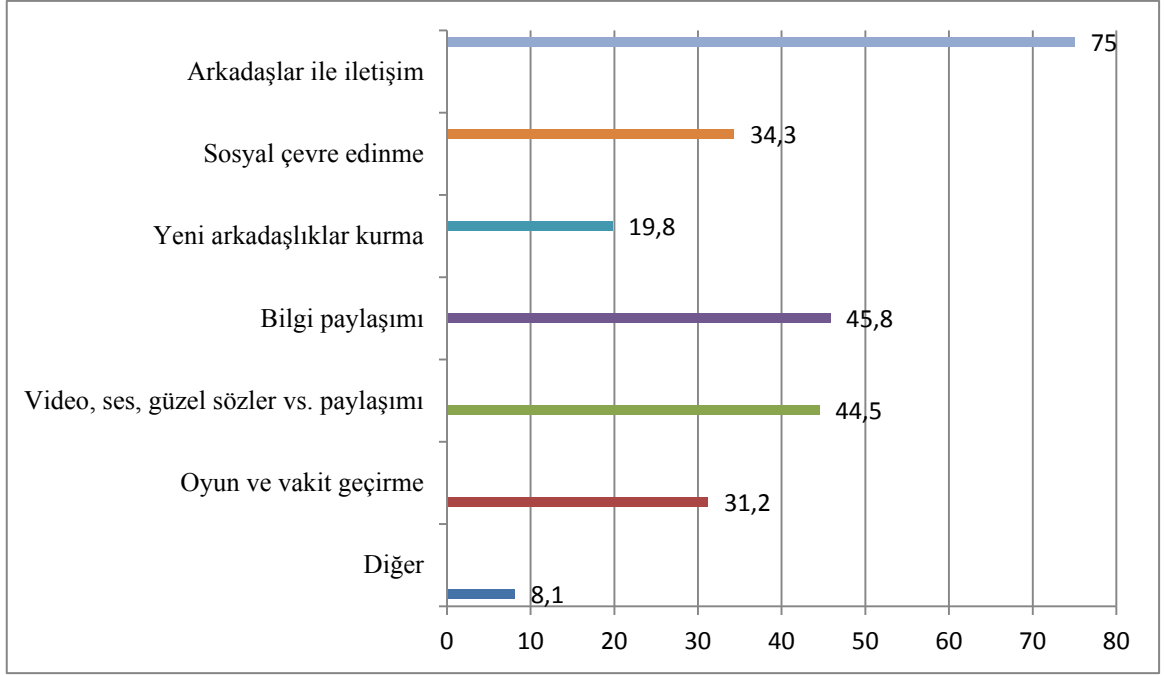
Grafik 7. Katılımcıların Günlük İnternet Kullanma Sürelerine Göre Dağılımları

Katılımcıların çoğunluğu (%42,2) İnternet'i gün içerisinde 1-3 saate kadar kullandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların günlük bilgisayar kullanma süreleri ile İnternet kullanma sürelerinin neredeyse aynı olması, bilgisayar başında geçirilen zamanda bireylerin çoğunlukla çevrimiçi uygulamaları kullandıkları sonucunu göstermektedir.

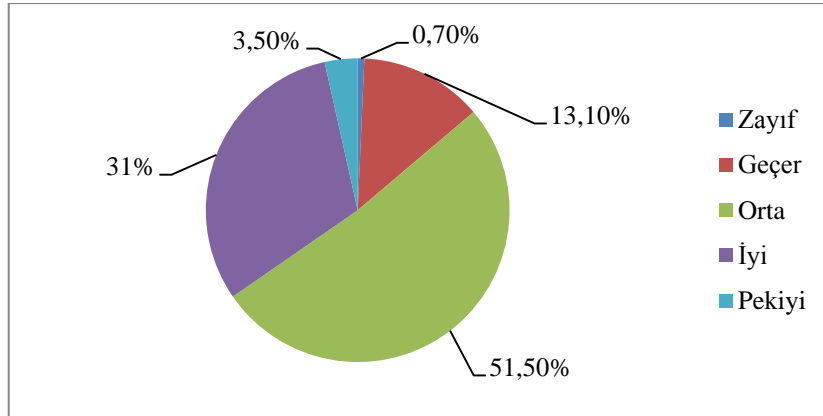
Grafik 8. Katılımcıların İnternet Kullanma Amaçlarına Göre Dağılımları

Katılımcıların %50,8'inin oyun - eğlence, %49,5'inin e-posta-iletişim %41,4'ünün araştırma - ödev, %37,1'inin sohbet, %35,8'inin haber, %26,3'nün film, video ve müzik, %21,6'sının sosyal ağlar (Facebook, Twitter vb.) ve %4,1'nin diğer aktiviteler için İnternet'i kullandıkları Grafik 8'de görülmektedir.

Grafik 9. Katılımcıların Sosyal Ağları Kullanma Sebeplerine Göre Dağılımları

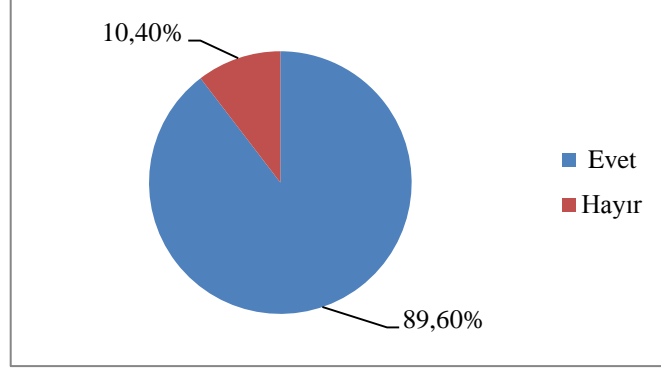
Grafik 9 incelendiğinde katılımcıların sosyal ağları kullanma sebeplerinin %75 oranında arkadaşlarla iletişim, %45,8 oranında ise bilgi paylaşımı olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin sosyal ağları iletişim ve sosyal ilişkileri geliştirme amaçlı kullandıkları söylenebilir.

Grafik 10. Katılımcıların Akademik Başarı Notlarına Göre Dağılımları

Grafik 10 incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun (%51,1) akademik ortalamasının orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Grafik 11. Katılımcıların Herhangi Bir Sosyal Ağ Sitesine Üye Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%89,6) sosyal ağ sitelerine üye olduklarını belirtmişlerdir.

4.2. İnternet Bağımlılığı Ölçeğine Yönelik Bulgular

Tablo 4'te katılımcıların İnternet bağımlılığı düzeyleri gruplar halinde sunulmuştur.

Tablo 4. İBD Aralıklarına İlişkin Dağılımlar

	f	%	$\bar{X}$	ss
Ortalamadasınız.	1024	78,6	33,91	7,197
Ortalamanın üstündesiniz.	263	20,2	59,70	7,648
İnternet Bağımlısısınız.	15	1,2	87,20	4,814
Toplam	1302	100,0	39,73	13,637

Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%78,6), ortalama düzeyde İnternet kullanıcısı oldukları, %1,2'sinin İnternet bağımlısı, %20,2'sinin ise ortalamanın üstünde İnternet kullanıcısı olduğu Tablo 4'te görülmektedir.

4.3. Sosyal Ağ Kullanım Düzeyi Ölçeğine Yönelik Bulgular

Tablo 5'de katılımcıların sosyal ağ kullanım düzeyleri gruplar halinde sunulmuştur.

Tablo 5. SAKD Aralıklarına İlişkin Dağılımlar

	f	%	$\bar{X}$	ss
Başlangıç Seviyesi.	398	37,1	36,20	5,499
Orta Seviye.	672	57,6	55,35	6,971
Yoğun Seviye.	97	8,3	77,70	5,833
Toplam	1167	100,0	50,68	13,638

Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%57,6) sosyal ağları orta seviyede, %8,3'ünün yoğun seviyede ve %37,1'inin ise başlangıç seviyesinde kullandığı Tablo 5'de görülmektedir.

4.4. Araştırmanın Alt Amaçlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarına yönelik bulgular yer almaktadır.

4.4.1. Katılımcıların Cinsiyetlerinin, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi

Bu bölümde katılımcıların cinsiyetlerinin, İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerine etkisi araştırılmıştır ve bulgulara yer verilmiştir.

a. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin cinsiyetlerine göre İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Katılımcıların cinsiyetlerine bağlı olarak İnternet bağımlılığı düzeyinin belirlenmesi amacıyla bağımsız gruplar t-Testi yapılmıştır.

Tablo 6. Cinsiyete Göre İBD Bağımsız Gruplar t-Testi Sonucu

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Kız	664	37,57	12,81	-5,898	1277	,000
Erkek	638	41,98	14,10			

Tablo 6 incelendiğinde cinsiyete bağlı olarak katılımcıların İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($t=-5,898$; $sd=1277$; $p<,05$). Erkek öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyleri toplam puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=41,98$, kız öğrencilerin $\bar{x}=37,57$ olarak belirlenmiştir. Bu durum İnternet bağımlılığı düzeyi açısından erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre toplam puanları daha fazla olduğunu göstermekle birlikte; her iki grupta İnternet bağımlılığı düzeyi açısından ortalama seviyededir.

Öğrencilerin cinsiyetleri ve İnternet bağımlılığı düzeyine ilişkin veriler Tablo 7'de sunulmaktadır.

Tablo 7. Cinsiyete Göre İBD Dağılımı

		Cinsiyetiniz		Toplam	
		Kız	Erkek		
İBD	Ortalamadasınız.	N	557	467	1024
		%	54,4	45,6	100,0
	Ortalamanın üstündesiniz.	N	103	160	263
		%	39,2	60,8	100,0
	İnternet BağımlıSısınız.	N	4	11	15
		%	26,7	73,3	100,0
Toplam	N	664	638	1302	
	%	51,0	49,0	100,0	

Analiz sonuçlarına göre 15 (Kız:4, Erkek:11) öğrencinin İnternet bağımlısı olduğu, İnternet bağımlısı olan öğrencilerin çoğunluğunun (%73,3) erkek olduğu ve bu 15 öğrencinin bağımlılık noktasında tedavi alması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca 263 (Kız:103, Erkek:160) öğrencinin İnternet bağımlılık düzeylerinin, ortalamanın üzerinde olduğu, bu öğrencilerin çoğunluğunun (%60,8) erkek olduğu ve bu öğrencilerin İnternet kullanımının kontrol altına alınması gerektiği görülmektedir. Son olarak; 1024 (Kız:557, Erkek:467) öğrencinin İnternet bağımlılık düzeylerinin ortalama seviyede olduğu ve kontrollü kullanım davranışı gösterdiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre ortaöğretim kurumlarındaki kız ve erkek öğrencilerin; özellikle de erkek öğrencilerin, İnternet kullanım düzeylerinin kontrol altına alınması gerektiği söylenebilir.

b. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Katılımcıların cinsiyetlerine bağlı olarak sosyal ağ kullanım düzeyinin belirlenmesi amacıyla bağımsız gruplar t-Testi yapılmıştır.

Tablo 8. Cinsiyete Göre SAKD Bağımsız Gruplar t-Testi Sonucu

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	t	sd	p
Kız	573	49,23	13,107	-3,590	1164	,000
Erkek	594	52,08	14,000			

Tablo 8 incelendiğinde cinsiyete bağlı olarak katılımcıların sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($t=-3,590$; $sd=1164$; $p<,05$). Erkek öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyi toplam puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=52,08$ iken kız öğrencilerin $\bar{x}=49,23$ olarak belirlenmiştir. Bu durum sosyal ağ kullanım düzeyi açısından erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla sosyal ağları daha yoğun kullandıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin cinsiyetleri ve sosyal ağ kullanım düzeyine ilişkin veriler Tablo 9’da sunulmaktadır.

Tablo 9. Cinsiyete Göre SAKD Dağılımı

		Cinsiyetiniz		Toplam	
		Kız	Erkek		
SAKD	Başlangıç Seviyesi.	N	213	185	398
		%	53,5	46,5	100,0
	Orta Seviye.	N	323	349	672
		%	48,1	51,9	100,0
	Yoğun Seviye.	N	37	60	97
		%	38,1	61,9	100,0
Toplam	N	573	594	1167	
	%	49,1	50,9	100,0	

Analiz sonuçlarına göre 97 (Kız:37, Erkek:60) öğrencinin sosyal ağları yoğun seviyede kullandığı, yoğun seviyede yer alan öğrencilerin çoğunluğunun (%61,9) erkek olduğu ve bu öğrencilerin sosyal ağları kullanma sıklıklarının kontrol altına alınması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca 672 (Kız:323, Erkek:349) öğrencinin sosyal ağları orta seviyede kullandığı, 398 (Kız:213, Erkek:185) öğrencinin ise başlangıç seviyesinde kullandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin sosyal ağları, genel itibari ile orta seviye ve altında kullandıkları görülmektedir.

4.4.2. Katılımcıların Aile Aylık Gelir Durumunun, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi

Bu bölümde katılımcıların ailelerinin aylık gelir durumunun, İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeyine etkisi araştırılmıştır ve bulgulara yer verilmiştir.

a. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumunun İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,000 olarak belirlenmiştir ve ,05’ten küçüktür. Varyansların homojen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle tezimizde varyans analizinin homojen olmadığı durumlar için kullanılan Tamhane testi kullanılmıştır. Katılımcıların ailelerinin aylık gelir durumuna göre İnternet bağımlılığı düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 10. Aile Aylık Gelir Durumuna Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Aile aylık gelir durumu	N	$\bar{X}_{IBD}$	ss	F	p	Fark
1.000 TL den az	299	38,53	12.54			
1.000 TL - 1.999 TL	675	38,87	12.90			1.000 TL den az ile 4.000 TL den fazla
2.000 TL - 2.999 TL	203	41,14	15.09	7,269	0,000	1.000 TL - 1.999 TL ile 4.000 TL den fazla
3.000 TL - 4.000 TL	69	42,97	15.28			
4.000 TL den fazla	56	47,35	16.95			
Toplam ($\bar{x}$)	1302	39,73	13.64			

Aile aylık gelir durumu değişkeni ile İnternet bağımlılığı düzeyi arasında yapılan varyans analizi neticesinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F=7,269$; $sd=4;1297$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi olan Tamhane analizine göre aylık gelir durumu 1000 TL ve altında olan bireylerin İnternet bağımlılığı düzeyi aritmetik ortalaması $\bar{x}=38,53$ ve 1000-1999 TL arasında olan bireylerin İnternet bağımlılığı düzeyi aritmetik ortalaması $\bar{x}=38,87$ olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgular gelir düzeyi 2000 TL'nin altında olan bireylerin İnternet bağımlılık düzeyinin düşük ve benzer olduğunu göstermektedir. Ancak gelir durumu 4000 TL olan ailelerin çocuklarının İnternet bağımlılığı yüksek, 2000 TL altında geliri olan ailelerin çocuklarının İnternet bağımlılığı düzeylerinin düşük olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. 4000 TL üzerinde olan bireylerin İnternet bağımlılığı düzeyi aritmetik ortalaması $\bar{x}=47,35$ olarak belirlenmiştir. Tablo 10 incelendiğinde İnternet bağımlılığı düzeyi toplam puanlarının gelir düzeyi ile doğru orantılı olarak arttığı görülmektedir. Daha net bir ifade ile öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri arttıkça, öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyleri de bir sonraki düzeye doğru yaklaşmaktadır. Bu durum gelir düzeyi yüksek ailelerin çocuklarına bilgisayar ve İnternet gibi olanakları daha fazla sağlaması ile açıklanabilir.

Öğrencilerin aile aylık gelir durumu ve İnternet bağımlılığı düzeyine ilişkin veriler Tablo 11'de sunulmaktadır.

Tablo 11. Aile Aylık Gelir Durumuna Göre İBD Dağılımları

		Ailenizin aylık gelir durumu hangi aralıktadır?					Toplam	
		1.000 TL den az	1.000 TL - 1.999 TL	2.000 TL - 2.999 TL	3.000 TL - 4.000 TL	4.000 TL den fazla		
İBD	Ortalamadasınız.	N	252	541	155	46	30	1024
		%	24,6	52,8	15,1	4,5	2,9	100,0
	Ortalamanın üstündesiniz.	N	44	130	44	21	24	263
		%	16,7	49,4	16,7	8,0	9,1	100,0
	İnternet BağımlıSısınız.	N	3	4	4	2	2	15
		%	20,0	26,7	26,7	13,3	13,3	100,0
Toplam		N	299	675	203	69	56	1302
		%	23,0	51,8	15,6	5,3	4,3	100,0

Tablo 11'e bakıldığında genel anlamda öğrencilerin ailelerinin 3000 TL'nin altında bir aylık gelir seviyesine sahip olduğu ve İnternet bağımlılığı düzeyinin ortalama seviyede olduğu belirgin bir şekilde görülmektedir. Tablo 11'den özellikle aylık gelir seviyesi 1000-1999 TL arasında olan ailelerin çocuklarının %52,8'i ortalama düzeyde İnternet kullanıcısı olduğu ve İnternet'i kontrollü kullandıkları görülmekteyken, %49,4'ünün ortalamanın üstünde olduğu ve İnternet bağımlılığının kontrol alınması gerekliliği anlaşılmaktadır.

b. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumunun sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,023 olarak belirlenmiştir ve ,05'ten küçüktür. Varyanslar homojen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle tezimizde varyans analizinin homojen olmadığı durumlar için kullanılan Tamhane testi kullanılmıştır. Katılımcıların ailelerinin aylık gelir durumuna göre sosyal ağ kullanım düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 12. Aile Aylık Gelir Durumuna Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Aile aylık gelir durumu	N	$\bar{X}_{SAKD}$	ss	F	p	Fark
1.000 TL den az	263	49,25	12.59			
1.000 TL - 1.999 TL	610	49,87	13.03			1.000 TL den az ile
2.000 TL - 2.999 TL	188	52,68	15.22	5,908	0,000	3.000 TL - 4.000 TL
3.000 TL - 4.000 TL	60	56,93	15.55			1.000 TL - 1.999 TL ile
4.000 TL den fazla	46	53,20	17.66			3.000 TL - 4.000 TL
Toplam ($\bar{x}$)	1167	50,68	13.78			

Aile aylık gelir durumu değişkeni ile sosyal ağ kullanım düzeyi arasında yapılan varyans analizi neticesinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F=5,908$; $sd=4;1162$; $p<,05$). Çoklu karşılaştırma testi olan Tamhane analizine göre aylık gelir durumu 1000 TL ve altında olan bireylerin sosyal ağ kullanım düzeyi aritmetik ortalaması $\bar{x}=63,37$ ve

1000-1999 TL arasında olan bireylerin sosyal ağ kullanım düzeyi aritmetik ortalaması $\bar{x}=63,42$ olarak belirlenmiştir (her iki gelir seviyesinde sosyal ağ kullanım düzeyleri benzerlik göstermektedir). Tablo 12'ye göre, aylık gelir durumu 1000 TL ve altında olan bireylerin sosyal ağ kullanım düzeyi aritmetik ortalaması $\bar{x}=49,25$ ve 1000-1999 TL arasında olan bireylerin sosyal ağ kullanım düzeyi aritmetik ortalaması $\bar{x}=49,87$ fakat ailesinin aylık gelir durumu 3000-4000 TL arasında olan bireylerin sosyal ağ kullanım düzeylerinin yüksek ($\bar{x}=56,93$) olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin aile aylık gelir durumu ve sosyal ağ kullanım düzeyine ilişkin veriler Tablo 13'de sunulmaktadır.

Tablo 13. Aile Aylık Gelir Durumuna Göre SAKD Dağılımları

		Ailenizin aylık gelir durumu hangi aralıktadır?					Toplam	
		1.000 TL den az	1.000 TL - 1.999 TL	2.000 TL - 2.999 TL	3.000 TL - 4.000 TL	4.000 TL den fazla		
SAKD	Başlangıç Seviyesi.	N	99	216	55	14	14	398
		%	24,9	54,3	13,8	3,5	3,5	100,0
	Orta Seviye.	N	150	352	112	31	27	672
		%	22,3	52,4	16,7	4,6	4,0	100,0
	Yoğun Seviye.	N	14	42	21	15	5	97
		%	14,4	43,3	21,6	15,5	5,2%	100,0
Toplam		N	263	610	188	60	46	1167
		%	22,5	52,3	16,1	5,1	3,9%	100,0

Tablo 13'e bakıldığında özellikle aile aylık gelir durumu 1000-1999 TL arasında olan öğrencilerin 54,3%'ü başlangıç seviyesindeyken, 52,4% orta seviye sosyal ağ kullanımı düzeyindedir ve 43,3% yoğun seviyede bir sosyal ağ kullanım seviyesindedir.

4.4.3. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Okul Türünün (Genel, Meslek, Anadolu), İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi

Bu bölümde katılımcıların öğrenim gördükleri okul türünün, İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerine etkisi araştırılmıştır ve bulgulara yer verilmiştir.

a. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin okul türünün İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,191 olarak belirlenmiştir ve ,05'ten oldukça büyüktür. Varyansların homojen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların öğrenim gördükleri okul türüne göre sosyal ağ kullanım düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 14. Okul Türüne Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Okul Türü	N	$\bar{X}_{İBD}$	ss	F	p	Fark
Anadolu Lisesi	794	39,72	13.55			
Meslek Lisesi	265	41,84	14.18	6,658	0,001	Genel Lise ile Meslek Lisesi
Genel Lise	243	37,44	13.00			
Toplam ($\bar{x}$)	1302	39,73	13.64			

Okul türü değişkeni açısından İnternet bağımlılığı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır ($F=6,658$; $sd=2;1299$; $p<,05$). Varyansların homojen olması sebebiyle çoklu karşılaştırma testinde Tukey analizi kullanılmıştır. Özellikle, Meslek liseleri ($\bar{x}=41,84$) ve Genel lise ($\bar{x}=37,44$) öğrencilerinin İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Meslek lisesi öğrencilerinin İnternet bağımlılığı düzeylerinin Genel liselerde öğrenim gören öğrencilerin bağımlılık düzeyine kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Okul türü ve İnternet bağımlılığı düzeyine ilişkin veriler Tablo 15'te sunulmaktadır.

Tablo 15. Okul Türüne Göre İBD Dağılımları

		Okul türü			Toplam	
		Anadolu Lisesi	Meslek Lisesi	Genel Lise		
İBD	Ortalamadasınız.	N	618	199	207	1024
		%	60,4	19,4	20,2	100,0
	Ortalamanın üstündesiniz.	N	169	62	32	263
		%	64,3	23,6	12,2	100,0
	İnternet Bağımlı değilsiniz.	N	7	4	4	15
		%	46,7	26,7	26,7	100,0
Toplam		N	794	265	243	1302
		%	61,0	20,4	18,7	100,0

Tablo 15'e bakıldığında İnternet bağımlılığı düzeyinde yer alan öğrencilerin %46,7'si Anadolu lisesi, %26,7'si Meslek lisesi ve %26,7'si Genel lise öğrencileridir.

b. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin okul türünün sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,049 olarak belirlenmiştir ve ,05'ten küçüktür. Varyansların homojen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle varyans analizinin homojen olmadığı durumlar için kullanılan Tamhane testi kullanılmıştır. Katılımcıların öğrenim gördükleri okul türüne göre sosyal ağ kullanım düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 16. Okul Türüne Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Okul Türü	N	$\bar{X}_{SAKD}$	ss	F	p	Fark
Anadolu Lisesi	700	50,28	14.02			
Meslek Lisesi	249	51,73	13.59	1,041	,353	-
Genel Lise	218	50,73	12.40			
Toplam ($\bar{x}$)	1167	50,68	13.64			

Okul türü değişkeni açısından sosyal ağ kullanım düzeyi arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Anadolu, Meslek ve Genel lisede eğitim gören öğrencilerin, sosyal ağ kullanım düzeyleri benzerlik göstermektedir.

Okul türü ve sosyal ağ kullanım düzeyine ilişkin veriler Tablo 17’de sunulmaktadır.

Tablo 17. Okul Türüne Göre SAKD Dağılımları

		Okul türü			Toplam	
		Anadolu Lisesi	Meslek Lisesi	Genel Lise		
SAKD	Başlangıç Seviyesi.	N	254	76	68	398
		%	63,8	19,1	17,1	100,0
	Orta Seviye.	N	385	151	136	672
		%	57,3	22,5	20,2	100,0
	Yoğun Seviye.	N	61	22	14	97
		%	62,9	22,7	14,4	100,0
Toplam	N	700	249	218	1167	
	%	60,0	21,3	18,7	100,0	

Tablo 17’ye bakıldığında sosyal ağ kullanım düzeyi yoğun seviye olan öğrencilerin %62,9’u Anadolu lisesi, %22,7’si Meslek lisesi ve %14,4’ü Genel lise öğrencileridir.

4.4.4. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Alan Türünün (Sayısal, Sözel, Eşit Ağırlık), İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi

Bu bölümde katılımcıların öğrenim gördükleri alan türünün, İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerine etkisi araştırılmıştır ve bulgulara yer verilmiştir.

a. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin öğrenim gördükleri alan türünün İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,015 olarak belirlenmiştir ve ,05’ten küçüktür. Varyansların homojen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan varyans analizinin homojen olmadığı durumlar için kullanılan Tamhane testi kullanılmıştır. Katılımcıların öğrenim gördükleri alan türüne göre İnternet bağımlılığı düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 18. Alan Türüne Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Alan Türü	N	$\bar{X}_{IBD}$	ss	F	p	Fark
Sözel	278	41,28	14.94			
Sayısal	534	38,53	12.96	4,140	,016	Sayısal ile Sözel
Eşit Ağırlık	490	40,16	13.50			
Toplam ($\bar{x}$)	1302	39,73	13.64			

Tablo 18'e bakıldığında alan türü değişkenine bağlı olarak İnternet bağımlılığı düzeyi arası varyans analizi sonucunda sayısal ve sözel alan türü arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir (F=4,140; sd=2;1299; p<,05). Bu farklılık aritmetik ortalamalara bakıldığında belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. Sözel alan türünde eğitim görmekte olan bireylerin, sayısal ve eşit ağırlık alan türünde eğitim görmekte olan gruplara göre İnternet bağımlılığı seviyesinin daha yüksek çıkmasının bazı nedenleri; ödev ya da araştırmalar için İnternet'te arama motorlarına sıklıkla başvurmaları ya da İnternet üzerinden bilgiye daha kolay ve hızlı erişebilecekleri eğilimi olabilir. Eşit ağırlık alan türünde eğitim gören öğrenciler ile sözel alan türünde eğitim gören öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır.

Alan türü ve İnternet bağımlılığı düzeyine ilişkin veriler Tablo 19'da sunulmaktadır.

Tablo 19. Alan Türüne Göre İBD Dağılımları

		Okuldaki alan türünüz			Toplam	
		Sözel	Sayısal	Eşit Ağırlık		
İBD	Ortalamadasınız.	N	205	432	387	1024
		%	20,0	42,2	37,8	100,0
	Ortalamanın üstündesiniz.	N	68	97	98	263
		%	25,9	36,9	37,3	100,0
	İnternet Bağımlı değilsiniz.	N	5	5	5	15
		%	33,3	33,3	33,3	100,0
Toplam		N	278	534	490	1302
		%	21,4	41,0	37,6	100,0

Tablo 19'a bakıldığında ortalama seviyede olan ve İnternet'i kontrollü kullanan öğrencilerin %42,2'si sayısal alan türünde %37,8'i eşit ağırlık alan türündedir, sözel alan türü öğrencilerinin (%20) yüzdesi diğer alan türlerine göre düşüktür. Ortalamanın üstünde olan ve kontrol altına alınması önerisi getirilen öğrencilerde de sözel alan öğrencilerinin yüzdesi %25,9 diğer alanlara göre düşüktür, %36,9'u sayısal alan türünde ve %37,3'ü eşit ağırlık alan türündedir. Ortalamanın çok üstünde olan İnternet bağımlısı öğrencilerin ise %33,3 olarak tamamı eşit bir dağılım göstermektedir. Tablo 19'da

görüreceği üzere sayısal ve eşit alan türü öğrencilerinin bağımlılık düzeyleri sosyal alan türüne göre daha yüksektir.

b. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin öğrenim gördükleri alan türünün sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,006 olarak belirlenmiştir ve ,05 ten küçüktür. Varyansların homojen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan varyans analizinin homojen olmadığı durumlar için kullanılan Tamhane testi kullanılmıştır. Katılımcıların öğrenim gördükleri alan türüne göre sosyal ağ kullanım düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 20. Alan Türüne Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Alan Türü	N	$\bar{X}_{SAKD}$	ss	F	p	Fark
Sözel	236	49,97	14.23			
Sayısal	494	49,77	12.51	3,733	,024	Sayısal ile Eşit Ağırlık
Eşit Ağırlık	437	52,08	14.42			
Toplam ($\bar{x}$)	1167	50,68	13.64			

Tablo 20'ye bakıldığında alan türü değişkenine bağlı olarak İnternet bağımlılığı düzeyi arası varyans analizi sonucunda sayısal ve eşit ağırlık alan türü arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($F=3,733$; $sd=2;1164$; $p<,05$). Diğer taraftan, sayısal ($\bar{x}=49,77$) ve sözel ($\bar{x}=49,97$) alan türünde eğitim gören öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır.

Alan türü ve sosyal ağ kullanım düzeyine ilişkin veriler Tablo 21'de sunulmaktadır.

Tablo 21. Alan Türüne Göre SAKD Dağılımları

		Okuldaki alan türünüz			Toplam	
		Sözel	Sayısal	Eşit Ağırlık		
SAKD	Başlangıç Seviyesi.	N	82	175	141	398
		%	20,6	44,0	35,4	100,0
	Orta Seviye.	N	136	289	247	672
		%	20,2	43,0	36,8	100,0
	Yoğun Seviye.	N	18	30	49	97
		%	18,6	30,9	50,5	100,0
Toplam	N	236	494	437	1167	
	%	20,2	42,3	37,4	100,0	

Tablo 21'e bakıldığında sosyal ağ kullanım düzeyi, başlangıç seviyesinde olan öğrencilerin %20,6'sı sözel alan türü, %44'ü sayısal alan türünde %35,4'ü eşit ağırlık alan türündedir. İnternet bağımlılığında olduğu gibi sosyal ağ kullanımında da sözel

alan öğrencilerinin yüzdesi diğer alan türlerine göre düşüktür. Sosyal ağ kullanım düzeyi orta seviyede olan öğrencilerin, %43'ü sayısal alan türünde, %36,8'i eşit ağırlık alan türünde ve %20,2'si sözel alan türündedir. Sosyal ağ kullanım düzeyi yoğun olan öğrencilerin ise çoğunluğunun (%50,5) eşit ağırlık, %30,9'u sayısal alan, %18,6'sı sözel alan türünde olduğu görülmektedir.

4.4.5. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyinin, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi

Bu bölümde katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin, İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerine etkisi araştırılmıştır ve bulgulara yer verilmiştir.

a. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,097 olarak belirlenmiştir ve ,05'ten büyüktür. Varyansların homojen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların sınıf düzeyine bağlı olarak İnternet bağımlılığı düzeyinin belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 22. Sınıf Düzeyine Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}_{İBD}$	ss	F	p	Fark
10. Sınıf	477	40,71	14.37			
11. Sınıf	545	39,55	13.46	2,625	0,073	-
12. Sınıf	280	38,40	12.58			
Toplam ($\bar{x}$)	1302	39,73	13.64			

Sınıf değişkeni açısından İnternet bağımlılık düzeyleri arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. 10. sınıf öğrencilerinin İnternet bağımlılık düzeyinin $\bar{x}=40,71$, 11. sınıf öğrencilerinin $\bar{x}=39,55$ ve 12. sınıf öğrencilerinin $\bar{x}=38,40$ olarak belirlenmiştir. Sınıf düzeyi arttıkça, İnternet bağımlılığı düzeyi ortalamaları azalmaktadır.

Sınıf düzeyi ve İnternet bağımlılığı düzeyine ilişkin veriler Tablo 23'de sunulmaktadır.

Tablo 23. Sınıf Düzeyine Göre ve İBD Dağılımı

		Sınıfınız			Toplam	
		10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf		
İBD	Ortalamadasınız.	N	364	432	228	1024
		%	35,5	42,2	22,3	100,0
	Ortalamanın üstündesiniz.	N	103	109	51	263
		%	39,2	41,4	19,4	100,0
	İnternet Bağımlıdır.	N	10	4	1	15
		%	66,7	26,7	6,7	100,0
Toplam	N	477	545	280	1302	
	%	36,6	41,9	21,5	100,0	

Tablo 23'e bakıldığında İnternet bağımlılığı kullanım düzeyi ortalamasının üzerinde olan öğrencilerin %39,2'si 10. sınıf, %41,4'ü 11. sınıf ve %19,4'ü 12. sınıf öğrencileridir ve İnternet bağımlılığı kullanım düzeyleri kontrol altına alınması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

b. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,992 olarak belirlenmiştir ve ,05'ten oldukça büyüktür. Varyansların homojen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeyine bağlı olarak sosyal ağ kullanım düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 24. Sınıf Düzeyine Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}_{SAKD}$	ss	F	p	Fark
10. Sınıf	433	51,26	13.55			
11. Sınıf	481	51,09	13.76	2,764	,063	-
12. Sınıf	253	48,90	13.45			
Toplam ($\bar{x}$)	1167	50,68	13.64			

Tablo 24'e bakıldığında sınıf değişkeni açısından sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık görülmemektedir. 10. sınıf öğrencilerinin sosyal ağ kullanım düzeyinin $\bar{x}=51,26$, 11. sınıf öğrencilerinin $\bar{x}=51,09$ ve 12. sınıf öğrencilerinin $\bar{x}=48,90$ olarak belirlenmiştir. Sınıf düzeyi açısından ele alındığında, bütün sınıflarda yer alan öğrencilerin, sosyal ağ kullanım düzeyi orta seviyededir.

Sınıf düzeyi ve sosyal ağ kullanım düzeyine ilişkin veriler Tablo 25'de sunulmaktadır.

Tablo 25. Sınıf Düzeyine Göre SAKD Dağılımı

		Sınıfınız			Toplam	
		10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf		
SAKD	Başlangıç Seviyesi.	N	141	162	95	398
		%	35,4	40,7	23,9	100,0
	Orta Seviye.	N	254	277	141	672
		%	37,8	41,2	21,0	100,0
	Yoğun Seviye.	N	38	42	17	97
		%	39,2	43,3	17,5	100,0
Toplam	N	433	481	253	1167	
	%	37,1	41,2	21,7	100,0	

Tablo 25'e bakıldığında sosyal ağ kullanım düzeyi başlangıç seviyesinde olan öğrencilerin %35'4'i 10. sınıf, %40,7'si 11. sınıf ve %23'9'unun 12. sınıfta; orta seviyede olan öğrencilerin %37'8'i 10. sınıf, %41,2'si 11. sınıf ve %21'i 12. sınıfta; yoğun seviyede olan öğrencilerin %39'2'si 10. sınıf, %43,3'ü 11. sınıf ve %17,5'inin 12. sınıfta eğitim aldığı görülmektedir.

4.4.6. Katılımcıların Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumunun, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi

Bu bölümde katılımcıların kişisel bilgisayara sahip olma durumlarının, İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerine etkisi araştırılmıştır ve bulgulara yer verilmiştir.

a. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olma durumunun İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Katılımcıların kişisel bilgisayara sahip olma durumlarına bağlı olarak İnternet bağımlılığı düzeyinin belirlenmesi amacıyla bağımsız gruplar t-Testi yapılmıştır.

Tablo 26. Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre İBD Bağımsız Gruplar t-Testi Sonucu

	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Evet	914	40,98	14,01	5,432	831	,000
Hayır	388	36,78	12,21			

Tablo 26'ya bakıldığında kişisel bilgisayara sahip olma değişkeni açısından öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($t=-5,432$; $sd=831$; $p<,05$). Bilgisayarı olan öğrencilerin İnternet bağımlılığı toplam puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=40,98$, bilgisayarı olmayan öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyi $\bar{x}=36,78$ olarak belirlenmiştir. Bu durum İnternet bağımlılığı düzeyi

açısından bilgisayarı olan öğrencilerin bilgisayarı olmayan öğrencilere kıyasla İnternet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Kişisel bilgisayara sahip olma durumu ve İnternet bağımlılığı düzeyine ilişkin veriler Tablo 27’de sunulmaktadır.

Tablo 27. Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre İBD Ortalamaları

		Kendinize ait bir bilgisayarınız var mı?		Toplam	
		Evet	Hayır		
İBD	Ortalamadasınız.	N	689	335	1024
		%	67,3	32,7	100,0
	Ortalamanın üstündesiniz.	N	212	51	263
		%	80,6	19,4	100,0
	İnternet Bağımlıdasınız.	N	13	2	15
		%	86,7	13,3	100,0
Toplam		N	914	388	1302
		%	70,2	29,8	100,0

Tablo 27’ye bakıldığında ortalama seviyede bir İnternet bağımlılığı grubunda yer alan öğrencilerin %67,3’ünün, Ortalamanın üstünde olan öğrencilerin ise %80,6’sının bilgisayarı olduğu görülmektedir. İnternet bağımlısı olan öğrencilerin %86,7’sinin kendine ait bilgisayarı varken %13,3’ünün kendine ait bilgisayarın olmadığı görülmektedir. Bu durum özellikle kendine ait bilgisayarı olan öğrencilerin, İnternet bağımlısı olduğunu göstermesi açısından önem arz etmektedir.

b. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olma durumunun sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Katılımcıların kişisel bilgisayara sahip olma durumlarına bağlı olarak sosyal ağ kullanım düzeyinin belirlenmesi amacıyla bağımsız gruplar t-Testi yapılmıştır.

Tablo 28. Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre SAKD Bağımsız Gruplar t-Testi Sonucu

	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Evet	840	52,01	13,63	5,424	1165	,000
Hayır	327	47,25	13,05			

Tablo 28’e bakıldığında kişisel bilgisayara sahip olma değişkeni açısından öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($t=-5,424$; $sd=1165$; $p<,05$). Kişisel bilgisayarı olan öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyi toplam puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=52,01$, bilgisayarı olmayan öğrencilerin $\bar{x}=47,25$ olarak belirlenmiştir. Bu durum sosyal ağ kullanım düzeyi

açısından bilgisayarı olan öğrencilerin bilgisayarı olmayan öğrencilere kıyasla sosyal ağ kullanım düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Kişisel bilgisayara sahip olma durumu ve sosyal ağ kullanım düzeyine ilişkin veriler Tablo 29’da sunulmaktadır.

Tablo 29. Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre SAKD Ortalamaları

		Kendinize ait bir bilgisayarınız var mı?		Toplam	
		Evet	Hayır		
SAKD	Başlangıç Seviyesi.	N	246	152	398
		%	61,8	38,2	100,0
	Orta Seviye.	N	515	157	672
		%	76,6	23,4	100,0
	Yoğun Seviye.	N	79	18	97
		%	81,4	18,6	100,0
Toplam	N	840	327	1167	
	%	72,0	28,0	100,0	

Tablo 29’a bakıldığında başlangıç seviyesinde bir sosyal ağ kullanımı grubunda yer alan öğrencilerin %61,8’inin, ortalama seviyede olan öğrencilerin ise %76,6’sının, yoğun seviyede olan öğrencilerin %81,4’ünün bilgisayarı olduğu görülmektedir. Bu durum bilgisayar sahibi olmanın sosyal ağ kullanım düzeyini etkileyen faktörler arasında olduğunu göstermektedir.

4.4.7. Katılımcıların Bilgisayar Kullanmaya Başlama Süresinin, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi

Bu bölümde katılımcıların bilgisayar kullanmaya başlama süresinin, İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerine etkisi araştırılmıştır ve bulgulara yer verilmiştir.

a. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin bilgisayar kullanmaya başlama süresinin İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,012 olarak belirlenmiştir ve ,05 ten küçüktür. Varyansların homojen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan varyans analizinin homojen olmadığı durumlar için kullanılan Tamhane testi kullanılmıştır. Katılımcıların bilgisayar kullanmaya başlama sürelerine göre İnternet bağımlılığı düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 30. Bilgisayar Kullanmaya Başlama Süresine Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Kaç yıldır bilgisayar kullanmakta olduğu	N	$\bar{X}_{IBD}$	ss	F	p	Fark
1 yıldan az	145	36,25	12.15	5,768	,001	1 yıldan az ile 4 yıldan fazla
1 - 3 yıl	342	39,03	12.89			
4 - 6 yıl	389	39,75	13.73			
6 yıldan fazla	426	41,45	14.37			
Toplam ($\bar{x}$)	1302	39,73	13.64			

Bilgisayar kullanmaya başlama süresi değişkeni ile İnternet bağımlılığı düzeyi arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık görülmektedir ($F=5,768$; $sd=3;1298$; $p<,05$). Bilgisayarı 1 yıldan az kullananların İnternet bağımlılığı aritmetik ortalaması $\bar{x}=36,25$ düzeyinde iken 1-3 yıl arasında bilgisayar kullananları $\bar{x}=39,03$, 4 - 6 yıl bilgisayar kullananların $\bar{x}=39,75$ ve 6 yıldan fazla süredir bilgisayar kullananların $\bar{x}=41,45$ olarak belirlenmiştir. 1 yıldan az bilgisayar kullananların İnternet bağımlılığı düzeyinin düşük olduğu ve 1 yıl üzeri süredir bilgisayar kullanan öğrenciler ile belirgin şekilde bir farklılık olduğu ve bu farklılığında bilgisayar kullanmaya ilişkin yıl süresi arttıkça bağımlılık düzeyinin de arttığı şeklinde ifade edilebilir. Ancak yapılan analiz neticesinde farklılığın 1 yıldan az bilgisayar kullananlar ile 4 yıl ve üzeri bilgisayar kullananlar arasında belirginleştiği yönündedir. Bu durum ilk dört yıl bilgisayar kullanımının belirgin bir şekilde İnternet bağımlılığını tetiklemediğini ancak dördüncü yıldan sonra kontrol altına alınması hususunu ortaya çıkartmaktadır.

Bilgisayar kullanmaya başlama süresi ve İnternet bağımlılığı düzeyine ilişkin veriler Tablo 31’de sunulmaktadır.

Tablo 31. Bilgisayar Kullanmaya Başlama Süresine Göre İBD Dağılımları

		Ne kadar süredir bilgisayar kullanıyorsunuz?				Toplam	
		1 yıldan az	1 - 3 yıl	4 - 6 yıl	6 yıldan fazla		
İBD	Ortalamadınız.	N	123	280	307	314	1024
		%	12,0	27,3	30,0	30,7	100,0
	Ortalamanın üstündesiniz.	N	21	59	79	104	263
		%	8,0	22,4	30,0	39,5	100,0
	İnternet Bağımlıdır.	N	1	3	3	8	15
		%	6,7	20,0	20,0	53,3	100,0
	Toplam	N	145	342	389	426	1302
		%	11,1	26,3	29,9	32,7	100,0

Tablo 31’e bakıldığında İnternet bağımlılığı düzeyi ortalama seviyesinde olan öğrencilerin %12’si 1 yıldan az, %27,3’ü 1-3 yıl arası ve %60,7’sinin 4 yıldan daha fazla; ortalamanın üstünde olan öğrencilerin %8’i 1 yıldan az, %22,4’ü 1-3 yıl arası ve %69,5’inin 4 yıldan daha fazla; İnternet bağımlısı olan öğrencilerin %6,7’si 1 yıldan az,

%20'si 1-3 yıl arası ve %73,3'ünün 4 yıldan daha fazla süredir bilgisayar kullanmaya başladığı görülmektedir.

b. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin bilgisayar kullanmaya başlama süresinin sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,217 olarak belirlenmiştir ve ,05 ten oldukça büyüktür. Varyansların homojen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların bilgisayar kullanmaya başlama sürelerine göre sosyal ağ kullanım düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 32. Bilgisayar Kullanmaya Başlama Süresine Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Kaç yıldır bilgisayar kullanmakta olduğu	N	$\bar{X}_{SAKD}$	ss	F	p	Fark
1 yıldan az	114	45,24	12.47	12,975	,000	1 yıldan az ile 4 yıldan fazla
1 - 3 yıl	297	48,52	12.62			
4 - 6 yıl	364	51,87	13.83			
6 yıldan fazla	392	52,79	13.91			
Toplam ($\bar{x}$)	1167	50,68	13.64			

Bilgisayar kullanmaya başlama süresi değişkeni ile sosyal ağ kullanma düzeyi arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık görülmektedir ($F=12,975$; $sd=3;1163$; $p<,05$). Varyansların homojen olması sebebiyle çoklu karşılaştırma testinde Tukey analizi kullanılmıştır. Bu analize göre üç yıldan az bilgisayar kullananların sosyal ağ kullanım düzeyi ortalaması 4 yıldan fazla kullananlara göre daha düşük çıkmıştır. Ayrıca, 1 yıldan az bilgisayar kullanan öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyinin $\bar{x}=45,24$ olduğu ve 1-3 yıldır bilgisayar kullananların $\bar{x}=48,52$ düşük düzeyde sosyal ağ kullandıkları fakat kullanım yılı arttıkça sosyal kullanım düzeyinde arttığı görülmektedir. 4-6 yıl bilgisayar kullananların $\bar{x}=51,87$, 6 yıldan fazla bilgisayar kullananların $\bar{x}=52,79$ yapılan analiz neticelerinde üç yıla kadar bilgisayar kullanma süresi olanların sosyal ağ kullanım düzeylerinde benzerlik görüldüğü, 4-6 ve 6 yıl üzeri süredir bilgisayar kullanan bireylerin sosyal ağ kullanım düzeylerinin benzerlik gösterdiği ve üç yıl ve daha az süre bilgisayar kullananlara kıyasla daha yüksek düzeyde sosyal kullandıkları belirlenmiştir.

Bilgisayar kullanmaya başlama süresi ve sosyal ağ kullanım düzeyine ilişkin veriler Tablo 33'de sunulmaktadır.

Tablo 33. Kaç Bilgisayar Kullanmaya Başlama Süresine Göre SAKD Dağılımları

		Ne kadar süredir bilgisayar kullanıyorsunuz?				Toplam	
		1 yıldan az	1 - 3 yıl	4 - 6 yıl	6 yıldan fazla		
SAKD	Başlangıç Seviyesi.	N	57	113	114	114	398
		%	14,3	28,4	28,6	28,6	100,0
	Orta Seviye.	N	55	169	214	234	672
		%	8,2	25,1	31,8	34,8	100,0
	Yoğun Seviye.	N	2	15	36	44	97
		%	2,1	15,5	37,1	45,4	100,0
Toplam	N	114	297	364	392	1167	
	%	9,8	25,4	31,2	33,6	100,0	

Tablo 33'e bakıldığında sosyal ağ kullanım düzeyi başlangıç seviyesinde olan öğrencilerin %14,3'ü 1 yıldan az, %28,4'ü 1-3 yıl arası ve %57,2'sinin 4 yıldan daha fazla; orta seviyede olan öğrencilerin %8,2'si 1 yıldan az, %25,1'i 1-3 yıl arası ve %66,6'sının 4 yıldan daha fazla; yoğun seviyede yer alan öğrencilerin %2,1'i 1 yıldan az, %15,5'i 1-3 yıl arası ve %82,5'inin 4 yıldan daha fazla süredir bilgisayar kullanmaya başladığı görülmektedir.

4.4.8. Katılımcıların Günlük Bilgisayar Kullanma Süresinin, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi

Bu bölümde katılımcıların günlük bilgisayar kullanma süresinin, İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerine etkisi araştırılmıştır ve bulgulara yer verilmiştir.

a. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin günlük bilgisayar kullanma süresinin İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,000 olarak belirlenmiştir ve ,05 ten küçüktür. Varyansların homojen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan varyans analizinin homojen olmadığı durumlar için kullanılan Tamhane testi kullanılmıştır. Katılımcıların günlük bilgisayar kullanma sürelerine göre İnternet bağımlılığı düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 34. Günlük Bilgisayar Kullanma Süresine Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Günlük Bilgisayar Kullanma Süresi	N	$\bar{X}_{IBD}$	ss	F	p	Fark
1 saatten az	520	33,02	9.26	122,436	,000	4-6 saat ile 7- 9 7-9 saat ile 9 saatten fazla arasında fark yok. Diğerlerinin arasında fark var
1 - 3 saat	549	40,54	12.06			
4 - 6 saat	173	50,79	15.24			
7 - 9 saat	26	56,53	13.19			
9 saatten fazla	34	60,08	14.63			
Toplam ($\bar{x}$)	1302	39,73	13.64			

Günlük bilgisayar kullanma süresi değişkeni ile İnternet bağımlılığı düzeyi arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık görülmektedir ($F=122,436$; $sd=4;1297$; $p<,05$). Gün içerisinde bilgisayarı 1 saatten az kullananların İnternet bağımlılığı aritmetik ortalaması $\bar{x}=33,02$ düzeyinde iken 1-3 saat arasında bilgisayar kullananları $\bar{x}=40,54$, 4-6 saat bilgisayar kullananların $\bar{x}=50,79$, 7-9 saat arasında bilgisayar kullananların $\bar{x}=56,53$ ve 9 saatten fazla kullananların $\bar{x}=60,08$ olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde 1-3 saat arasında günlük bilgisayar kullananlarında İnternet bağımlılığı düzeyi olarak ve 4 saat ve üzerinde bilgisayar kullananlara göre bağımlılık düzeyinin düşük seviyede olduğu görülmektedir. Yapılan varyans analizi sonucunda günlük bilgisayar kullanma süresi arttıkça, İnternet bağımlılığı düzeyinin de doğru orantılı olarak arttığı belirlenmiştir. Yapılan analizler neticesinde 4-6 saat arası bilgisayar kullananlar ile 7-9 saat arasında bilgisayar kullananlar arasında İnternet bağımlılığı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Günlük bilgisayar kullanma süresi ve İnternet bağımlılığı düzeyine ilişkin veriler Tablo 35’de sunulmaktadır.

Tablo 35. Günlük Bilgisayar Kullanma Süresine Göre İBD Dağılımları

		Bilgisayarı günlük kaç saat kullanıyorsunuz?					Toplam	
		1 saatten az	1 - 3 saat	4 - 6 saat	7 - 9 saat	9 saatten fazla		
İBD	Ortalamadasınız.	N	489	433	87	9	6	1024
		%	47,8	42,3	8,5	0,9	0,6	100,0
	Ortalamanın üstündesiniz.	N	31	112	80	15	25	263
		%	11,8	42,6	30,4	5,7	9,5	100,0
	İnternet Bağımlısısınız.	N	0	4	6	2	3	15
		%	0,0	26,7	40,0	13,3	20,0	100,0
	Toplam	N	520	549	173	26	34	1302
		%	39,9	42,2	13,3	2,0	2,6	100,0

Tablo 35’e bakıldığında İnternet bağımlılığı düzeyi ortalama seviyesinde olan öğrencilerin %47,8’si 1 saatten az, %42,3’ü 1-3 saat arası ve %10’unun 4 saatten daha fazla; ortalamanın üstünde olan öğrencilerin %11,8’i 1 saatten az, %42,6’sı 1-3 saat

arası ve %45,6'sının 4 saatten daha fazla; İnternet bağımlısı olan öğrencilerin %26,7'si 1-3 saat arası ve %73,3'ünün 4 saatten daha fazla günlük bilgisayar kullandığı görülmektedir. Ayrıca günlük bilgisayar kullanma süresi 1 saatten az olan öğrencilerin İnternet bağımlısı olmadıkları görülmektedir.

b. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin günlük bilgisayar kullanma süresinin sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,215 sınıflar arası ,05 ten oldukça büyüktür. Varyansların homojen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların günlük bilgisayar kullanma sürelerine göre sosyal ağ kullanım düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 36. Günlük Bilgisayar Kullanma Süresine Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Günlük Bilgisayar Kullanma Süresi	N	$\bar{X}_{SAKD}$	ss	F	p	Fark
1 saatten az	438	45,63	12.60	35,687	,000	1 saatten az ile 1 saatten fazla 1 - 3 saat ile 4 saatten fazla
1 - 3 saat	511	51,85	12.65			
4 - 6 saat	163	58,07	13.82			
7 - 9 saat	23	58,39	16.22			
9 saatten fazla	32	57,72	13.36			
Toplam ($\bar{x}$)	1167	50,68	13.64			

Günlük bilgisayar kullanma süresi değişkeni ile sosyal ağ kullanma düzeyi arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık görülmektedir ($F=35,687$; $sd=4;1162$; $p<,05$). Varyansların homojen olması sebebiyle çoklu karşılaştırma testinde Tukey analizi kullanılmıştır. Günlük 1 saatten az bilgisayar kullanan öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyinin $\bar{x}=45,63$ olduğu ve orta düzeyde sosyal ağ kullandıkları fakat günlük bilgisayar kullanma sıklığı arttıkça sosyal kullanım düzeyi ortalamalarının da arttığı görülmektedir. 1-3 saat bilgisayar kullananlar $\bar{x}=51,85$, 4-6 saat bilgisayar kullananlar $\bar{x}=58,07$, 7-9 saat bilgisayar kullananlar $\bar{x}=58,39$ ve 9 saatten fazla bilgisayar kullananlar $\bar{x}=57,72$ yapılan analiz neticelerinde dört saatten fazla bilgisayar kullananların sosyal ağ kullanım düzeylerinin belirgin bir şekilde arttığı, 4 saat ve üzeri günlük bilgisayar kullanan öğrencilerin kullanım düzeylerinin benzerlik gösterdiği aritmetik ortalamalar ile belirlenmiştir.

Günlük bilgisayar kullanma süresi ve sosyal ağ kullanım düzeyine ilişkin veriler Tablo 37'de sunulmaktadır.

Tablo 37. Günlük Bilgisayar Kullanma Süresine Göre SAKD Dağılımları

		Bilgisayarı günlük kaç saat kullanıyorsunuz?					Toplam
		1 saatten az	1 - 3 saat	4 - 6 saat	7 - 9 saat	9 saatten fazla	
SAKD	Başlangıç Seviyesi.	N 217	146	24	5	6	398
		% 54,5	36,7	6,0	1,3	1,5	100,0
	Orta Seviye.	N 207	323	110	13	19	672
		% 30,8	48,1	16,4	1,9	2,8	100,0
	Yoğun Seviye.	N 14	42	29	5	7	97
		% 14,4	43,3	29,9	5,2	7,2	100,0
	Toplam	N 438	511	163	23	32	1167
		% 37,5	43,8	14,0	2,0	2,7	100,0

Tablo 37'ye bakıldığında sosyal ağ kullanım düzeyi başlangıç seviyesinde olan öğrencilerin %54,5'i 1 saatten az, %36,7'si 1-3 saat arası ve %8,8'inin 4 saatten daha fazla; orta seviyede olan öğrencilerin %30,8'i 1 saatten az, %48,1'i 1-3 saat arası ve %21,1'inin 4 saatten daha fazla; yoğun seviyede olan öğrencilerin %14,4'ü 1 saatten az, %43,3'ü 1-3 saat arası ve %42,3'ünün 4 saatten daha fazla günlük bilgisayar kullandığı görülmektedir.

4.4.9. Katılımcıların Günlük İnternet Kullanma Süresinin, İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyine Etkisi

Bu bölümde katılımcıların günlük İnternet kullanma süresinin, İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerine etkisi araştırılmıştır ve bulgulara yer verilmiştir.

a. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin günlük İnternet kullanma süresinin İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,000 olarak belirlenmiştir ve ,05 ten küçüktür. Varyansların homojen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan varyans analizinin homojen olmadığı durumlar için kullanılan Tamhane testi kullanılmıştır. Katılımcıların günlük İnternet kullanma süresine göre İnternet bağımlılığı düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 38. Günlük İnternet Kullanma Süresine Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Günlük İnternet Kullanma Süresi	N	$\bar{X}_{İBD}$	ss	F	p	Fark
1 saatten az	532	33,47	10.02	130,673	,000	4-6 saat ile 7-9 saat arası 7-9 saat ile 9 saatten fazla arasında fark yoktur. diğerleri arasında fark var.
1 - 3 saat	538	39,92	11.99			
4 - 6 saat	157	51,02	13.60			
7 - 9 saat	32	56,31	12.32			
9 saatten fazla	43	61,20	14.16			
Toplam ($\bar{x}$)	1302	39,73	13.64			

Günlük İnternet kullanma süresi değişkeni ile İnternet bağımlılığı düzeyi arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık görülmektedir ($F=130,673$; $sd=4,1297$; $p<,05$). Günlük 1 saatten az İnternet kullanan öğrencilerin İnternet bağımlılığı düzeyinin $x=33,47$ olduğu ve 1-3 saat İnternet kullananlar $x=39,92$, 4-6 saat İnternet kullananlar $x=51,02$, 7-9 saat İnternet kullananlar $x=56,31$ ve 9 saatten fazla İnternet kullananların $x=61,20$ olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz neticelerinde anlamlı farklılığın İnternet'e kullanma süresi arttıkça bağımlılık düzeyini de doğru orantılı şekilde arttığı belirlenmiştir. 4-6 saat arası İnternet kullanan bireyler ile 7-9 saat arasında İnternet kullanan bireylerin İnternet bağımlılığı seviyeleri arasında ve 4-6 saat ile 7-9 saat arasında İnternet kullanan bireylerin İnternet bağımlılığı seviyeleri arasında fark bulunmazken diğer saat aralıklarında tamamen anlamlı farklılık göze çarpmaktadır. Günlük İnternet kullanma süresi arttıkça İnternet bağımlılığı düzeyinin de arttığı görülmektedir. Yapılan analizin en önemli bulgusu günlük üç saate kadar olan İnternet kullanımlarında İnternet bağımlılığı düzeyinin ortalama seviyede ancak dördüncü saat ve sonrasında İnternet bağımlılığı düzeyinin ortalamanın üzerinde bir seviye ulaştığının belirlenmesidir.

Günlük İnternet kullanma süresi ve İnternet bağımlılığı düzeyine ilişkin veriler Tablo 39'da sunulmaktadır.

Tablo 39. Günlük İnternet Kullanma Süresine Göre İBD Dağılımları

		İnterneti günlük kaç saat kullanıyorsunuz?					Toplam	
		1 saatten az	1 - 3 saat	4 - 6 saat	7 - 9 saat	9 saatten fazla		
İBD	Ortalamadasınız.	N	497	429	82	10	6	1024
		%	48,5	41,9	8,0	1,0	0,6	100,0
	Ortalamanın üstündesiniz.	N	32	106	72	21	32	263
		%	12,2	40,3	27,4	8,0	12,2	100,0
	İnternet Bağımlısısınız.	N	3	3	3	1	5	15
		%	20,0	20,0	20,0	6,7	33,3	100,0
Toplam		N	532	538	157	32	43	1302
		%	40,9	41,3	12,1	2,5	3,3	100,0

Tablo 39'a bakıldığında İnternet bağımlılığı düzeyi ortalama seviyesinde olan öğrencilerin %48,5'i 1 saatten az, %41,9'u 1-3 saat arası ve %9,6'sının 4 saatten daha fazla; ortalamanın üstünde olan öğrencilerin %12,2'si 1 saatten az, %40,3'ü 1-3 saat arası ve %47,6'sının 4 saatten daha fazla; İnternet bağımlısı olan öğrencilerin %20'si 1 saatten az, %20'si 1-3 saat arası ve %60'ının 4 saatten daha fazla günlük İnternet kullandıkları görülmektedir.

b. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin günlük İnternet kullanma süresinin sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında yapılan karşılaştırma analizi

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,356 olarak belirlenmiştir ve ,05 ten oldukça büyüktür. Varyansların homojen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların günlük İnternet kullanma süresine göre sosyal ağ kullanım düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 40. Günlük İnternet Kullanma Süresine Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Günlük İnternet Kullanma Süresi	N	$\bar{X}_{SAKD}$	ss	F	p	Fark
1 saatten az	446	45,15	12.77			
1 - 3 saat	507	52,19	12.33			
4 - 6 saat	147	58,69	13.58	43,601	,000	1 saatten az ile 1 saatten fazla
7 - 9 saat	32	58,47	12.65			1 - 3 saat ile 4 saatten fazla
9 saatten fazla	35	58,46	14.59			
Toplam ($\bar{x}$)	1167	50,68	13.64			

Günlük İnternet kullanma süresi değişkeni ile sosyal ağ kullanma düzeyi arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık görülmektedir ($F=43,601$; $sd=4;1162$; $p<,05$). Varyansların homojen olması sebebiyle çoklu karşılaştırma testinde Tukey analizi kullanılmıştır. Günlük 1 saatten az İnternet kullanan öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyinin $x=45,15$ olduğu ve orta düzeyde sosyal ağ kullandıkları fakat günlük İnternet kullanma süresi arttıkça sosyal ağ kullanım düzeyi ortalamasının da arttığı görülmektedir. 1-3 saat bilgisayar kullananlar $x=52,19$, 4-6 saat İnternet kullananlar $x=58,69$, 7-9 saat İnternet kullananlar $x=58,47$ ve 9 saatten fazla İnternet kullananlar $x=58,46$ sosyal ağ kullanım düzeyi ortalamasına sahiptir. Yapılan analiz neticelerinde dört saatten fazla İnternet kullananların sosyal ağ kullanım düzeylerinin belirgin bir şekilde arttığı, 4 saat ve üzeri günlük İnternet kullanan

öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeylerinin benzerlik gösterdiği aritmetik ortalamalar ile belirlenmiştir.

Günlük İnternet kullanma süresi ve sosyal ağ kullanım düzeyine ilişkin veriler Tablo 41’de sunulmaktadır.

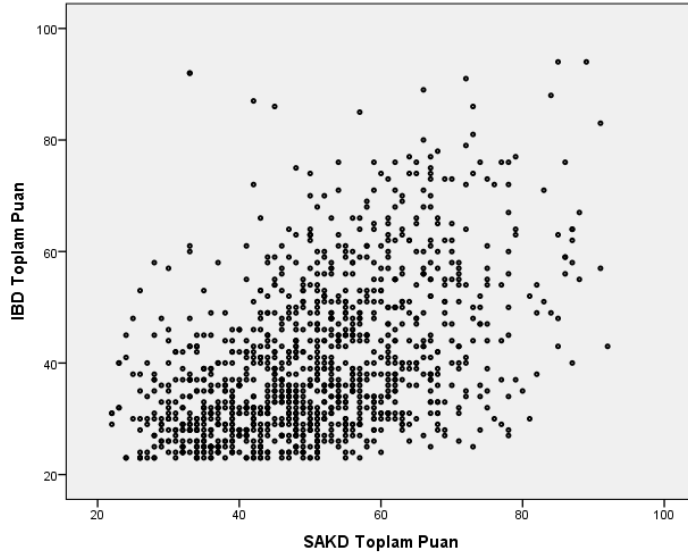
Tablo 41. Günlük İnternet Kullanma Süresine Göre SAKD Dağılımları

		İnterneti günlük kaç saat kullanıyorsunuz?					Toplam	
		1 saatten az	1 - 3 saat	4 - 6 saat	7 - 9 saat	9 saatten fazla		
SAKD	Başlangıç Seviyesi.	N	238	131	20	3	6	398
		%	59,8	32,9	5,0	0,8	1,5	100,0
	Orta Seviye.	N	193	334	99	24	22	672
		%	28,7	49,7	14,7	3,6	3,3	100,0
	Yoğun Seviye.	N	15	42	28	5	7	97
		%	15,5	43,3	28,9	5,2	7,2	100,0
	Toplam	N	446	507	147	32	35	1167
		%	38,2	43,4	12,6	2,7	3,0	100,0

Tablo 41’e bakıldığında sosyal ağ kullanım düzeyi başlangıç seviyesinde olan öğrencilerin %59,8’i 1 saatten az, %32,9’u 1-3 saat arası ve %7,3’ünün 4 saatten daha fazla; orta seviyede olan öğrencilerin %28,7’si 1 saatten az, %49,7’si 1-3 saat arası ve %21,6’sının 4 saatten daha fazla; yoğun seviyede olan öğrencilerin %15,5’i 1 saatten az, %43,3’ü 1-3 saat arası ve %50,1’inin 4 saatten daha fazla günlük İnternet kullandığı görülmektedir.

4.4.10. Ortaöğretim Kademesindeki Öğrencilerin Sosyal Ağ Kullanım Düzeyleri ile İnternet Bağımlılığı Düzeyleri Arasındaki İlişki

SAKD ile İBD arasında ilişkiyi görmek için dağılım grafiğine bakılmıştır ve grafikte de görüldüğü gibi aralarında bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, İnternet bağımlılığı düzeyi ile sosyal ağ kullanım düzeyi arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelendiğinde, öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyinin İnternet bağımlılığı üzerinde kısmen etken bir faktör oluşturduğu söylenebilir ($r(1165)=,476$; $p<,05$). Bu durum sosyal ağ kullanımının İnternet bağımlısı olan bireyler için kısmen özel bir durum oluşturmaktadır. Sosyal ağ kullanım düzeyi arttıkça İnternet bağımlılığı düzeyinin de arttığı ortaya çıkmıştır.

Grafik 12. SAKD ile İBD Arasında İlişkiyi Veren Dağılım Grafiği

Aralarındaki bu ilişkinin matematiksel modelini kurmak istediğimizde değişkenler arasında regresyon analizi yaptık. Yaptığımız regresyon analizinde sosyal ağ kullanım düzeyi ortalama puanı bağımsız değişken, İnternet bağımlılığı düzeyi ortalama puanı ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Yapılan analizin sonuçları istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($F(1,1165)=341,288$; $p<,01$), aralarındaki matematiksel ilişkiyi anlamak için kurulan matematiksel model $\text{İBD}=15,822+0,481*\text{SAKD}$ şeklindedir. R^2 değeri 0,227'dir. Bunun anlamı İnternet bağımlılığı düzeyindeki değişimin yaklaşık %23'ü sosyal ağ kullanım düzeyi değişkeni tarafından açıklanmaktadır. Bu bilgiye göre sosyal ağ kullanım düzeyi toplam puanında bir birimlik artış İnternet bağımlılığı düzeyi toplam puanında ,481 puanlık artışa sebep olacaktır.

4.4.11. Öğrencilerin Akademik Başarı Notları ile İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeyleri Arasındaki İlişki

Bu bölümde katılımcıların akademik başarı notları ile İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir ve bulgulara yer verilmiştir.

a. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin akademik başarı notları ile İnternet bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişki

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,727 olarak belirlenmiştir ve ,05 ten oldukça büyüktür. Varyansların homojen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların

akademik başarı notlarına göre İnternet bağımlılığı düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 42. Akademik Başarı Düzeyine Göre İBD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Akademik Başarı Ortalaması	N	$\bar{X}_{İBD}$	ss	F	p	Fark
1-44 Puan (Zayıf)	9	39,22	10.21			
45-54 Puan (Geçer)	171	42,64	14.03			
55-69 Puan (Orta)	671	39,68	13.66	2,712	,029	Geçer ile İyi
70-84 Puan (İyi)	405	38,88	13.58			
85-100 Puan (Pekiyi)	46	37,33	11.70			
Toplam ($\bar{x}$)	1302	39,73	13.64			

Akademik başarı değişkeni ile İnternet bağımlılığı düzeyi arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık görülmektedir (F=2,712; sd=4;1297; p<,05). Varyansların homojen olması sebebiyle çoklu karşılaştırma testinde Tukey analizi kullanılmıştır. Akademik başarı seviyesi 1-44 puan aralığında olan öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeyi $x=39,22$, 45-54 puan aralığında olanların $x=42,64$, 55-69 puan aralığında olanların $x=39,68$, 70-84 puan aralığında olanların $x=38,88$ ve 85-100 puan aralığında olan öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeyi $x=37,33$ olduğu görülmektedir. Akademik başarı düzeyi ortalaması arttıkça İnternet bağımlılığı seviyesinin düştüğü belirlenmiştir.

Akademik başarı ve İnternet bağımlılığı düzeyine ilişkin veriler Tablo 43'de sunulmaktadır.

Tablo 43. Akademik Başarı Düzeyine Göre İBD Dağılımları

		Ortalama					Toplam	
		1-44 Puan (Zayıf)	45-54 Puan (Geçer)	55-69 Puan (Orta)	70-84 Puan (İyi)	85-100 Puan (Pekiyi)		
İBD	Ortalamadasınız.	N	8	121	532	324	39	1024
		%	0,8	11,8	52,0	31,6	3,8	100,0
	Ortalamanın üstündesiniz.	N	1	46	132	77	7	263
		%	0,4	17,5	50,2	29,3	2,7	100,0
	İnternet Bağımlısısınız.	N	0	4	7	4	0	15
		%	0,0	26,7	46,7	26,7	0,0	100,0
Toplam		N	9	171	671	405	46	1302
		%	0,7	13,1	51,5	31,1	3,5	100,0

Tablo 43'e bakıldığında İnternet bağımlılığı düzeyi ortalama seviyesinde olan öğrencilerin %0,8'i 1-44 puan aralığında, %11,8'i 45-54 puan aralığında, %52'si 55-69 puan aralığında, %31,6'sı 70-84 puan aralığında ve %3,8'inin 85-100 puan aralığında; ortalamanın üstünde olan öğrencilerin %0,4'ü 1-44 puan aralığında, %17,5'i 45-54 puan aralığında, %50,2'si 55-69 puan aralığında, %29,3'ü 70-84 puan aralığında ve

%2,7'sinin 85-100 puan aralığında; İnternet bağımlısı olan öğrencilerin %26,7'si 45-54 puan aralığında, %46,7'si 55-69 puan aralığında ve %26,7'si 70-84 puan aralığında akademik başarıya sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca 1-44 puan aralığında ve 85-100 puan aralığında yer alan öğrencilerin İnternet bağımlısı olmadıkları görülmektedir.

b. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin akademik başarı notları ile sosyal ağ kullanım düzeyleri arasındaki ilişki

Homogeneity testi sonucunda p değeri ,416 olarak belirlenmiştir ve ,05 ten oldukça büyüktür. Varyansların homojen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan varyans analizi sonuçlarının sağlıklı olduğu sonucuna varılabilir. Katılımcıların akademik başarı notlarına göre sosyal ağ kullanım düzeylerinin ayrımlarının belirlenmesi amacıyla varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 44. Akademik Başarı Düzeyine Göre SAKD Ortalamaları ve Varyans Analizi Sonuçları

Akademik Başarı Ortalaması	N	$\bar{X}_{SAKD}$	ss	F	p	Fark
1-44 Puan (Zayıf)	8	53,63	7.98			
45-54 Puan (Geçer)	159	51,68	14.14			
55-69 Puan (Orta)	602	50,82	13.44	,618	,649	-
70-84 Puan (İyi)	359	49,90	13.94			
85-100 Puan (Pekiyi)	39	50,90	12.86			
Toplam ($\bar{x}$)	1167	50,68	13.64			

Akademik başarı değişkeni ile sosyal ağ kullanım düzeyi arasında yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Akademik başarı düzeyi ne olursa olsun öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeylerinin genel anlamda birbirleri ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Genel olarak öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyi $x=50,68$ seviyesindedir.

Akademik başarı ve sosyal ağ kullanım düzeyine ilişkin veriler Tablo 45'de sunulmaktadır.

Tablo 45. Akademik Başarı Düzeyine Göre SAKD Dağılımları

		Ortalama					Toplam	
		1-44 Puan (Zayıf)	45-54 Puan (Geçer)	55-69 Puan (Orta)	70-84 Puan (İyi)	85-100 Puan (Pekiyi)		
SAKD	Başlangıç	N	2	49	203	132	12	398
	Seviyesi.	%	0,5	12,3	51,0	33,2	3,0	100,0
	Orta Seviye.	N	6	92	348	202	24	672
		%	0,9	13,7	51,8	30,1	3,6	100,0
	Yoğun	N	0	18	51	25	3	97
	Seviye.	%	0,0	18,6	52,6	25,8	3,1	100,0
	N	8	159	602	359	39	1167	
Toplam	%	0,7	13,6	51,6	30,8	3,3	100,0	

Tablo 45'e bakıldığında sosyal ağ kullanım düzeyi başlangıç seviyesinde olan öğrencilerin %0,5'i 1-44 puan aralığında, %12,3'ü 45-54 puan aralığında, %51'i 55-69 puan aralığında, %33,2'si 70-84 puan aralığında ve %3'ünün 85-100 puan aralığında; orta seviyede olan öğrencilerin %0,9'u 1-44 puan aralığında, %18,6'sı 45-54 puan aralığında, %52,6'sı 55-69 puan aralığında, %25,8'i 70-84 puan aralığında ve %3,1'inin 85-100 puan aralığında; yoğun seviyede olan öğrencilerin %18,6'sı 45-54 puan aralığında, %52,6'sı 55-69 puan aralığında, %25,8'i 70-84 puan aralığında ve %3,1'i 85-100 puan aralığında akademik başarıya sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca 1-44 puan aralığında yer alan öğrencilerin sosyal ağları yoğun seviyede kullanmadıkları görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara bağlı öneriler yer almaktadır.

TARTIŞMA

İnternet başında aşırı zaman geçirilmesi İnternet bağımlılığı olarak değerlendirilmemesine rağmen, İnternet'te geçirilen zaman ve bağımlılık arasında kuvvetli bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Cengizhan, 2005). Alan yazında İnternet kullanım süresine dair yapılan çalışmalarda, Işık (2007) 563 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada katılımcıların İnternet'te harcadıkları günlük sürenin ortalama 109 dakika olduğunu; Balta ve Horzum'un (2008), "Bilgisayara Giriş" dersini İnternet üzerinden alan öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeylerinin; cinsiyet ve İnternet'e bağlı kalma saatine bağlı olarak değişip değişmediğini araştırdıkları çalışmada süre ile ilgili olarak haftada "8 saatten fazla" İnternet'e bağlı kalanların İnternet bağımlılık düzeylerinin, haftada "8 saatten az" İnternet'e bağlı kalan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulmuşlardır. Vural ve Bat'ın (2010), 350 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirdikleri bir çalışmada katılımcıların %53,6'sının günde 1-3 saat, %17,9'unun 3-5 saat ve %8,2'sinin 5 saatten fazla İnternet'te zaman geçirdiği bulunmuştur. Bicen ve Çavuş (2010) tarafından, öğrencilerin en çok tercih ettikleri sosyal ağ sitelerinin ele alındığı çalışmada, katılımcıların %4'ünün İnternet'te günde bir saatten az, %6'sının bir saat, %10'unun iki saat, %15'inin üç saat ve %65'inin ise dört saatten fazla zaman geçirdiği tespit edilmiştir. Yapmış olduğumuz araştırma diğer yapılan araştırmalar ile karşılaştırıldığında, öğrencilerin %81,2'sinin gün içerisinde maksimum üç saate kadar İnternet'e bağlı oldukları bu süreyi de genellikle ödev araştırma %50,8 ve sosyal ağ bağlanarak %49,5 kullandıkları görülmektedir. Dolayısıyla çalışmamızda yer alan katılımcıların büyük çoğunluğu İnternet'te geçirdikleri süreyi kontrollü bir şekilde kullanmaktadırlar.

Young (1996), tarafından geliştirilmiş olan İnternet bağımlılığı ölçeğinde üç düzey bulunmaktadır: ortalama (20-49 puan) , ortalamanın üzerinde (50-79 puan) ,

İnternet bağımlısı (80-100) . Cinsiyet değişkeni açısından ele alındığında Balta ve Horzum (2008), “Bilgisayara Giriş” dersini İnternet üzerinden alan öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeylerinin; cinsiyet ve İnternet’e bağlı kalma saatine bağlı olarak değişip değişmediğini araştırdıkları çalışmada cinsiyet yönünden erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre İnternet bağımlılığı düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit etmiştir. Bizim çalışmamıza katılan 1302 öğrencinin (%51 kız- %49 erkek), İnternet bağımlılık düzeyleri cinsiyet değişkeni bakımından ele alındığında hem kız öğrencilerin hem de erkek öğrencilerin bağımlık düzeylerinin ortalama olduğu görülmektedir (41,98 puan erkek; 37,57 puan kız). Kız öğrenciler ve erkek öğrenciler, İnternet bağımlılık ölçeğinde aynı düzeyde olmasına rağmen, aralarında istatistiksel olarak erkekler lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, İnternet bağımlılığı düzeyinde yer alan öğrencilerin %73,3’ü erkek ve %26,7’sinin kız olduğu görülmektedir. Bu durum erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre İnternet bağımlısı olmaya daha meyilli olduklarını gösterebilir. Ortalama üzerindeki İnternet bağımlılığı düzeyinde yer alan kız ve erkek öğrencilerin sayısı değerlendirildiğinde, bu düzeyde erkek öğrencilerin çoğunluğu oluşturması (erkek= %60, 8) bu saptamaya destek olabilir.

Sosyal ağlar, insanların birbirleriyle iletişime geçmesini sağlayan bir tür sanal ortamdır (Das ve Sahoo, 2011) ve bireylerin iletişim kurmak için en çok tercih ettiği kanal haline gelmiştir (Kraut ve diğerleri, 1998; Çetin, 2009). Bu ağları en yoğun olarak kullananların gençler olduğu düşünüldüğünde (Lenhart, Madden, Macgill ve Smith, 2007; Ofcom, 2008), sosyal ağ kullanımının gençlerin İnternet kullanma sürelerine etki yapacağı aşikârdır. Sosyal medya alışkanlıklarını ortaya koymak için 350 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, çalışmaya katılan öğrencilerin %85,9’unun sosyal ağ sitelerini kullandığı (Facebook, Netlog, Myspace, Orkut, Yonja vb.) belirlenmiştir (Vural ve Bat, 2010). Aynı çalışmanın bulgularına göre katılımcıların %53,6’sının günde 1-3 saat, %17,9’unun 3-5 saat ve %8,2’sinin 5 saatten fazla İnternet’te zaman geçirdiği bulunmuştur. 2011 yılında Ulaştırma Bakanlığı İnternet Geliştirme Kurulu (İGK) tarafından 9-16 yaş grubu çocukların sosyal paylaşım sitelerini kullanım alışkanlıklarını belirlemeye yönelik yapılan çalışma Türkiye’nin üç büyük ilinde 524 çocuk ile yapılan yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların hepsi Facebook kullanıcısı olduklarını, %99’u da en sık kullandıkları sosyal paylaşım sitesinin Facebook olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların

%43,1'i her gün bir kere, %23,7'si her gün bir kereden fazla, %24'ü de haftada bir kereden fazla sosyal paylaşım sitesini kullandıklarını; %84'ü şimdiki arkadaşlarıyla, %30,7'si de eski arkadaşlarıyla iletişim kurmak için sosyal ağları kullandıklarını ifade etmişlerdir. 286 üniversite öğrencisiyle çevrimiçi anket aracılığıyla gerçekleştirilen diğer bir çalışmada, Facebook kullanıcılarının günde ortalama 10-30 dakika arasında Facebook'ta vakit geçirdiği ve ortalama 150-200 arkadaşına sahip oldukları tespit edilmiştir. (Ellison, Steinfield ve Lampe, 2007). Çalışmamızın bulgularına göre, dört saatten fazla İnternet kullananların sosyal ağ kullanım düzeylerinin belirgin bir şekilde arttığı, 4 saat ve üzeri günlük İnternet kullanan öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeylerinin sosyal ağ kullanım düzeyi ölçeğine göre orta seviyede (45-70 puan aralığı) olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine bağlı olarak katılımcıların sosyal ağ kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Erkek öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeyi toplam puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=52,08$, kız öğrencilerin $\bar{x}=49,23$ olarak belirlenmiştir. Bu durum sosyal ağ kullanım düzeyi açısından erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla sosyal ağları daha yoğun kullandıklarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre 97 (Kız:37, Erkek:60) öğrencinin sosyal ağları yoğun seviyede kullandığı, yoğun seviyede yer alan öğrencilerin çoğunluğunun (%61,9) erkek olduğu ve bu öğrencilerin sosyal ağları kullanma sıklıklarının kontrol altına alınması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca 672 (Kız:323, Erkek:349) öğrencinin sosyal ağları orta seviyede kullandığı, 398 (Kız:213, Erkek:185) öğrencinin ise başlangıç seviyesinde kullandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin sosyal ağları, genel itibari ile orta seviye ve altında kullandıkları görülmektedir.

İnternet kullanma sıklığından dolayı ortaya çıkan psikolojik, bedensel ve sosyal yönden olumsuzlukların, özellikle okul çağındaki gençlerde akademik başarılarına yansiyabilir (Cengizhan, 2005). Üniversite ve kolej düzeyinde yapılan bazı araştırmalar akademik performansın aşırı İnternet kullanımını sebebiyle olumsuz etkileneceğini ileri sürmüşlerdir (Kubey v.d., 2006). Çalışmamızın bulgularına bakıldığında benzer saptamalardan söz etmek mümkündür. Çalışmamızda akademik başarı değişkeni ile İnternet bağımlılığı düzeyi incelendiğinde, akademik başarı yüksek olan öğrencilerin İnternet bağımlılığı ölçeğinde daha düşük ortalamaya sahip oldukları bulunmuştur.

SONUÇ

İnternet bağımlılığı, günümüz dünyasında İnternet'in hızlı gelişmesine ve yaygınlaşmasında bağılı olarak ortaya çıkmış bir kavramdır. Bu kavram özellikle İnternet'in kontrol olarak kullanımıyla ilişkilendirilen ve bireylerin yaşamlarını olumsuz olarak etkileyen bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Gelişen teknolojilerle beraber İnternet özellikle son yıllarda sosyal ağların kullanımı da giderek artmaktadır. Buna ek olarak sosyal ağlar, günümüzde bireylerin iletişim kurmak için en çok tercih ettiği kanal haline gelmiştir (Kraut v.d. 1998; Çetin, 2009). Bu durum haliyle bireylerin İnternet kullanım sürelerine doğal olarak etki yaparak artmasına neden olabilir. Her iki kavramın da eğitim dünyasında büyük bir etki oluşturduğu ve bu bağlamda araştırmalar için problem durumu teşkil ettiği görülmektedir. Bu kapsamda çalışmamızın amacını, ortaöğretim kademesinde yer alan öğrencilerin İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerinin akademik başarıya etkisinin belirlenmesi oluşturmuştur. Araştırmaya ilişkin evren ve örneklem grubunu, İstanbul ili Avrupa Yakasında bulunan dokuz ortaöğretim kurumunun 10., 11. ve 12. sınıflarında öğrenim görmekte olan 1303 öğrenci oluşturmuştur.

Çalışmamızın katılımcıları değerlendirildiğinde İnternet bağımlılığı ölçeğine göre hem kız hem de erkek öğrenciler ortalama seviyede bulunmasına rağmen, kız ve erkek öğrenciler arasında erkekler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durum erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla İnternet kullandıklarını göstermektedir. Fakat bağımlılık seviyesinde İnternet kullanımı olmadığı için, her iki grubun İnternet kullanımının da kontrollü olduğu düşünülebilir. Ayrıca sözel alan türünde eğitim gören katılımcıların İnternet bağımlılığı düzeyleri sayısal ve eşit ağırlık alan türünde yer alan katılımcılara göre daha yüksektir. Kişisel bilgisayara sahip olma durumları incelendiğinde, katılımcıların İnternet bağımlılığı düzeyleri ortalama düzeyde olmasına rağmen, puanlar açısından kişisel bilgisayara sahip olan katılımcılar, olmayanlara göre daha yüksek puanlara sahiptirler. Bu durum kişisel bilgisayara sahip olanların daha fazla İnternet'e bağılı kaldıklarını göstermesi açısından önem arz etmektedir. Katılımcıların İnternet kullanma amaçlarında önceliği %50,8 ile oyun ve eğlence oluşturmaktadır. Bunu %49,5 ile iletişim ve %41,4 ile ödev-araştırma izlemektedir.

Çalışmamızda sosyal ağların İnternet bağımlılık düzeyine %23'lük etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum sosyal ağların İnternet kullanım süresini artırdığı şeklinde yorumlanabilir. Dolayısıyla kontrolsüz sosyal ağ kullanımı, mevcut İnternet kullanımını da arttırarak ve olumsuz yönde etkileyebilir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin sosyal ağları kullanma sebepleri arasında öncelikle %75 ile arkadaşlar arasında iletişim yer almaktadır. Bunu %45,8 ile bilgi paylaşımı izlemektedir. Sosyal ağ kullanım düzeyinin akademik başarıyı etkilemediği görülmektedir. Alan türüne göre sosyal ağ kullanımları değerlendirildiğinde, eşit ağırlık alan türünde yer alan öğrencilerin sayısal ve sözel alan türündeki öğrencilere göre sosyal ağ kullanım ortalamaları daha yüksektir.

Yapmış olduğumuz araştırma da, öğrencilerin büyük çoğunluğunu gün içerisinde fazla üç saate kadar İnternet'e bağlı oldukları bu süreyi de genellikle ödev araştırma %50,8 ve sosyal ağ bağlanarak %49,5 kullandıkları görülmektedir. Dolayısıyla çalışmamızda yer alan katılımcıların büyük çoğunluğu İnternet'te geçirdikleri süreyi kontrollü bir şekilde kullanmaktadırlar. Sosyal ağlar açısından ele alındığında, günlük 4 saatten fazla İnternet'e bağlı kalanların sosyal ağ kullanım düzeyi ortalamaları daha yüksektir.

Alan yazında İnternet'in aşırı kullanımının akademik başarıyı olumsuz etkileyebileceğini ileri süren çalışmalar mevcuttur (Ör: Cengizhan, 2005; Kubey v.d., 2006). Çalışmamızda akademik başarı değişkeni ile İnternet bağımlılığı düzeyi incelendiğinde, akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin İnternet bağımlılığı ölçeğinde daha düşük ortalamaya sahip oldukları bulunmuştur. Diğer taraftan akademik başarı değişkeni ile sosyal ağ kullanım düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Akademik başarı düzeyi ne olursa olsun öğrencilerin sosyal ağ kullanım düzeylerinin genel anlamda birbirleri ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Günümüzde İnternet eğitimin de içinde bulunduğu pek çok alanın vazgeçilmez bir unsuru haline almıştır. İnternet sayesinde giderek "küçülen dünyamızda", bireylerin kontrolsüz şekilde İnternet'i kullanmaları, onların hayatında bir takım olumsuzluklar oluşturabileceği aşikârdır. Ülkemizin nüfus dağılımına bakıldığında, gençlerin bu dağılımda oldukça önemli bir yer kaplaması ve İnternet kullanımının özellikle gençler için sorunlar oluşturduğu düşünüldüğünde, özellikle genceler tarafından İnternet'in kontrollü olarak kullanması ve belirli amaçlar çerçevesinde bu teknolojiyen

faydalanmasının sağlanması 6nem arz etmektedir. Bunun konuyla ilgili her kesimden ve kuruluştan paydaşların bu konunun hassasiyeti doğrultusunda harekete ge7mesi olası sorunların 6n6ne ge7mek a7ısından gereklidir.

6NERİLER

- 1- İnternet kullanımına y6nelik ailelere İnternet bağımlılığı bilin7lendirme eğitimleri verilmesi,
- 2- Eğitim kurumlarındaki Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik 6đretmenleri ve Bilişim Teknolojileri 6đretmenlerinin bilin7li İnternet kullanımı ve sosyal ağ kullanımına y6nelik 6đrencilere eğitimler vermesi,
- 3- 6lke genelinde bilin7li İnternet kullanımı eylem planı hazırlanması,
- 4- Alan t6r6 ve okul t6r6n6n İnternet bağımlılığına etkilerinin araştırıldığı 7alışmalar yapılması ve bu 7alışmaların sonucunda alan t6r6 ve okul t6r6ne y6nelik gerekiyorsa İnternet bağımlılığı noktasında bilin7lendirmeye y6nelik farklı stratejilerin geliştirilmesi,
- 5- Sosyal ağların kontrols6z kullanımının 6n6ne ge7mek amacıyla 7eşitli 7alışmaların yapılması ve sosyal ağların eğitimde olası kullanım alanlarının belirlenerek, bu konuda hem 6đretmenlere hem de 6đrencilere y6nelik olarak farkındalıklarının artırılması noktasında 7alışmaların yapılması.

KAYNAKLAR

- Ajjan, H. and Hartshorne, R. (2008). Investigating faculty decisions to adopt Web 2.0 technologies: Theory and empirical tests. *The Internet and Higher Education*, 11(2), 71-80.
- Aksüt, M., Özer, İ., Gündüz, A. ve Kaşıkçı, P. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin İnternette Yararlanmalarına İlişkin Anne-Baba Tutumlarının Değerlendirilmesi, *Akademik Bilişim Konferansı*, Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Alkan, T., Bilici, A., Akdur, T.E., Temizhan, O. ve Çiçek, H. (2011). Fırsatları Arttırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi, *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium*, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 55-67.
- Balta, Ö. Ç. ve Horzum, M. B. (2008). Web Tabanlı Öğretim Ortamındaki Öğretmen Adaylarının İnternet Bağımlılığını Etkileyen Faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 185-203.
- Basal, A. (2012). Authoring Tools for Developing the Content in Language Education. *Ijonte - International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, Vol. 3, Issue 4, pp. 164-169.
- Baturay, M.H. ve Türel, Y.K. (2012). Çevrimiçi Uzaktan Eğitimcilerin Eğitimi: E-Öğrenmenin Yükselişi ile Beliren İhtiyaç. Eby, G., Yamamoto, G.T. ve Demiray, U. *Türkiye’de E-Öğrenme: Gelişmeler ve Uygulamalar-III*, 1.Baskı. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi. ss. 1-21.
- Beard, K.W. (2005). Internet Addiction: A Review Of Current Assessment Techniques And Potential Assessment Questions. *CyberPsychology & Behavior*, 8 (1), 7- 14.
- Bicen, H. ve Çavuş, N. (2010). The Most Preferred Social Network Sites By Students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 5864–5869.

- Bilgin, M. (1990). *Ankara Merkez İlçelerindeki Ortaokullarda Okul ve Ailenin İşbirliği ve Sorunları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Boyd, D. M. and Ellison, N. B. (2007). Social network sites: definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (14. Baskı). Ankara, Pegem Yayıncılık
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (12.baskı). Ankara, Pegem Yayıncılık
- Canberk, G ve Sağiroğlu, Ş. (2007). Çocukların Ve Gençlerin Bilgisayar Ve İnternet Güvenliği. *Politeknik Dergisi*. 10: 33–39.
- Cengizhan, C. (2003). Bilgisayar ve İnternet bağımlılığı. *9. Türkiye’de İnternet Konferansı*, İstanbul.
- Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin bilgisayar ve İnternet kullanımında yeni bir boyut: bağımlılık. *VIII. Ulusal PDR Kongresi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çekinmez, M. (2009). *Web 2.0 Teknolojileri Ve Açık Kaynak Kodlu Öğretim Yönetim Kullanılarak Uzaktan Eğitim Sistemi Uygulaması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması. *İlköğretim-Online E Dergi*. 2 (2), S: 28-34.
- Çetin, E. (2009). Sosyal İletişim Ağları Ve Gençlik: Facebook Örneği. *Uluslararası Davraz Kongresi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Çuhadar, C. ve Dursun, Ö.Ö. (2010). Bilişim Teknolojileri Öğretmeni Adaylarının Gözüyle Öğretmenlik Mesleği. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı, 1.

- Das, B. and Sahoo, J. (2011). Social Networking Sites -- A Critical Analysis of Its Impact on Personal and Social Life. *International Journal Of Business & Social Science*, 2(14), 222-228.
- Davis, RA. (2001). Cognitive-Behavioral Model of Pathological Internet Use. *Comput Human Behav*, 17:187-195.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2011). Bilgi Toplumu İstatistikleri, DTP Yayın No: 2826.
- Donath, J. and Boyd, D. (2004). Public displays of connection. *BT Technology Journal*, 22(4), 71–82.
- Egger, O. and Rauterberg, M. (1996). *Internet Behaviour and Addiction*. Unpublished Master Thesis, Work & Organisational Psychology Unit (IfAP) , Swiss Federal Institute of Technology (ETH), Zurich.
- Ekinci, A. (2002). Aziz Antonius'un Baştan Çıkarılması: Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet, *COGİTO Dergisi Sayısı Kış*.
- Esen, E. ve Siyez, D. M. (2011). Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-sosyal Değişkenlerin İncelenmesi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Sayı 4 (36), 127-138
- Facebook Statistics*, Wikipedia'dan 12.06.2013 tarihinde erişilmiştir: http://en.wikipedia.org/wiki/Facebook_statistics
- Grant, N. (2008). On the Usage of Social Networking Software Technologies in Distance Learning Education. in K. McFerrin et al. (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology and Teacher Education. International Conference 2008*. (3755-3759). Chesapeake, VA: AACE.
- Griffiths, M. D. (1995). Technological Addictions. *Clinical Psychology Forum*, 76: 14–19.
- Griffiths, M. D. (1996). Internet addiction: An issue for psychopathology?. *Clinical Psychology Forum*. S: 97: 32-36.

- Griffiths, M. D. (1999). Internet addiction: fact or fiction?. *The Psychologist*, 12(5), 246-250.
- Gross, E. F. (2004). Adolescent Internet Use: What We Expect, What Teens Report. *Applied Developmental Psychology*, 25(6), 633-649.
- Gülbahar, Y., Kalelioğlu, F. ve Madran, O. (2010). Sosyal Ağların Eğitim Amaçlı Kullanımı. *Inet-tr 2010 Türkiye'de İnternet Konferansı*. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Günüç, S. (2009). *İnternet Bağımlılık lçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Demografik Değişkenler İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Işık, U. (2007). *Medya Bağımlılığı Teorisi Doğrultusunda İnternet Kullanımının Etkileri Ve İnternet Bağımlılığı*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Johansson, A. and Gotestam, G. (2004). Internet Addiction: Characteristics of a Questionnaire and Prevalence in Norwegian Youth (12-18 years). *Scandinavian Journal of Psychology*, 45, 223-224.
- Karaca, M. (2007). *Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ rneği*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Karaman M. K. ve Kurtoğlu M. (2009). Öğretmen Adaylarının İnternet Bağımlılığı Hakkındaki Görüşleri. *XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa
- Kaya, A. (2011). *ğretmen Adaylarının Sosyal Ağ Sitelerini Kullanım Durumları ve İnternet Bağımlılığı Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi
- Kim, W., Jeong, O-R. and Lee, S-W. (2010). On Social Web Sites, *Information Systems*, Volume 35, Issue 2, Pages 215–236

- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukophadhyay, T. and Scherlis, W. (1998). Internet Paradox: A Social Technology That Reduces Social Involvement And Psychological Well-Being. *American Psychologist* 53:1017–1031.
- Kubey, R.W., Lavin, M.J. and Barrows, J.R. (2001). Internet Use And Collegiate Academic Performance Decrements: Early Findings, *Journal of Communication*, 51, 366-382.
- Kurtaran, G. T. (2008). *İnternet Bağımlılığını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi.
- Lee, M. J. W. and McLoughlin, C. (2008). Harnessing the affordances of Web 2.0 and social software tools: Can we finally make "student-centered" learning a reality?. *Hypermedia and Telecommunications*, Vienna, Austria.
- LinkedIn. (2012) "Kullanıcı Anlaşması", www.linkedin.com/static?key=user_agreement (Erişim Tarihi: 05.06.2012)
- Lockyer, L. and Patterson, J. (2008). Integrating Social Networking Technologies in Education: A Case Study of a Formal Learning Environment. Paper presented at the Advanced Learning Technologies, 2008. ICALT '08. Eighth IEEE International Conference on.
- Mahajan, P. (2009). Use Of Social Networking İn A Linguistically And Culturally Rich India. *The International Information & Library Review*, 41, 129-136.
- Mazman, S. G. (2009). *Sosyal Ağların Benimsenme Süreci ve Eğitsel Bağlamda Kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Mestçi, A.(2009). Web 2.0 Teknolojisi & İnteraktif Pazarlama ve Reklam Modelleri. XI. *Akademik Bilişim Konferansı*, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Mikowski, P. I. (2005). *Internet Social Support: A Four –Quadrant Model for Understanding The Role of Internet Social and Psychopathological Internet Usage*. Hartford Universty Doctoral Program in Clinical Psychology, ABD.

- Morahan-Martin, J. and Schumacher, P. (2000). Incidence and Correlates of Pathological Internet Use Among College Students, *Computers in Human Behavior*, 16, 13-29.
- Muslu G. K. and Bolşık B. (2009). Çocuk ve Gençlerde İnternet Kullanımı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(5).
- Myspace*, Wikipedia'dan 05.06.2012 tarihinde erişilmiştir:
<http://tr.wikipedia.org/wiki/Myspace>
- Niemz, K., Griffiths, M. and Banyard, P. (2005). Prevalence of Pathological Internet Use Among University Students and Correlations With Self-Esteem, The Generalhealth Questionnaire (GHQ), and Disinhibition, *Cyberpsychology and Behavior*, 8(6), 562-570.
- Ofcom*, (2008). Social Networking A Quantitative and Qualitative Research Report into Attitudes, Behaviours And Use. Research Document, Office of Communications.
<http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/research/media-literacy/report1.pdf>
(Erişim Tarihi: 05.06.2012)
- Onat, F. ve Alikılıç, Ö. (2009). Sosyal Ağ Sitelerinin Reklam Ve Halkla İlişkiler Ortamları Olarak Değerlendirilmesi [elektronik versiyon]. *Journal of Yaşar Üniversitesi*, 3(9), 1111-1143.
- Özkan, B. and McKenzie, B. (2008). Social Networking Tools for Teacher Education. In K. McFerrin et al. (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology and Teacher Education International Conference*. 2772-2776. Chesapeake, VA: AACE.
- Öztürk, M. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanma Amaçları ve Eğitimde Kullanımıyla İlgili Görüşler*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya
- Pahl, R. and Pevalin, D.J. (2005). Between Family And Friends: A Longitudinal Study of Friendship Choice. *British Journal of Sociology*, 56 (3), 433-450.

- Pempek, T. A., Yermolayeva, Y.A. and Calvert, S. L. (2009). College Students' Social Networking Experiences On Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 227-238.
- Retrevo. (2010). Is social media a new addiction. <http://www.retrevo.com/content/node/1324> (Erişim Tarihi: 05.06.2012)
- Sağsan, M. (2007). Web 2.0 Örgütlerde Etkili Bir Şekilde Kullanılabilir mi?. *Bilgi Dünyası Dergisi*, Sayı 8(1), 140-154.
- Shapira, N.A., Goldsmith, T.D., Keck, P.E., Khosla, U.M. and McElroy, S.L. (2000). Psychiatric features of individuals with problematic Internet use. *Journal of Affective Disorder*, 57, 267-272.
- Simkova, B. and Cincera, J. (2004). Internet Addiction Disorder And Chatting İn The Czech Republic. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(5).
- Socialbakers, "Facebook Statistics by Countries", <http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/> (Erişim Tarihi:21.06.2013)
- Şahin, M. (2007). *Madde Bağımlılığı Konusunda Türkiye'de Yapılmış Olan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Değerlendirme*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), Bilişim ve İnternet Araştırma Komisyonu. (2012). http://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/bilisim_İnternet, (Erişim Tarihi: 05.06.2012)
- Twitter, (2012). Wikipedia'dan 05.06.2012 tarihinde erişilmiştir: <http://tr.wikipedia.org/wiki/Twitter>
- Ulaştırma Bakanlığı İnternet Geliştirme Kurulu (İGK). (2011). Çocukların Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanım Alışkanlıkları Araştırması Raporu, <http://kurul.ubak.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 23.07.2013)

- Usta, E., Bozdoğan, A., E. ve Yıldırım, K. (2007). Sınıf Öğretmeni Adaylarının İnternet Kullanımına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt 8, Sayı 1, 209-222
- Uzbay, İ. T. (1996). Madde Bağımlılığı. *Bilim Teknik Dergisi*. 20-26.
- Varol, A. ve Türel, Y.K. (2003). “Çevrimiçi Uzaktan Eğitimde İletişim Modülü”. *TOJET (The Turkish Online Journal Of Educational Technology)*, Cilt 2, Sayı:1
- Vural, B. Z. ve Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi’ne Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3348-3382.
- Wang, W. (2001). Internet Dependency and Psychosocial Maturity among College Students, *Int. J. Human-Computer Studies*, 55, 919-938.
- Web 2.0, Wikipedia’dan 05.06.2012 tarihinde erişilmiştir: http://tr.wikipedia.org/wiki/Web_2.0
- Yalçın, N. (2006). *İnterneti Doğru Kullanıyor muyuz? İnternet Bağımlısı mıyız? Çocuklarımız ve Gençlerimiz Risk altında mı?. IV Akademik Bilişim Bildiriler Kitabı*, S: 585-588, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Young, K. (1996). Internet Addiction: The Emergence Of A New Clinical Disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1(3), 237-244.
- Young, K. (1997). What Makes The Internet Addictive: Potential Explanations For Pathological Internet Use. *Annual Conference of The American Psychological Association*, Chicago.
- Young, K. (2007). Cognitive Behavior Therapy with Internet Addicts: Treatment Outcomes and Implications. *CyberPsychology and Behavior*, 10(5), 671-679.
- Young, K. S. (1999). Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment. *Innovations in clinical practice: A source book*, 17, 19-31.

- Young, K. S. and Case, C. J. (2004). Internet Abuse in the Workplace: New Trends in Risk Management no Access. *CyberPsychology & Behavior*. 7(1): 105-111.
- Yurtkoru, S. E. (2009). Sosyal Ağ Kullanımını Etkileyen Unsurların İstatistiksel Modellemesi: Facebook Üzerine Bir Uygulama. *10. Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu*, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Zafarmand, N. (2010). *Halkla İlişkiler Alanında Yeni Mecra Ve Uygulamaların Yeri Ve Önemi: Sosyal Medya ve Pr2.0*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

EKLER

Bu bölümde çalışmada kullanılan, kişisel bilgi formu, İnternet bağımlılığı ölçeği ve sosyal ağ kullanım düzeyi ölçeği yer almaktadır.

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

1. Adınız Soyadınız :

.....

2. Okul Numaranız :

.....

3. Cinsiyetiniz

( ) Kız ( ) Erkek

4. Sınıfınız

( ) 10. Sınıf ( ) 11. Sınıf ( ) 12. Sınıf

5. Okuldaki alan türünüz

( ) Sözel ( ) Sayısal ( ) Eşit Ağırlık

6. Ailenizin aylık gelir durumu hangi aralıktadır?

( ) 1.000 TL den az
( ) 1.000 TL - 1.999 TL arasında
( ) 2.000 TL - 2.999 TL arasında
( ) 3.000 TL - 4.000 TL arasında
( ) 4.000 TL den fazla

7. Kendinize ait bir bilgisayarınız var mı?

( ) Evet ( ) Hayır

8. Herhangi bir sosyal ağ sitesine (Facebook, Twitter vb.) üye misiniz?

( ) Evet ( ) Hayır

9. Ne kadar süredir bilgisayar kullanıyorsunuz?

( ) 1 yıldan az
( ) 1 - 3 yıl
( ) 4 - 6 yıl
( ) 6 yıldan fazla

10. Bilgisayarı nerelerde kullanıyorsunuz?

( ) Okul
( ) Kütüphane
( ) İnternet kafe
( ) Ev
( ) Diğer .....

11. Bilgisayarı günlük kaç saat kullanıyorsunuz?

( ) 1 saatten az
( ) 1 - 3 saat
( ) 4 - 6 saat
( ) 7 - 9 saat
( ) 9 saatten fazla

12. İnternete nerelerden bağlanıyorsunuz?

( ) Okul
( ) Kütüphane
( ) İnternet kafe
( ) Ev
( ) Cep telefonu
( ) Diğer .....

13. İnterneti günlük kaç saat kullanıyorsunuz?

( ) 1 saatten az
( ) 1 - 3 saat
( ) 4 - 6 saat
( ) 7 - 9 saat
( ) 9 saatten fazla

14. İnterneti hangi amaçla kullanıyorsunuz?

( ) Oyun - Eğlence
( ) Mail - İletişim
( ) Araştırma - Ödev
( ) Haber
( ) Sohbet
( ) Film, Video ve Müzik
( ) Sosyal ağlar (Facebook, Twitter vb.)
( ) Diğer .....

15. Sosyal ağları kullanma veya kullanacak olma sebebiniz nedir?

( ) Arkadaşlar ile iletişim
( ) Sosyal çevre edinme
( ) Yeni arkadaşlıklar kurma
( ) Bilgi paylaşımı
( ) Video, ses, güzel sözler vs. paylaşımı
( ) Oyun ve vakit geçirme
( ) Diğer .....

16. Akademik başarı notu: .....

Ek 2. İnternet Bağımlılığı Ölçeği

İNTERNET BAĞIMLILIĞINI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ		Hiçbir Zaman	Nadiren	Ara Sıra/Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
Maddeler						
01.	Planladığımızdan daha uzun süre internette kaldığımız oluyor mu?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
02.	İnternette çok zaman geçirdiğinizden dolayı ev işlerini ve ev halkını ihmal ediyor musunuz?	( )	( )	( )	( )	( )
03.	İnternette cinsel içerikli siteleri ziyaret ediyor musunuz?	( )	( )	( )	( )	( )
04.	İnternet üzerinden diğer kullanıcılar ile yeni arkadaşlıklara başlıyor musunuz?	( )	( )	( )	( )	( )
05.	Çevrenizdeki kişiler internette geçirdiğiniz süre hakkında şikayet ediyorlar mı?	( )	( )	( )	( )	( )
06.	İnternete fazla zaman ayırdığınızdan dolayı notlarınız ya da okul ödevleriniz aksıyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
07.	Yapacak başka işiniz olmasına rağmen maillerinizi sık sık kontrol ediyor musunuz?	( )	( )	( )	( )	( )
08.	Ders çalışma veriminiz veya performansınız internet kullanımı yüzünden olumsuz etkileniyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
09.	Birisi size internette geçirdiğiniz sürede ne yaptığınızı sorduğunda savunmacı oluyor ya da sessiz kalıyor musunuz?	( )	( )	( )	( )	( )
10.	Yaşamınız ile ilgili kaygılardan, sorunlardan internet vasıtası ile kaçtığınız oluyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
11.	Kendinizi tekrar internete girmeyi hayal ederken buluyor musunuz?	( )	( )	( )	( )	( )
12.	İnternetsiz bir hayatın sıkıcı, boş, kederli olacağı şeklinde duygulara kapılıyor musunuz?	( )	( )	( )	( )	( )
13.	İnternette iken birisi sizi rahatsız etse ona kızdığınız, bağırdığınız ya da saldırdığınız oluyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
14.	İnternet nedeniyle gece geç vakitlere kadar oturup uykusuz kaldığımız oluyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
15.	Günlük işlerinizi yaparken interneti düşünüyor, internette olduğunuz zamanlarla ilgili fantezi kuruyor musunuz?	( )	( )	( )	( )	( )
16.	İnternette iken “sadece birkaç dakika daha” diyerek bağlantınızı uzatıyor musunuz?	( )	( )	( )	( )	( )
17.	İnternette geçirdiğiniz zamanı kısaltmayı denediniz fakat başarısız oldunuz mu?	( )	( )	( )	( )	( )
18.	İnternette geçirdiğiniz zamanı başkalarından saklıyor musunuz?	( )	( )	( )	( )	( )
19.	Başkaları ile dışarıda zaman geçirmek yerine internette daha fazla vakit geçirmeyi tercih ettiğiniz oluyor mu?	( )	( )	( )	( )	( )
20.	İnternete girmediğiniz zaman keyifsiz, hırçın, sinirli oluyor musunuz?	( )	( )	( )	( )	( )

Ek 3. Sosyal Ağ Kullanım Düzeyi Ölçeği

SOSYAL AĞ KULLANIM DÜZEYİNİ BELİRLEME ÖLÇEĞİ Bazı sosyal ağ siteleri: Badoo, Facebook, Flickr, Google+, Hi5, LinkedIn, Mylife, Myspace, Netlog, Twitter		Hiçbir Zaman	Nadiren	Ara Sıra/Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
Maddeler		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
01.	Sosyal ağlarda müzik, resim, video, belge paylaşırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
02.	Sosyal ağlarda fikirlerimi paylaşırım.	( )	( )	( )	( )	( )
03.	Sosyal ağlarda “beğen, +1 vb.” butonunu kullanırım.	( )	( )	( )	( )	( )
04.	Sosyal ağlarda arkadaşlarımla mesajlaşırım.	( )	( )	( )	( )	( )
05.	Sosyal ağlarda çevrim içi (online) sesli sohbet yaparım.	( )	( )	( )	( )	( )
06.	Sosyal ağlarda çevrim içi (online) görüntülü sohbet yaparım.	( )	( )	( )	( )	( )
07.	Sosyal ağlarda çevrim içi (online) oyun oynarım.	( )	( )	( )	( )	( )
08.	Sosyal ağlarda paylaşılan müzik, resim, video vb. içerikler hakkında yorum yaparım.	( )	( )	( )	( )	( )
09.	Sosyal ağlarda çeşitli gruplara üye olurum.	( )	( )	( )	( )	( )
10.	Sosyal ağlarda yürütülen kampanyalara katılırım.	( )	( )	( )	( )	( )
11.	Sosyal ağlarda sanatçı, yazar, sporcu, siyasetçi gibi kişilerin paylaşımlarını takip ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
12.	Sosyal ağlarda fotoğraf albümü oluştururum.	( )	( )	( )	( )	( )
13.	Sosyal ağlardaki hesaplarımı mobil cihazlar (cep telefonu vb.) kullanarak takip ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
14.	Kullandığım sosyal ağ sitelerini arkadaşlarıma öneririm.	( )	( )	( )	( )	( )
15.	Sosyal ağlarda kendimi özgürce ifade ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
16.	Yazdığım makale, şiir, ödev veya çalışmayı sosyal ağlarda paylaşırım.	( )	( )	( )	( )	( )
17.	Sosyal ağlarda popüler olduğumu düşünürüm.	( )	( )	( )	( )	( )
18.	Tanımadığım kişiler hakkında bilgi edinmek için sosyal ağları kullanırım.	( )	( )	( )	( )	( )
19.	Sosyal ağlar sayesinde çevremdekiler için önemli olan günleri, olayları (doğum günü vb.) hatırlarım.	( )	( )	( )	( )	( )

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Muhammet TORAMAN
Doğum Tarihi : 01.01.1989
Doğum Yeri : Erzurum
Medeni Hali : Bekar
Uyruğu : T.C.
Eğitim Durumu;
Lisans : Fırat Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri
Öğretmenliği, 2010
Lise : Erzurum Atatürk Anadolu Meslek Lisesi, 2006
Yabancı Dil : İngilizce